

**NECİP FAZİL'İN AYNADAKİ YALAN VE
RABINDRANATH TAGORE'UN GORA
ROMANINDA KENDİNİ ARAYIŞ**

Zaffar KHAN

**Yüksek Lisans Tezi
Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Servet TİKEN
2022
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
YENİ TÜRK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

**Zaffar KHAN
ORCID ID: 0000 0002 7908 6171**

**NECİP FAZIL'IN AYNADAKİ YALAN VE RABİNDRANATH
TAGORE'UN GORA ROMANLARINDA KENDİNİ ARAYIŞ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Servet TİKEN**

ERZURUM - 2022

TEZ BEYAN BİLDİRİMİ

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esasları'nın ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum **"NECİP FAZIL'IN AYNADAKİ YALAN VE RABİNDRANATH TAGORE'UN GORA ROMANLARINDA KENDİNİ ARAYIŞ"** adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

☐ Tezimin Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin düzenlenmesini ve erişime açılmasını düzenleyen 5. maddesinin 1. fıkrasına göre [Ulusal Tez Merkezi, enstitü ve fakülteler tarafından Tez Otomasyon Sistemine yüklenen tezlerin bibliyografik bilgilerini kontrol eder, kataloglama kurallarına göre düzenler, konu başlıklarını belirler ve tam metin olarak internet üzerinden erişime açar.] **basılı ve elektronik kopyalarına erişim izni verdiğimi onaylarım.**

İSTİSNAİ DURUMLAR*

☐ **Patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle (2 Yıl)**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesini düzenleyen 6. maddesinin 1. fıkrasına göre teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle teze erişim, Enstitümüz Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ **Yeni Teknik, Materyal ve Metotların Varlığı (6 ay)**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesini düzenleyen 6. maddesinin 2. fıkrasına göre tezde yeni teknik, materyal ve metotlar kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içerdiği için tez danışmanının önerisi ve ana bilim dalının uygun görüşü üzerine Enstitümüz Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

☐ **Ulusal Çıkar ve Güvenlik Durumu (Gizlilik Dereceli Çalışmalar)**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin gizlilik dereceli tezler bahsini düzenleyen 7. maddesinin 1. fıkrasına göre bu teze erişim, ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendirdiği için Enstitümüzün uygun görüşü üzerine Üniversitemiz Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile Üniversitemiz Yönetim Kurulu aksi karar verinceye kadar engellenmiştir.

14.03.2022

Zaffar KHAN

Aslı Islak imzalıdır

* İstisnai durumlar danışmanın yazılı başvurusu ve Enstitü / Üniversite Yönetim Kurulunun onayı ile kabul edilir.

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Servet TİKEN danışmanlığında Zaffar KHAN tarafından hazırlanan “Necip Fazıl’ın Aynadaki Yalan ve Rabindranath Tagore’un Gora Romanlarında Kendini Arayış” başlıklı bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 14.03.2022

Kabul / Ret – İmza

Jüri Başkanı Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

(Ad-Soyad-Unvan) *Atatürk Üniversitesi*

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi Doç. Dr. Servet TİKEN

(Ad-Soyad-Unvan) *Atatürk Üniversitesi*

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Caner SOLAK

(Ad-Soyad-Unvan) *Erzurum Teknik Üniversitesi*

Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin *Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Osman MERT
Enstitü Müdürü

Aslı ıslak imzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	3
ABSTRACT	5
ÖN SÖZ.....	7

GİRİŞ

BENLİK/ KENDİNİ ARAMA

BİRİNCİ BÖLÜM

AYNADAKİ YALAN ROMANININ İNCELEMESİ

1.1. Necip Fazıl'ın Hayatı ve Edebi Kişiliği	12
1.2. Romanın Özeti.....	18
1.3 Romanının Yapısı.....	20
1.3.1 Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	20
1.3.2. Mekân	21
1.3.3. Zaman	23
1.3.4. Şahıs Kadrosu	24
1.3.4.1. Naci.....	26
1.3.4.2. Mine.....	27
1.3.4.3. Belma Hanım.....	27
1.3.4.4. Hatçe	28
1.3.4.5. Husmen Ağa	28
1.4. Aynadaki Yalan Romanında Öne Çıkan Temalar	29
1.4.1. Arayış	29
1.4.2. Tasavvuf	37
1.4.3. Allah ve Kur'an-ı Kerim.....	41
1.4.4. Doğu-Batı	44
1.4.5. Kadın ve Nefs	45
1.4.7. Aşk.....	49
1.4.8. Anne	51
1.4.9. Mürşid.....	53

İKİNCİ BÖLÜM

GORA ROMANIN İNCELEMESİ

II

2.1. Rabindranath Tagore'un Hayat ve Edebi Kişiliği	55
2.2. Romanın Özeti.....	65
2.3. Romanın Yapısı.....	67
2.3.1. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	67
2.3.2. Mekân	68
2.3.3. Zaman	70
2.3.4. Şahıs kadrosu.....	71
2.3.4.1. Gourmohan	73
2.3.4.2. Binoy	74
2.3.4.3. Suçarita	75
2.3.4.4. Lolita.....	76
2.3.4.5. Anandamoyi	77
2.3.4.6. Pareş Babu	78
2.4. Gora Romanında Öne Çıkan Temalar	78
2.4.1. Arayış	78
2.4.2. Din Duygusu.....	81
2.4.3. Milliyetçilik	86
2.4.4. Hümanizm	90
2.4.5. Kadın	93
2.4.6. Eğitim	96
2.4.7. Aşk.....	98
2.4.8. Annelik	101
2.4.9. Mürşid.....	105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ROMANLARIN YAPI VE TEMA AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

SONUÇ.....	115
KAYNAKÇA	119

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NECİP FAZIL'IN AYNADAKİ YALAN VE RABİNDRANATH TAGORE'UN
GORA ROMANLARINDA KENDİNİ ARAYIŞ

Zaffar KHAN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Servet TİKEN

2022, 121 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Doç. Dr. Servet TİKEN

Dr. Öğr. Üyesi. Caner SOLAK

Bu çalışma, Rabindranath Tagore'un Hindistan'da İngiliz egemenliği dönemine ait *Gora* romanı ve Türk edebiyatının önemli şairlerinden Necip Fazıl'ın *Aynadaki Yalan* romanları üzerine karşılaştırmalı bir değerlendirmedir. Necip Fazıl, *Aynadaki Yalan* adlı romanını son günlerinde 1960'larda, Tagore ise İngilizlerin Bangal bölge'yi bölünme politikasının ardından 1900'lerde *Gora*'yı kaleme almıştır. Edebi anlamda *Gora*; “Adil yüzlü” (Oğlan) ve *Aynada Yalan* olarak *Aynaya'nın Yalan'ı* denilebilir. Bu çalışmanın odak noktası; iki yazarın hayatı ve adı geçen romanlarda öz arayışları üzerindeki ortak noktaları belirleme şeklinde ifade edilebilir.

Türkiye ve Hindistan zengin tarihi, kültürü ve edebiyatı ile iki büyük memleketler. Bu sebeple birçok açıdan birbirlerinden farklı olmaları doğaldır. Bu iki yazarı araştırdığımızda birçok farklılık görebiliriz. Bu nedenle, ilgili çalışmalarda kendini sorgulamanın farklı yollarını görmekteyiz. Tagore insancıl, Necip Fazıl ise ona göre daha fazla dindardır denilebilir. Tagore'un, *Gora*'da hayırsever bir yaklaşımı, Necip Fazıl'ın *Aynadaki Yalan*'da ise İslami bir benlik arayışı yaklaşımı benimsemesinin nedeni buna bağlanabilir. Hem Tagore hem de Necip Fazıl, kahramanlarını yolculuklarının sonuna ulaştırmak için farklı yolları benimsemektedir.

Aynadaki Yalan, *Gora*'yla kıyaslandığında kendini bulma hissine daha çok sahiptir. Öte yandan, *Gora* romanının kendine has özellikleri olduğu söylenebilir. *Gora* merkezde tek bir konuya değil birden fazla konuya sahiptir. Milliyetçilik, hümanizm, öz arayış, din, dostluk ve aşk hikâyesi bu konular arasında gösterilebilir. Bu açıdan *Gora* bize büyük bir sahne ile daha renkli bir resim vermektedir. Birbirinden çok uzak

coğrafyalarda bulunan bu iki yazar arasında daha önce hiçbir çalışma olmaması sebebiyle bir karşılaştırma yapılmasının edebiyat literatürüne bir kazanç olacağı varsayılarak bu çalışmanın gerekli olduğu düşünülmüştür. Bu sebeple, iki yazarın yaşamlarının karşılaştırılmasının küçük bir bölümü çalışmaya eklenmiş ancak araştırmanın konusundan sapmamak adına daha fazla ayrıntıya yer verilmemiştir. Aynı şekilde *Gora* ve *Aynadaki Yalan* romanları analiz edilmiş. Kendini arayış ekseninde iki roman karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kendini Arayış, Din, Milliyetçilik, Dostluk, Aşk, İnsan Severliği, N. Fazıl Kısakürek R. Tagore, Aynadaki Yalan, Gora.

ABSTRACT**MASTER THESIS****NECİP FAZİL'İN AYNADAKİ YALAN VE RABİNDRANATH TAGORE'UN
GORA ROMANLARINDA KENDİNİ ARAYIŞ**

Zaffar KHAN

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Servet TİKEN

2022, 121 Pages

Jury: Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Assoc Prof. Dr. Servet TİKEN

Asst. Prof. Dr. Caner SOLAK

This study is a comparative evaluation of Rabindranath Tagore's novel Gora, which belongs to the period of British rule in India, and Necip Fazıl's novel Lie In The Mirror, one of the important poets of Turkish literature. Necip Fazıl wrote his novel, Lie in the Mirror, in his last days, in 1960s and Tagore wrote down the Gora after the division policy of Bangal of britishers, in 1900s. In literary sense Gora; It can be said that “fair-faced” (Boy) and Lie in the Mirror as Lie of the Mirror. The focus of this study can be expressed as determining the common points of the lives of the two authors and their search for self in the mentioned novels.

Turkey and India are two great countries with rich history, culture and literature. Therefore, it is natural that they differ from each other in many respects. When we research these two authors, we can see many differences. For this reason, we see different ways of questioning oneself in related studies. It can be said that Tagore is humanitarian, and Necip Fazıl is more religious than him. This may be the reason why Tagore adopts a benevolent approach in Gora and Necip Fazıl adopts an Islamic self-seeking approach in Lie In The Mirror. Both Tagore and Necip Fazıl adopt different paths to get their heroes to the end of their journies.

Compared to Gora, Lie in the Mirror has more of a sense of self-discovery. On the other hand, it can be said that Gora novel has its own characteristics. Gora does not have a single subject at the center, but multiple subjects. Nationalism, humanism, self-seeking, religion, friendship and love story can be shown among these topics. In this respect, Gora gives us a more colorful picture with a big scene. Since there has been no previous study between these two authors, who are located in geographies far from each other, it is

thought that this study is necessary, assuming that making a comparison will be a gain for the literature. For this reason, a small part of the comparison of the lives of the two authors is included in the study, but no more details are included in order not to deviate from the subject of the research. Similarly, the novels Gora and Lie In The Mirror were analyzed. Two novels were compared on the axis of self-seeking.

Keywords: Self Quest, Lie in The Mirror, Gora, İslamic Approach, Humanity, Religion, Nationalism, Friendship, Love, R. Tagore, N. Fazıl Kısakürek.

ÖN SÖZ

Türk edebiyatının önemli şairlerinden Necip Fazıl'ın *Aynadaki Yalan* romanı ile Hint düşünce ve edebiyatının güçlü ismi Rabindranath Tagore'un *Gora* romanı üzerine karşılaştırmalı bir yaklaşımı amaçlayan bu çalışmada her iki roman yapı ve içerik unsurları bakımından ele alınmıştır.

Ele aldığımız konu, arayış aslında bugün ortaya çıkan yeni bir konu değil, insanın doğuşundan beri hep var olan bir konudur. Bu açıdan baktığımızda insanın nerede olursa olsun hep bir arayış içinde olduğu her zaman söz konusudur. Bu arayış bazen içsel bazen dışsaldır, başka bir ifadeyle bazen bireysel ve bazen de sosyal veya kültürel bir arayış olabilir. *Aynadaki Yalan* romanında bireysel bir arayış ve *Gora* romanında ise kültürel bir arayışla karşılaşırız. Bu nedenle konumuz bugün de aynı önemi taşımaktadır. İki yazarın eserlerinde kendini arama, birbirinden çok uzak ve farklı coğrafyalardan gelip de aynı konuyu ele almaları konunun günümüze uygunluğunu kanıtlamaktadır.

Araştırmacılara göre, Necip Fazıl'ın *Aynadaki Yalan* adlı eserinin otobiyografik bir eser olduğu söylenmiş ve *Gora*, Tagore'un herhangi bir ırk, tabaka, millet, dil ve kültüre karşısı insanlığı en üst sıraya yerleştirdiği için düşünsel bir eser olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Necip Fazıl Kısakürek'in Hayat tanıtımı, romanının yapısı ve *Aynadaki Yalan* adlı romanının temalarından oluşmaktadır. Birinci bölümü gibi ikinci bölüm de, *Gora* romanının yazarı Rabindranath Tagore'un hayatı, romanının yapısı ve temaları yer almaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise iki eserin farklı ve ortak noktalarına değinilmiş ve arayış açısından değerlendirilmiştir.

Tez yazdığım süreçte bana yardım eden herkese özel olarak da hocam Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK'e ve danışmanım Doç.Dr. Servet TİKEN'e teşekkür etmek istiyorum.

Erzurum 2022

Zaffar KHAN

GİRİŞ

BENLİK/ KENDİNİ ARAMA

İlk uygarlıklardan itibaren insanoğlunun kendini tanımadan, öz benliğini keşfetmeden hayatın yaşamaya değer olmadığı yönünde bir eğitimin olduğu iddia edilmiştir. Bu sebeptir ki benlik kavramı yüzyıllar boyu felsefi sorgulamalara ve bilimsel araştırmalara konu edilmiştir.

Benlik kavramı üzerine yürütülen tartışmalar metafizik olarak benliğin cevherinin ne olduğuna yönelik soruları ortaya çıkarmıştır. Bu soruları cevaplama yolunda birbirinden farklı bakış açılarının ortaya konulmuştur. Bu kavrama metodik bakış açısıyla yaklaşanlar, fikirlerini bilimsel teoriler üzerine inşa ederler. Kimi araştırmacılara göre, *“Benlik diye bir şey yoktur, bu bir illüzyondur ve bu nedenle düşünen, deneyimleyen özne de yoktur”* (Tekin, S., 2015: 1-2). Bir başka bakış açısına göre ise, benlik toplumun en temel faktörüdür. Toplum, kültür ve tarih gibi olgular benlik kavramı etrafında şekillenirler. Critias ve Sokrates gibi antikçağ düşünürleri bu kavramı merkeze alarak kimi tartışmalar yürütmüşlerdir. Critias bireyin bir şeyler yapabilme yeteneğinden bahsederken; Sokrates daha da ileri giderek, bu yeteneğin iyi işler yapmak için kullanacağı zaman, yalnızca kişinin eylemlerinin kendini aramanın öz anlamı olarak adlandırılabilceğini söyler. Brodowicz’in sunduğu dikkatle;

“Kendi kendini aramayı akıllı olmak, kendini değerlendirmek veya kendini analiz etmek anlamında anlayabiliriz. Critias kendini aramayı kendi başına bir şeyler yapabilen biri olarak savunduğunda, Sokrates onu iyi şeyler yapan biri olarak tanımlar. Çünkü akıl mekelesinin farkında olmayan birinin bir şeyler yapması mümkündür. Ne yaptığının bilincinde olmak ya da ne yaptığını bilmek, bu nedenle "kendini arama"yı tanımlarken dikkat edilmesi gereken temel bir noktadır, ancak kendini arama, yalnızca ne yaptığının farkında olması anlamına gelmez. Zevk ve arzularla ölçülü olmanın erdemlerini de içerir. Bu erdemler arasında sakinlik, alçakgönüllülük, yaratıcılık gibi kendini zenginleştiren öğeler mevcuttur.” (Brodowicz, A., 2018: 8-9)

“Kendini arama” konusunda filozoflar ve psikologlar arasında farklılıklar görebiliriz. Konuya yaklaşımları açısından değerlendirdiğimizde realist ve antirealist olmak üzere iki grup bilim insanıyla karşılaşırız.

“Realist, benliğin var olduğunu ve özelliklerinin değerlendirilebileceğini ve bunların bağımsız olduğunu savunur. Öte yandan antirealist, benlik diye bir şeyin olmadığını ve bunun kültür ve dilsel pratikler tarafından inşa edildiğini tanımlar” (Tekin, S., 2015: 1).

Descartes, benlik hakkındaki araştırmasını kanıtlamak için meditasyon yolunu kullanır. Descartes sonsuz dünyaya inanır ve insanın bu dünyaya bağlandığını ileri sürer. İnsan davranışlarına ve düşünme gücüne inanır. Ne insandan ne de kendinden şüphe eder. Düşünme gücünü benliğin kanıtı olarak görür, bedenden çok zihne önem verir.

“Descartes, bir realisttir, benlik hakkındaki araştırmasını kanıtlamak için meditasyon yöntemini kullanır. Sonsuz olan bir dünyanın varlığına inanır, dünyayı ve insanı birbirine bağlar. Descartes'a göre insanın, toplumla ilgili olsun, kendisi hakkında olsun, her şey hakkında düşünmesi, kendisinin kanıtıdır. Descartes'a göre gerçeklik, zihinsel ve maddi olmak üzere iki temel cevherden oluşur. Bir insan her ikisine de sahiptir. Descartes'ın bu görüşü daha sonra bilgi felsefesinin en çok tartışılan konularından biri olan zihin ve beden tartışmasına neden olmuştur.” (Tekin, S., 2015: 1).

Descartes'ın ve Cartesian'ın kendilik teorisinin aksine, antirealistler benliğin varlığını reddederler. Benliğin sadece sosyal, kültürel ve dilsel gelenekler tarafından geliştirilen zihnin bir yansıması olduğunu iddia ederler. Antirealistler, benliğin zamansızlığı ve kararlılığı görüşünü kabul etmezler. Bu filozofların bakış açısıyla benlik inşa edilmiştir ve çok çeşitli şekillerde gelişebilir. Cartesian'ların benliğin tekil cevherden doğmadığı için yaratılabileceği ve geliştirilebileceği görüşüne karşı çıkarlar. Antirealistler, benliğin toplum tarafından geliştirilen fenomen olduğunu inanırlar. (Tekin, S., 2015: 2).

Benlik kavramı üzerine çeşitli felsefi görüşlere dikkat edildiğinde, bu bize yeni bir benlik perspektifi kazandırabilir. Dünyaca ünlü çinli filozof Konfüçyus, insanın kendi hakikatine ulaşması, yani kendini geliştirmesi için en gerekli şeyin kendisinin farkında olması olduğuna inanır ve bu nedenle esas olarak “Ben”e odaklanır. Konfüçyusçuluk, ailenin bireyin kendine ulaşma ortamını oluşturduğunu ifade etmiştir. Aile ilişkilerine, özellikle baba-oğul ilişkisine, kendini geliştirme açısından çok önemli olduğuna inanılır. Bu yaklaşıma göre, bir oğul dinî aidiyetini babasından miras alır.

“Kendini geliştirme, bu amacı gerçekleştirmek için esastır ve bu nedenle Konfüçyüsçü benlik kavramında merkezî bir konuma sahiptir. Konfüçyüsçülükteki aile kavramı merkeziliğine rağmen, kendi içinde bir amaç olarak tasarlanmamıştır. Aksine, karşılıklı destek ve kişisel gelişim için doğal, gerekli ve en çok arzu edilen ortamdır. Kendini yetiştirme, aile ilişkilerinin düzenlenmesi ve uyumlu hâle getirilmesi için gerekli bir koşul olarak kabul edilir. Özellikle bağlayıcı olan baba-oğul ilişkisi, kendini yetiştirme ve ruhsal gelişim için bir bağlam ve araç sağlar. Dindarlığında somutlaşan ideallere göre hareket eden evlat, babasıyla uyumlu bir ilişki sürdürür; onun benliği böylece idrak edilir”. (Ho, 1995: 117)

Taoizm benlikten bahsettiğinde, benlikle ilgili tüm sosyal ve hiyerarşik teorileri reddeder. Konfüçyüsçülüğe ve kozmosun bir uzantısı olarak ifade edilen benliğe aykırıdır ve ünlü bir Çinli mistiğin sözleriyle nasıl mükemmel insan olunacağını şöyle ifade eder:

“Taoizm, benlik, toplum veya kozmosa ilişkin hiyerarşik bir görüşü reddeder. Konfüçyüsçülüğün farklı olarak, benliği sosyal ilişkilerin bir uzantısı olarak görmez ve bunlar tarafından tanımlanmaz. Aksine benlik, Tao'nun sayısız tezahürlerinden biridir. Kozmosun bir uzantısıdır. Tao De Ching, başkalarını bilge olarak bilmekten ve kişinin kendini aydınlanmış olarak bilmekten bahseder.” (Ho, 1995: 120).

Budizm ise benlikle ilgili olarak, benliğin ontolojik gerçekliğini reddeder. Budizm'de benlik açısından bir çelişki vardır. Hinduizm ise benlikle ilgili var olan ve kendi kendine inşa edilen ve gerçek benliklerine inanan tüm bu teorileri reddeder. Benlik kavramı Budizm'de bir yanılsama olarak başlar ve ilkel cehaletten doğan yanılsama, ıstırapın kaynağı olur.

Budizm, her bireyin kendi çabasıyla maddi hayatını söndürme potansiyeline sahip olduğunu söyler. Birey maddi isteklerini yerine getirmeyi başardığı zaman, kozmik olaylarda değişiklik yaratma gücüne de sahip olabilecek ve nihai başarısının sembolü olan Nirvana'ya erişebilecektir.

Hinduizm'deki benlik kavramı ise monizm üzerine kuruludur. Bu kavram, Hint felsefi düşüncesinin ana metinlerinden biri olan Vedanta'da detaylandırılmıştır. Benlik kavramı Vedanta'da "Advaita" sözcüğüyle karşılık bulur. Advaita, Brahman adı verilen

tek bir gerçeklik olduğunu ve onun her yerde ve her insanda olduğunu belirten monist bir doktrindir. Benlik ile gerçek benlik arasında ayrım yapmak kolay değildir ve bu nedenle onu tanımlarken yanlışlar ortaya çıkar. (*Ho, 1995: 124*).

BİRİNCİ BÖLÜM

AYNADAKİ YALAN ROMANININ İNCELEMESİ

1.1. NECİP FAZIL'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Necip Fazıl Kısakürek, 26 Mayıs 1904 tarihinde İstanbul'da dünya gelir. Din eğitimi babasından alan Necip Fazıl daha sonra ilkokul olarak mahalle mektebine gider. Necip Fazıl'ın zor bir çocukluğu vardır ve onu en çok etkileyen şeylerden biri de kız kardeşini küçük yaşta kaybetmesidir. Şairin çocukluğunun neredeyse tamamı, dedesinin Çemberlitaş'taki küçük köşkünde sefalet içinde geçer.

Dede Hilmi Efendi, soyunun devam edeceğini ve onun zeki olduğunu bildiği için torununu çok severdi. Hilmi Efendi'nin himayesi sayesinde Necip Fazıl çok şımartılmış ve yaramazlık yapmış, ancak dedesi Hilmi Efendi'nin Necip Fazıl'ın okumasında büyük rolü olmuştur. Zamanla dedesinin gözetiminde günlük gazete ve dergiler okur ve dedesinden dini bilgiler alır. Annesi Mediha Hanım ise Akdeniz kıyılarından İstanbul'a göç eden bir ailenin kızıdır.

Necip Fazıl'ın annesi, evlendiğinde yaklaşık 14 yaşındadır. Necip Fazıl için annesinin makamı farklıdır. Necip Fazıl'ın hayatında en değer verdiği kişi annesidir. Ailesinde en çok annesine yakındır. Annesine olan sevgisini ve her zaman ifade etmiştir:

Necip Fazıl küçük yaşlardan itibaren annesinin hastalığını yakından takip etmiş ve bu gözlem onu annesine daha yaklaştırmıştır. Necip Fazıl bütün takdiri annesine vermiş ve annesinden aldığı nitelikler sayesinde başarılı bir yazar olduğuna inanmıştır.

“Ne aldım, annemden, daha düne kadar yaşayan ve seksenini hayli aşkın olarak ölen, hayatı boyunca masum ve mazlum bu kadından aldığımı inanıyorum”. (Şahin, M. Çetin, M., 2014: 19)

Necip Fazıl 12 yaşındayken annesi hasta olur. Hastanede yatarken bile Necip Fazıl'ın bir şair olmasını isteğini dile getirir. Kesinlikle bu Necip Fazıl'ı derinden etkilemiştir ve kendi tüm çabalarını veya zihnini şair olacağına odaklamıştır.

“Şairliğim on iki yaşında başladı. Bahanesi tuhaftır: Annem hastanedeydi. Ziyaretine gitmiştim... Beyaz yatak örtüsünde, siyah kaplı, küçük ve eski bir defter... Bitişikte yatan veremli genç kızın şiirleri varmış defterde... Haberi veren annem, bir ân gözlerimin içini tarayıp: -Senin dedi; şair olmanı ne kadar isterdim

Annemin dileği bana, içimde besleyip de on iki yaşına kadar farkında olmadığım bir şey gibi göründü. Varlık hikmetimin ta kendisi... Gözlerim hastahane odasının penceresinde, savrulan kar ve uluyan rüzgâra karşı, içimden kararımı verdim:

Şair olacağım ve oldum. O gün, bugün, şairliği küçük ve âdi hasisliklerin üstünde gören, onu idrâkin en ileri merhâlesi sayan ben, bu küçük ve âdi bahaneyi hiç unutmadım.” (Hancıoğlu, 2016: 136-37)

Kalem aldığı “anne mektup”unda gurbeti annesine benzetir. Şiirde yazarın annesinden uzak olduğunu anlaşıldığı için, bir ihtimal ile bu şiirini Paris’ten yazdığı söylenmektedir. Annesinden uzak olduğu için ölme korkusu sebebiyle şiirde derin üzüntü söz konusudur.

*“Ben bu gurbet ile düştüm düşeli,
Her gün biraz daha süzülmekteyim.
Her gece, içinde mermer döşeli,
Bir soğuk yatakta büzülmekteyim.
Böylece bir lâhza kaldığım zaman,
Geceyi koynuma aldığım zaman,
Gözlerim kapanıp daldığım zaman,
Yeniden yollara düzülmekteyim.
Son günüm yaklaştı görünesiye,
Kalmadı bir adım yol ileriye;
Yüzünü görmeden ölürsem diye,
Üzülmekteyim ben, üzülmekteyim” (Çile, 1962: 138)*

Bunun dışında “Anneciğim” isimli şiiri yazmıştır. Bu şiirde annesini beyaz saçlı ihtiyar, hasta bir kadının portresi olarak gösterilmiştir ve annesinin öleceğinin korkusu dile getirilir.

*“Gözlerinde aksi, bir derin hiçin,
Kanadın yayılmış, çırpınmak için;
Bu kış yolculuk var diyorsa için
Beni de beraber al anneciğim.” (Hancıoğlu, 2016: 139, 2016)*

Necip Fazıl, 1912'de Gedik Paşa'daki Fransız Asker Okulu'na girer ve bir süre sonra bu okuldan ayrılarak Amerikan Koleji'ne kaydolur. Ancak bu okuldan atıldıktan sonra eğitimine Emin Efendi Mahalle Mektebi'nde devam etmek zorunda kalır. 1916-20 yılları arasında Mektep-i Fünun-u Bahriye'nin bir üyesi olur. Necip Fazıl'ın hayatında büyük rol oynayan ve yazarlık yolculuğunda yeri olan bu okuldur. Hocaları Yahya Kemal ve Hamdullah Suphi gibi isimlerdi. Şiire olan ilgisi de burada kurduğu ilişkilerden başlar.

Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Necip Fazıl, okulunun ona katkısını ve anlamını şöyle anlatır:

“Ne olduysam bu mektepte oldum. Bu mektepte bülûğa erdim. Düşünmeyi ve kişi düşünmeye ve kişiliğimin ana dokusunu bu mektepte birleştirmeye başladım”. (Kısakürek, 1993: 137)

Hatta Necip Fazıl'ın burada sigara içmeye başladığı belirtiliyor. Bahriye Mektebi'nde, zamanın dışlanması olarak adlandırılan insanlar burada öğretmenlik yapıyorlardı. Yavaş yavaş deniz okulundan sıkılmaya başlar ve oraya sığamaz hale gelir. Darülfünun okulu'na geçmek için bir plan yapar ve bitirmeden okulu bırakır.

1921'de Darülfünun Felsefe Bölümüne girdi. Birçok ünlü edebi şahsiyetle bu okulda tanışmıştı. Şiirlerini "Yeni Mecmua" olarak bilinen dergide yayımlandırdı. Avrupa'ya gitmek için sınava girdi, başarılı oldu ve Paris'e gönderildi. 1924'te Paris'teki Sorbonne Üniversitesi'nden burs aldı. Burada Henry Bergson ile tanıştı. Paris'te bohem bir hayat sürmeye ve sürekli kumarhanelerde vakit geçirmeye başlar. Öyle ki bu dönemde alışkanlıkları nedeniyle kaldığı evin kirasını bile ödeyemez hale geliyor. Bir yılın sonunda bursu kesilir ve anavatanına dönmek zorunda kalır.

Necip Fazıl'ın hayatına bakıldığında dindar görünse de Necip Fazıl her zaman dindar değildi, bu durum bir zamanlar gençliğinde yazdığı şiirlere yansımıştı. "Kadın Bacakları" adlı şiirinde bu hayatına dair izleri şu şekilde ifade etmiştir:

*“Her ayağın bastığı yerde sanki kalbim var,
Kalbim ki vahşi bir zevk alır ezilmesinden.
Ömrümün geçtiği yolda bana sorsalar,
Gidiyorum bir kadın bacağının peşinden.
Bir kadının içinden ağlayışı, gülüşü,
Gözlerinden ziyade bacaklarına yakın.”*

Türkiye'ye döndükten sonra Hollanda Bah-ı Sefid Bankası'nda ve Osmanlı Bankası'nın çeşitli şubelerinde çalıştı, daha sonra 1929'da İş Bankası'nın Ankara Şubesinde çalıştı. 1934 yılında bankanın Trabzon, İstanbul ve Edirne şubelerinde muhasebeci olarak çalıştıktan sonra istifa etti.

1934 tarihi Necip Fazıl'ın hayatında bir dönüm noktasıydı. Bu yıl Nakşi şeyhi Abdül Hakim Arvasi ile tanıştı. Abdül Hakim Arvasi ile Kaşgari Murtaza Efendi Camii'nde yaptığı sohbetler sayesinde bir düşünce ciddiyeti ve zihniyet dönüşümü yaşadı. Abdül Hakim Arvasi ile görüşmesini kendisi için bir dönüm noktası olarak kabul eden Necip Fazıl'ın bundan sonraki şiirlerinde mistik düşüncenin izleri görülmeye başlanır.

Bu büyük insan hayatında yeni bir dönemin başlamasının sebebi olur ve Necip Fazıl onun etkisi altına girer ve edebiyat dünyasında "ustat" özelliklerini kazanır, hayatında meydana gelen bu değişimi şu satırlarda özetler:

*“Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum;
Gökyüzünden habersiz, uçurtma uçurmuşum...” (Kısakürek, 1998: 35)*

Daha sonra onun için; 1940 yılında şu iltifatta bulundu;

*“Allah dostunu gördüm, bundan altı yıl evvel,
Bir akşamdı ki, zaman donacak kadar güzel.”! (Kısakürek, 1998: 76)*

*“Bana, yakan gözlerle, bir kerecik baktınız;
Ruhuma, büyük temel çivisini çaktınız! (Kısakürek, 1998: 77)*

Necip Fazıl, Arvasi ile tanıştıktan birkaç yıl sonra bankacılık işi için doğmadığını ve toplum için bir şeyler yapması gerektiğinin farkına varır. Böylece müfettişlik görevini İş Bankasının Ankara şubesi'nde bırakır. Oradan ayrıldıktan sonra önce Haber Gazetesinde bir fıkra yazar, sonra üniversitede ders vermeye başlar. Haber Gazetesi'nden sonra aynı yıl 1939'da Son Telgraf gazetesinde "Çerçeve" başlığı altında yazılar yazmaya başladı ve oradan Robot Koleji'nde edebiyat öğretmeni olarak göreve başladı.

Arvasi ile tanıştıktan sonra hayatındaki tüm sonraki çalışmalarında zihnindeki bu derin değişimin izini görülür ve onunla tanıştıktan sonraki ilk önemli eseri olan "Tohum" adlı oyun 1935'te yaşadığı dönüşüm dönemini anlatan "Çile" adlı şiir kitabı 1962'de yayımlandı.

1936'da bir kültür ve sanat dergisi olan “Ağaç”ın ilk sayısı 14 Mart 1936'da Ankara'da yayımlandı ve dergi ilk altı sayısından sonra İstanbul'da yayımlanmaya başladı. Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı gibi önemli yazarlar dergiye yaptıkları katkılarla dergiyi zenginleştirmektedir. Dergi 16 sayfa olarak yayınlanmaktadır ve büyük ölçüde Türkiye İş Bankası tarafından finanse edilmektedir.

1937'de tamamladığı “Bir Adam Yaratmak” adlı oyunu ilk kez Muhsin Ertuğrul tarafından 1937-38 tiyatro sezonunda İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sahnelendi ve büyük ilgi gördü. Eser insanın ve aklın zayıflığını ortaya koyuyor, pozitivizmden ve kuru rasyonaliteden hiçbir şeyin alınmayacağını ileri sürüyor.

1938'in başlarında “Ulus” gazetesinin yeni bir istiklal marşı yazması için açtığı yarışmaya ilgi duydu fakat yarışma iptal edildi ancak Necip Fazıl burada durmuyor ve komiteye özel bir teklifte bulunur. Bu gereklilik hemen kabul edildi ve bu yüzden “Büyük Doğu Marşı” şiirini yazdı. Şiire verdiği “Büyük Doğu Marşı” adı da daha sonra yayımladığı ve Necip Fazıl'ın miras olarak kaldığı derginin adı olur.

1940 Yılında Türk Dil Kurumu adına "Namık Kemal" adlı bir eser yazdı ve Namık Kemal'in şiirinin, romancılığının, oyun yazarlığının ve entelektüelliğinin tüm inceliklerini neredeyse Namık Kemal'in doğduğu yıldan itibaren yayımlanan kitaba kaydetti.

Necip Fazıl hayatının en başarılı eserlerini Arvasi ile tanıştıktan sonra ele almaya başlar. Bu verimli dönemini şair şu ifadelerle anlatır:

“Muhakkak olan şuydu ki, ben kendilerini tanımadan dik bir kaya üzerinde gururla dünyaya karşı dikilmiş uyuz bir keçiyken, tandıktan sonra memeleri şiş, patlayasıya şiş bir koyun oldum. Otuz yaşına kadar tek nefes yaşayan ve bir iki şiir kitabından başka bir şey veremeyen ben, ondan sonra piyes, tetkik, fikir, dâvâ, tez kırk elli ciltlik bir çapa doğru yürüyecektim.” (Baz, İ., 2003: 333)

1941 yılında Fatma Neslihan Balaban ile evlendi. Bu evliliğinden Mehmet (1943), Ömer (1944), Ayşe (1948), Osman (1950) ve Zeynep (1954) adında beş çocuk oldu.

1942-43 Askerlik görevini Erzurum'da yapar ve İzmit'e nakledilir. İzmit'e nakledildikten sonra sık sık ailesine ve Erenköy'e gelme fırsatı buldu.

Necip Fazıl Kısakürek tarafından 17 Eylül 1943'te yayımlanmaya başlanan Büyük Doğu, 5 Haziran 1978'e kadar yayın hayatına devam etmiş ve 35 yıllık bir dönemde toplam 16 dönem 512 sayı yayımlanmıştır. Bu eser yazarın izi olarak bilinir ve

edebiyatımızdaki birkaç seçkin unutulmaz eserden biri hâline gelmiştir. Necip Fazıl'ın hayatında 1943 yılı bir büyük değişikliği de beraberinde getirir. Necip Fazıl Kısakürek, 1943 yılından itibaren siyasal tavrını ve Türk modernleşme modeli ile ilgili eleştirel yorumlarını ortaya koymaya başlar. Muhâlefet anlayışını ifade eden, 17 Eylül 1943 günü ilk "Büyük Doğu" dergisi çıkarır. Başlangıçta dönemin ünlü isimlerinin de yer yer aldığı dergide daha sonra takma adıyla Necip Fazıl'ın yazdığı yazılar egemenlik kazanmış olur. Büyük Doğu dergisi 1943 yılından itibaren sayısız baskıları yayınladıktan sonra muhtelif yazılar üzerine yasa koyulduğu nedeniyle kapanır ve sonra tekrar açılır.

Necip Fazıl, 28 Haziran 1949'da Büyük Doğu Cemiyeti'ni kurdu. 1950 yılında derneğin ilk şubesi Kayseri'de açıldı. Necip Fazıl, Kayseri'deki açılışın ardından İstanbul'a döner dönmez yazdığı yazıdan dolayı tutuklanır; "Türklüğe hakaret davasında Yargıtay'ın Nisan ayında verdiği beraat kararını bozduğu gerekçesiyle eşi Neslihan Hanım ile birlikte cezaevine girecek. 1950 genel seçimlerinden sonra Demokrat Parti'nin çıkardığı Af kanunu ile cezaevinden tahliye edildi. 18 Ağustos 1950'de Büyük Doğu yeniden yayınlamaya başlar. Daha sonra güçlü bir edebi üsluba sahip olan dergi, Tek Parti yönetimi ve Demokrat Parti yönetimi döneminde muhafazakar ve ulusal muhalefetin hem yüzü hem de sesi oldu. Necip Fazıl, Büyük Doğu dergisinin yayınlanmasının nedeninin, ülkedeki halkın genel görüş ve ideolojisinin olmaması ve en alta fikirlerin gelişmesi olduğuna inanmaktadır. Büyük Doğu aynı zamanda Necip Fazıl'ın kurduğu "Büyük Doğu Hareketi" düşünce sisteminin de adıdır.

Necip Fazıl, dergideki "İdeolocya örgüsü" sütununda anlattığı düşünce sistemi ile tarihin özgür muhasebesine, devlet anlayışına, estetik bakış açısına dair kendi anlayışını ortaya koymaya çalışır. Necip Fazıl burada ahlaki düşüncelerini şu sözler ile paylaşır.

"Hiç ölmeyecekmiş gibi bu dünyaya hemen ölecekmiş gibi öbür dünyaya çalışınız." (Kısakürek, 2000: 375).

1960'lı yıllardan itibaren dergiye muhalefet ve o dönemde dış tehdit olarak görülen komünizme karşı komünizm karşıtı propaganda 1960'lı yıllardan itibaren hızlanmıştır. Dergideki makaleleri, siyasetten sanata, ekonomiden felsefeye, dinden tarihe kadar çeşitli konuları dergiye eklediği için dergiye önemli katkılar sağlamıştır. Böylece, bu dergi dini, politik, edebi vb. Olarak ayrılmıştır. Değişen siyasi çizgisine ve o dönemdeki koşullara göre ağır konuları işlediği için büyük bir etki yarattı.

“Büyük Doğu, Kısakürek’in hayatında önemli bir rol oynarken iç fırtınalarıyla geçirdiği bir dönemin ardından daha şiddetli bir şekilde dış dünyasındaki fırtınalı dönemin de başlangıcını oluşturur”(Şahin, O. E. 2019).

“Büyük Doğu, dönemin ilgi gören seviyeli bir fikir ve edebiyat dergisi olduğu gibi dinî yayınların kontrol altında tutulduğu yıllarda okuyucunun siyasi konulardaki ihtiyacını da karşılamıştır”. (Şahin, O. E. 2019).

Hayatının son aşamasında siyasi ve sosyal hayattan uzaklaşarak Erenköy'deki evine kapanır ve sürekli yazma faaliyetini yerine getirmeye çalışır. 25 Mayıs 1983 tarihinde ebedi aleme göç eder.

1.2. ROMANIN ÖZETİ

Roman, anlatı kişilerinden Mine'nin takdimiyle başlar. Yazar, Marksist dünya görüşüne sahip bir genç kadın olarak kurguladığı Mine'yi olumsuz bir bakış açısıyla sunar. Romanın hemen başında yazarın ideolojik bakış açısını yansıtan ifadelerle Mine okura şu sözlerle tanıtılır:

“Şapşal bir biçim, boş veren bir eda... Güya kendinden habersiz ve yapmacıktan uzak... Ama sahte; sahte üstü sahte... Her çizgisi, her hareketi, ortada görünmez bir rejisör elinden çıkma... Ve mahsus bakımsız saçlardan, boyasız dudaklara, en basit mimiklerden en hurda muaşeret tavırlarına kadar her hareketin ölçüsünü kaydeden bir lügaritma tatbikçiliği...” (Kısakürek, 2019: 7).

Yazar Mine'yi takdim ettikten sonra Naci'yi tanıtan ifadelere yer verir. Naci'nin askerliği sırasında bir köye gitiğinde Hatçe'yi görmesi ve ona hayran olması anlatılır. Oradayken birkaç gün geçirmek zorunda kalan Naci, barınma sorunuyla karşı karşıya kalır. Tüm köylülere yardım eden ve bu nedenle köylülerce ona çok saygı gören Husmen Ağa, Naci'ye yardımcı olur. Naci'nin Husmen Ağa'nın torunu Hatçe ile karşılaşması da Husmen Ağa'yla tanışması dolayısıyla gerçekleşir. Mine ve Naci'nin tanıtımından sonra yazar, Naci'nin Belma Hanım'la tanışmasını anlatır. Avrupa'da eğitim gören onurlu, gururlu, tutumlu zengin bir kız olan Belma Hanım yaz tatili için İstanbul'a gelir. Naci ve Belma, ortak arkadaşları ressam Abid aracılığıyla onunla tanışır. Belma Hanım İstanbul'a geldikten sonra arkadaşlarını bir araya getirmek için bir parti düzenler. Naci, Belma'nın şeffaf, parlak yüzünün ve çekici vücudunun etkisinden kurtulamaz ve yavaş

yavaş ona mail hissetmeye başlar ve ardından ona aşkını itiraf eder. Belma Hanım ise yüksek hayallere dayanan biri olduğu için para ve lüks bir hayatın peşindedir ve bu yüzden Naci'nin itirafını bir kenara atıyor. Naci ise feci bir duruma düşer ve aşkın ızdırabına kapılır. Haftalar böyle geçer ve annesi oğlunun zayıflığına çare bulması ve ona bakması için onu biriyle evlendirmeyi planlar. Daha sonra Naci aşk acısı içinde kötüleşince anne oğlunu bu acıdan kurtarmak için bir hocaya götürür. Naci de hoca vasıtasıyla İslam ve tasavvufu öğrenmeye ve tanımaya başlar ve öğrendikçe İslam'ın etkisine girer. Bu etki altına girdikten sonra Naci'nin hayatı değişir. Aşkta çektiği acıdan kurtulur, kalbinde bir rahatlama hissetmeye başlar ve bunun en büyük etkisi zihinsel bir değişimi olur, hayatındaki her şeye İslam ve tasavvuf merceğinden bakmaya başlar ve bu yüzden hayatını değiştirmiştir. Önce yazdığı doçentlik tezini iptal eder ve "İslam Tasavvufu ve İnsanlığın Beklediği Nizam" başlıklı yeni bir tez yazmaya karar verir.

İslam'ın etkisiyle kaleme aldığı çeşitli doçentlik tezlerini profesörlerin jürisine sunar, ancak jüri bu tezi daha üst düzeyli bir çalışma ve felsefeden çok siyasi konulara değinen bir tez olarak değerlendirir ve bu nedenle jüri tezini reddeder. Ancak Naci, tezinin doğru olduğuna inandığı ve yazdığı fikirlerine sonuna kadar inandığı için bu tezi kitaplaştırmaya karar verir. Böylece Naci mezun olamaz ve eğitimi tamamlanamaz. Kitap yayımlandıktan sonra Türkiye'de pek ilgi görmemiş, ancak bir Amerikan dergisinde adının geçmesiyle önce Batı'da göz dolduran bir eser olmuş ve sonunda Türkiye'de ün salmıştır. Öte yandan Husmen Ağa, Hatçe'yi bayılma rahatsızlığı nedeniyle şehre getirir ve burada Doktor, Hatçe'nin kanserden dolayı kısa bir süre sonra öleceğini açıkça belirtir. Naci'nin annesinin rızasıyla ve Husmen Ağa'nın isteğiyle hastanede Naci ile Hatçe'nin evlenmesi konusunda anlaşmaya varır. Naci, son günlerinde mutluluğu yaşattırmak için Hatçe ile evlenir. Ancak Hatçe kısa bir süre sonra ölür.

Tezi meşhur olunca, Avrupa'dan Naci'ye konferans görüşmeleri başlar ve Naci birkaç konferansa gider, bu Naci için şöhret zamanıydı ama bu şöhretin ötesinde Naci'nin içinde bir hayal fırtınası başlar ve Naci dünyalıklarını küçümsemeye başlar ve manevi yolunu devam eder. Bunu yaşarken Mine ile tanışır. Mine bu sefer ona bir kez daha öne sürerek aşkını itiraf eder ama bu sefer Naci, Mine'de bir hanım efendi özelliğinin olmadığını açık açık söyleyerek teklifi tekrar reddeder. Ancak bu sefer Mine, Naci'yi kaybetmek istemez ve Naci'le ve kendini öldürtmek için arabayı denize atar. Biraz zamandan sonra Belma Hanım'la başka bir konferansta buluşur ama artık dünya işleriyle

ilgilenmediği için, bu sefer Belma Hanım Ona bir aşk teklifi sunduğu halde Naci Ona "Geç kaldın Belma" cevabı diyerek onu reddeder. Tasavvuf gibi manevi konularda kendi kendisiyle tartışır ve fikir çatışması ve manevi sohbet etmeye başlar. Daha sonra Naci Husmen Ağa'nın yanına gelir ve durumu hakkında onunla istişare eder. Husmen Ağa bu arayışta hep yanında olur ve tüm sorunlarını çözüyordu. Bu sırada Naci ve Hüsman Ağa, tepelerde su arayan susamış Hatçe'nin aynı rüyasını görmüşlerdir. Bu rüyadan, Naci'yi kendi arayışına yönlendirebilecek öğretmene seslenme düşüncesi aklına gelir. Bunun üzerine Naci ile son kez görüşerek murşidi bulmak için doğru zamanın geldiğini ve camiden camiye gezmesinin gerekeceğini ifade eder.

Naci yoluna çıkar ve sonunda bir hafızla karşılaşır. Hafız, Naci'nin tüm durumunu öğrenir ve onu bir aynanın karşısına çıkarır ve bu kez aynada kendini gören Naci, haftalardır içinde oluşan bu baskıcı fikirlerin çatışmasının tüm soruların cevabını alır.

Aslında aynada görülen kişi yalandır. Bu dünya, bu toplum, bu insanlar ve Naci'nin kendisi bir yalan idi, biz hep yalan söylüyoruz ve kendisine sahte bir kişilik göstermek için çaba harcıyoruz. Bu dünya, aşk, aile, evlilik, ilişkiler gibi düşüncelerin yalan olduğunu, tek gerçek O ilah ve onun sevgisi olduğunu fark eder.

Necip Fazıl romanında, Naci'nin tezinin önce Batı ile ilgili bir konu olduğu, daha sonra İslam tasavvufun etkisiyle değiştiği Doğu-Batı çatışmasını bu başlık üzerinden gözler önüne sermektedir. Kapalı gözlerle takip ettiğimiz Batı dünyasından daha zengin ve daha becerikli olanın aslında bizim topraklarımız (Doğu) olduğu mesajını veriyor. Hikâyede tezin Batı dünyasındaki popülaritesi ve aldığı büyük tepki bunu kanıtlamaktadır.

1.3 ROMANININ YAPISI

1.3.1 Anlatıcı ve Bakış Açısı

Aynadaki Yalan romanı, Necip Fazıl'ın üçüncü o anlatıcı ve tanrısal bakış açısıyla sunulur. Yazar, olayların anlatımında kendini gizlemez. Bazen kendi fikirlerini ortaya koyar, bazen de okuyucuya bir soru sorar ve okuyucuyu endişe içinde bırakıp birden kaybolur. İslam ve tasavvufun söz konusu olduğu bölümlerde yazarın romana daha fazla dahil olduğu görülmektedir. Özellikle Kuran ayetlerinden veya hadislerden bahsedildiğinde yazarın kendi fikri anlaşılabilir.

Necip Fazıl'ın bu eserini okuyanlar yazarın kendi hikayesini olduğu gibi hisseder. Yazarın hayatını bilen bir okuyucu bu romanın Necip Fazıl'ın kendi hikayesinden ibaret olduğunu düşünür ve Naci'nin arkasından Necip Fazıl'ın yürüdüğünü hisseder.

“Bazı anlatılarda yazar ile anlatıcı birbirine çok benzer ve okur bunu kolayca fark etmeyebilir. Bir anlatının somut olarak var olan yazarı, anlatının anlatıcısıyla hiçbir bakımdan karıştırılmamalıdır. Anlatıcının kişiliği, kendisine kişilik kazandıran yazarın kimliğinden farklıdır, sözgelimi bir romanın yazarı kadın, anlatıcısı da erkek olabilir ya da bunun tam tersi.” (Sözen, 2008: 169).

Bu durum Necip Fazıl'ın Naci üzerindeki hakimiyetini göstermektedir. Hakimiyetle Naci, yazarın bildikleri ve söyledikleri ile sınırlıdır ve kapalı bir ortamdır. Bu durumda okuyucu, Naci'nin fikirlerini öğrenemez ve yazara dayandırılması gerekir.

“Kahraman (personal) üçüncü kişi anlatıcı: Anlatıcı sanki anlattığı kahramanın kimliğine bürünmüş gibidir. Kahramanın düşündüğü ve hissettiği şeyi anlatır. Okur, her şeyi o kahramanın gözüyle görür, onun düşünce ve heyecanlarını paylaşır ve ancak onun bilebildiği kadarını bilir.” (Sözen, 2008: 173).

1.3.2. Mekân

Romanda mekâna ait ilk dikkatler bir köy tasviriyle sunulur. Roman mekân açısından Naci'nin askere gittiği köyden başlıyor. Ancak askerliği sırasında gittiği köyün tam adı verilmemiştir.

“İstanbul'a 70-80 kilometre bir köye gidip de arkadan gelecek birliğe yer hazırlamaktan...”

Köye vardı. Klâsik köylerden biri.. Bir minare, küçük bir meydan, çeşme ve ikişer katlı bir kaç şişko binanın etrafında tek katlı, kerpiç üzerine kireç badanlı evcikler... (Kısakürek, 2019: 10)

Romanın büyük bir bölümünün İstanbul'da Boğaziçi'nde bir yalıda geçtiği bilinmektedir. Bu konak, Naci'nin babasının ölümünden sonra annesine ve Naci'ye bıraktığı servetin bir parçasıydı. Annesi Naci'yi büyütmek için bütün dükkânları ve konakları birer birer satmıştır ve şimdi sadece yaşadığı bu konak kalmıştır. Romanda şu şekilde anlatılır:

“Naci, iki yaşındayken kocası ölen, yirmibeş yaşında dul kalan ve yirmibeş yıldır erkek yüzüne bakmayan ve bu köşkte sessiz bir hayalet gibi gezip dolaşan annesinin ne harikulâde bir kadın olduğunu biliyordu: Varsa, yoksa, oğlu... Bu köşkten başka nesi varsa, konak, mağaza, han, satmış, oğlunu yetiştirmeye bakmıştı. Oldukça tahsilli, fakat hepsinin üstünde müthiş bir zekâ ve enerjisi vardı. Hattâ Naci, bazen kendisini pek gururlandıran mücerret fikir ve hayâl kuvvetini annesinden aldığı kanaatindeydi.” (Kısakürek, 2019: 38)

Belma Hanım, Avrupalı varlıklı bir ailenin kızıdır. Ailesi Türkiye'den göç etmiştir ve tamamen Avrupa'ya yerleşmiştir. Ama Belma Hanım tatili geçirmek için Türkiye'ye gelir. Yazar bu zenginliği mekân aracılığıyla yansıtır.

“Boğaz'da yalı deyince hatıra, Belmâ Hanımefendinin- ki gelir. Abdülaziz devrinden... Bilmem ne paşanın torunu Belmâ Hanımefendi bu yalıyı1, üstü gümüş telkârî çizgiler ve yakut, zümrüt renkleriyle süslü bir Avrupa pastası hâline getirmeyi bilmiştir.” (Kısakürek, 2019: 21)

Husmen Ağa, köyün ağasıdır ve konağı köyün en büyük konağıdır. Yazar bu evin büyüklüğünden şöyle bahseder:

“- Husmen Ağa'nın konağı derler; bir ev... Köye hatırlı biri geldi mi, hala büyük.

- Naci, çeşme ayrılırken Husmen Ağa'nın, Hatçe'ye gözleriyle sert bir tokat attığını farketmekten geri çalışmakta.

- Yürüdüler.

- Husmen Ağa'nın konağı da masallardaki mekanlardan biri... Kale kapısı gibi, kocaman somun kafalariyle tahkimatlı bir kapı... Ayaküstü birkaç yüz kişiyi rahatça alabilecek bomboş bir avlu... Ahşap, geniş, çifte merdiven... Merdivenin bitiminde yanyana bir sürü terlik...

Naci'nin, postallarını çıkarıp terlik giymesi zor oldu.

- Şöyle buyurun!

- Misk gibi müslüman kokan, sanki sabunla çitilenmiş cılk tahtalar üzerinden geçip, avlunun yarısı kadar, fakat geniş bir apartman dairesinden daha büyük bir odaya girdiler. Odanın derinliğine ve genişliğine üç çizgisi üzerinde, nal

şeklinde, halılarla kaplı bir sedir çerçevesi... Patiska perdeli pencereler ve kapı tarafında rafları eski meşin cildli kitaplarla dolu bir etajer..

- Birbirlerine uzak oturdular.” (Kısakürek, 2019: 12-13)

Romanın sonunda, Naci'nin mürşidi aramak için Hindistan'ın Delhi kentinden geçtiği zımnen verilir.

“- Hayır, senin irşad edicin Hindistan'da, Dehlev şehrinde... Ben ancak bir kılavuzum. (Kısakürek, 2019: 214)

Naci, tezinin kitap hâlinde yayınlanmasıyla ün kazanır ve Avrupa'daki konferanslarına davet edilir. Naci'nin Avrupa'da hangi şehre ve hangi ülkeye gittiği hakkında bilgi verilmez. Avrupa'daki mekâna ait tasvir şu şekildedir:

“Naci, gece yarısına, Avrupa (Metropolis)inin duvar arkası hayata geçtiği saate doğru, derisi pırlıtlı kocaman bir yılan gibi büklümleşen bir cadde üstünde ve tek başına oteline gidiyor. Şehri bir kere daha ve derinden teneffüs etmek için yaya gitmeyi tercih etmiştir.” (Kısakürek, 2019: 200)

1.3.3. Zaman

Aynadaki Yalan romanı zaman açısından incelediğinde kahramanın öyküsünü vermekte ve babasının küçük yaşta vefat etmesinden sonra annesi tarafından nasıl yetiştirildiği hakkında bilgi vermektedir.

Aynı şekilde Belma'yı tanıtırken anne ve babasının Türk olduğunu ve daha sonra Avrupa'ya taşındığını söylerken geçmişe gider.

Hikâyede Husmen Ağa'nın tanıtılması da aynı doğrultuda geçmektedir. Ağa'nın hayat geçirmek için köyüne yerleştiği bilgisi şöyle açıklanır.

“-Siz bir köy ağasına benzemiyorsunuz! Okumuş, düşünmüş, bilmiş bir hâliniz var... Yolunuz, işiniz ne sizin? Şefkatli bir tebessüm: - Seksenindeyim... Medresede okudum. Dünya Harbine, peşinden İstiklâl Savaşına katıldım. Okudum, hep okudum. Şehirlerde bunaldım. Nihayet dededen kalma toprağıma sığınıp bu köyde sonumu beklemekten gayri bir iş bula- madım, yol tutamadım. Yeter mi? (Kısakürek, 2019: 14)

Husmen Ağa, Naci'ye Hatçe'nin anne ve babasını çocukken kaybettiğini ve daha sonra dedesi olarak yanında kaldığını söyler.

“Çeşme başındaki kız değil mi?.. Hatçe.. Naci sarsıldı. Yoksa masal dünyasına mı kayıyor? Torunum, dedi Husmen Ağa; anasını ve babasını kaybetti. Şimdi büyük babasına o bakıyor. Koca evde bir o, bir ben...(Kısakürek, 2019: 14)

Yazar, Belma'nın bir yerlerde yeniden Avrupa'ya döneceğinden bahsederken, bu romanı yazma zamanına dair bir ipucu verir ve yaz sonu olduğunu, Ağustos ayı olduğunu bildirir.

“Sonbahar gelmek üzere... Bir müddet sonra Belmâ belki Avrupa'ya gidecek, üniversite de açılacak.. Evine karşı vaziyeti düzgün.. Annesiyle hiç ses etmeden câli bir âhenk içinde düşüp kalkıyor ve köşke gidiş gelişini intizamla sürdürüyor. Gece... Ağustos böceklerinin her akşam biraz daha pest perdeden senfonik orkestralarını seslendirdiği gecelerden biri...(Kısakürek, 2019: 44)

Romanda Osmanlı Türkçesi harfleri söz konusu edilirken *“Günümüzde 60 yaşından da küçük olanlar bilmez”* (Kısakürek, 2019: 13). ifadeleriyle sosyal zamana yönelik belirsiz bir göndermede bulunur.

1.3.4. Şahıs Kadrosu

Necip Fazıl'ın Edebiyat dünyasında yayınlanan ilk romanı *Aynadaki Yalan* "Batı ve Batılılaşma" konusu ile din ve tasavvuf konusu üzerine yazılmıştır.

Çocukluğundan beri hayatın sırrının peşinde koşan Necip Fazıl, İslam'a ve tasavvufa sığınır. *Aynadaki Yalan* romanında Necip Fazıl'ın tasavvuf ve din anlayışı yansıtılır ve romanda zaman zaman Abdül Hakim Arvasi ve İmam Rabbani gibi mutasavvıfların fikirlerini yakalamak mümkündür. Necip Fazıl, romanda İslam, şariat ve tasavvuf yoluyla insanlık düzeninin kurulmasını vurgular. Ayrıca bu romanında savunduğu tezlerle yazarın daha önce yazdığı *İdeolocya Örgüsü* ile *Batı ve Tefekkürü İslam Tasavvufu* adlı eserleri örtüşür. Bu nedenle romanda yazarın fikirlerin yansımaları görmek mümkündür. Roman daha çok düşünsel konu ile ilgili olduğundan zaman ve mekana fazla önem verilmez. Orhan Okay, romandaki kahraman Naci'nin ideal bir karakter olduğunu söylüyor ve şöyle yorumluyor.

Orhan Okay, *“Eserin tezi, edebî değerinin çok üzerindedir ve âdeta her sayfasında varlığını hissettirir. Romanın bu tarafı, Necip Fazıl'ın siyâsî, dinî ve sosyal fikirlerinin basit vaka ve diyaloglarla romanlaştırılmış hâlidir.”* (Noyan S., 2013: 217).

Aynadaki Yalan, bir kişi etrafında şekillenen romandır. Romandaki tüm karakterler Naci'ye ya yardım eder ya da öne çıkma fırsatı verirler. Olaydan olaya geçerek Naci, sarayın tek kralı olarak görölüyor. Ancak bu benzersizlik, çevredeki karakterlerin kol kola girip yavaşça ayrılmasıyla yaratılıyor.

"Kendini Aramak" konusunu içeren romanın öyküsü, Naci'nin arkadaşı Ressam Abid ve onun yoluna ışık tutan Husmen Ağa ile birlikte Necip Fazıl'ın hayatına az çok benzemektedir. Husmen Ağa, Necip Fazıl'ın hayatındaki Arvasi'ye benzer. Hikayedeki Abid, Necip Fazıl'ın hayatına bakıldığında yakın bir arkadaşı olduğunu öğreniyoruz. Romanda Naci'nin arayışının İslam'ı ve tasavvufu tanıdıktan sonra başladığını görüyoruz ve Necip Fazıl'ın İslam'a ilgi duymadan önce bambaşka bir hayat yaşadığı, İslam'a sığındıktan sonra ise hayatının tamamen zıt olduğu anlaşıyor. Dolayısıyla yazara, Naci ve Necip Fazıl ile hemen hemen aynı şeyleri yaşadığı için romandan yola çıkarak aşağı yukarı yazarın hayatına ulaşmak mümkündür. Bunu aşağıda verilen örnekte görmek daha net olacaktır.

"Yazarın romanı ve otobiyografisi arasında olayların kronolojik açıdan gelişimi benzerlik göstermekte ayrıca kişiler açısından da mühim benzerlikler görölmektedir. Bu bağlamda kurguıçerisindeki çeşitli olaylarda benzerlikler ve farklılıklarla bohem hayatın kişiliklerinden Abidin Dino, Âbid; Mina Urgan kısmen Mine karakterleri olarak karşımıza çıkarken yazarın büyükannesi Zafer Hanım da toplumsal konumu ve kişilik özellikleri bakımından Belma karakteriile yansıma alanı bulmuşlardır. Yazarın aile çevresi incelendiğinde annesi Mediha Hanım, Naci'nin annesi ve kız kardeşi Selma da Hatçe olarak temsil edilmişlerdir. Husmen Ağa karakteri Naci'yle ilişkisi bakımından Arvasi'nin bir tür temsili sayılabilmekle beraber Hatçe'yle ilişkiiaçısından bir "büyükbaba" olarak Necip Fazıl'ın büyükbabasının davranışlarına karşıt bir karakter olarak kurgulanmıştır. Başkişiye mürşidine kavuşturan bir karakter olarak Hafız'ın, yazarı gerçek hayatında Arvasi'ye ulaştıran Abdullah'ın, Naci'ye ilk dinî tasavvufi öğretileri veren Sevimli İmam'ın da yazarın hocası İbrahim Aşkî Bey'in birer temsili olduğu belirtilebilir." (Akdağ, A. B., 2019: 537-38)

1.3.4.1. Naci

Romanın başkahramanı Naci, felsefe alanında doçentlik tezini hazırlayan İstanbullu bir gençtir. Babasını daha küçükken kaybetmiştir ve annesi tarafından yetiştirilmiştir. Belma'ya tutulan Naci, bir süre aşk acısı çeker. İslam'ın yardımıyla bu ıstıraptan kurtulmuş olur ve İslam'ın hayatına katacağı değerinin farkına varır. İslamiyet'i yakından takip etmeye başlayan Naci, artık İslam kavramlarından daha fazla etkilenererek tezini İslam açısından yeniden ele alır ve artık Naci kendini aramaya başlar. Husmen Ağa bu arayışta Naci'ye yardım eder ve Husmen Ağa da onun kayınbabası olur. Husmen Ağa, Naci'ye sonuna kadar yardım eder ve sonunda Naci, Hindistan'dan bir hafızla tanışır. Hafızın sayesinde kendisinin ve dünyanın yalan olduğunu aynaya bakar bakmaz anlar ve böylece kendini keşfetmiş olur.

Romanda Naci'nin üç kadınla bağı vardır ve bu ilişkilere bakmaksızın Naci'yi tamamen anlayamayız.

1. Romanda Naci'nin ressam Abid ve Marksist düşünceli Mine ile arkadaşlığı vardır. Mine Naci'den hoşlanmış ve bu ilgisini ona itiraf da etmiştir. Fakat Naci, Mine için hiçbir zaman öyle bir duygu duymamıştır. Ayrıca Mine'nin erkeklerin tarzıyla giyinmesi Naci'yi ondan uzaklaştırmıştır.

2. İstanbullu zengin bir aileden gelen Belma Hanım yaz tatilini geçirmek için İstanbul'a yani evine dönmüştür. Naci arkadaşı olan ressam Abid'in sayesinde Belma Hanım'la bir partide tanışır. Bu ilk tanışmada Naci Belma Hanım'ın güzelliği ve zarafetinden çok etkilenir. O kadar ki ona hayran kalır. Çok gecikmeden bir iki görüşmeden sonra Naci Belma Hanım'a tutulduğunu söyler. Fakat Belma hanım, Naci'nin duygularını karşılıksız bırakır. Bu durum Naci'ye hem iç kapanış yaşattırır hem kendini arayışına itmenin sebebi olarak da ortaya çıkar.

3. Naci'nin hayatındaki üçüncü kadın; köylü, tez kalpli, terbiyeli bir kız olarak tasvir edilen Hatçe'dir. Hatçe, Naci'yekendini arayışında yardım eden ve hep ona danışmanlık yapan Husmen Hoca'nın torunudur. Naci Hatçe'yi ilk kez askerlik sırasında gittiği köyde bir çeşmenin başında görmüştür. Bu görüşmede Naci Hatçe'nin saflığından hoşlanmış ve bir süre sonra annesi Naci'yi Belma Hanım'ın aşk ıstırapından çıkarmak için evlendirmeye karar verir. Annesi Naci'nin hayatında büyük ve mühim bir rol oynamıştır. Naci'nin annesi hem Naci'yi Hatçe'yle evlendirir hem de okuyup üflemesi için oğlunu imama götürür. Bunun sonunda Naci kendi arayışına başlamaya

fırsatı bulur. Nacin' in arayışı annesinin sayesinde başlarsa bile Husmen Ağa'nın sayesinde tamamlanır. Husmen Ağa bu arayışında Naci'ye manevi açıdan destek veren kimsedir. Naci'nin annesi ve Husmen Ağa ile ilişkisinde Necip Fazıl'ın annesi ile ve Arvasi ile paylaştığı ilişkisinin aksi görülmektedir.

1.3.4.2. Mine

Romanda dört kişi sahneye çıkarılmaktadır. Bunlardan birisi de Mine'dir. Mine ve Naci birbirine yakın arkadaşlardır. Mine bu arkadaşlığına aşk anlamını verir. Fakat Naci, Mine'yi sadece kendine iyi bir arkadaş olarak görür. Romanın başlangıcı Mine'nin açık saçık kıyafetlerinin bahisten başlar. Romanda Mine'yi özgür düşünceleri olan bir kız olarak gösterilmiştir. Olaylar ilerledikçe Naci, Avrupa'dan yeni gelen Belma Hanım'a meyletmeye başlar ve Mine bunu fark ettiği için artık Naci'yi Belma'dan kıskanmaya başlar. Hatta bir seferinde Naci'yi tehdit etmek için tabanca ile onunla görüşmeye gider. Mine, üçüncü defa Naci'ye sevdiğini söyler. Ancak Naci'nin onu reddetmesi üzerine onu öldürmeye çalışır. Mine'nin bütün çabalarına rağmen Naci, ondan uzak durmayı başarır.

1.3.4.3. Belma Hanım

Belma zengin bir İstanbul ailesinden gelen güzel, genç bir kadındır. İngiltere'de ikamet eden Belma Hanım yaz tatilini geçirmek için İstanbul'a gelir. Boya sanatına ilgi duyduğu için önce ressam Abid ile irtibat kurar sonra onun aracılığı ile Naci ile tanışmış olur. Naci ilk görüşmede Belma'nın inceliğine, güzelliğine ve konuşma tarzına tutulur. Sonra onunla bir araya gelmenin fırsatlarını arar. Naci, zengin ve gösterişi seven Belma Hanım'la görüşmek için bütün arkadaşlarını bir araya getirmek amacıyla bir parti düzenler. Bu partiye Belma Hanım şehrin büyük şahsiyetlerini davet eder. Belma Hanım kendi için hep çok meşhur ve çok zengin bir eşi olacağını hayal etmiştir. Bundan dolayı Naci'nin ona aşık olduğunu söylediğinde de Naci'nin henüz ne zengin ne de büyük bir makama sahip olmadığından dolayı onu reddeder. Naci'nin reddedilmesi sonra romanda ana olay olarak ortaya çıkar ve Naci'nin İslam'a yaklaşımının sebebi de bu olur. Aşk hayatında başarılı olmayan Naci kendini kaybeder ve Belma'dan intikamını almak için ona gidip ona bir tokat atar. Sonrasında Belma Hanım bir süre romanda yer almaz.

Romanın sonuna doğru, Naci ün kazandıktan sonra aniden Belma Hanım bir konferansta ortaya çıkmış olur. Bu sefer Naci artık tam Belma'nın istediği gibi meşhur bir adama dönmüştür. Bu yüzden Belma Hanım artık Naci ile birlikte olma isteğini dile getirir. Fakat artık çok geç olur. Artık Naci bir kadını değil kendini bulmanın peşindedir. Bu yüzden artık Naci Belma'nın teklifini kabul etmez. Böylece Belma'nın Naci'nin hayatındaki rolü tamamlanır. Naci'nin arayışında Belma'nın olumsuz rol olduğu halde arayışa giden yolunun nedeni olmuştur.

1.3.4.4. Hatçe

Hatçe Husmen Ağa'nın torunudur. Naci'nin ilişkisinde olan birisidir ve başarılı bir aşk ilişkisi olarak değerlendirmemiz mümkündür. Naci Hatçe'yi ilk askerlik sıradasında gittiği köyde karşılaşır. Bu karşılaşmada çeşme başında suyu dolduran Hatçe'nin masumiyeti Naci'nin kalbinin içine girer. Köye giden Naci barınma sorunuyla karşılaşırken köylüler tarafından Husmen Ağa'nın herkese yardım etme özelliğine vakıf olur. Kalacak yer temin etmek için Naci Husmen Ağa'yı arar. Husmen Ağa'nın evinde kalırken Naci Hatice'nin çok sade ve kibar bir kız olduğunu keşfeder. Zaman sonra Husmen Ağa, Hatçe'nin bayılmasından endişelenip kızını şehre götürür. Böylelikle Naci'nin Hatçe ile bir kez daha karşılaşması gerçekleşir. Buradayken Naci'nin annesi Hatçe'nin içini okur ve onun Naci için en uygun biri olduğunu düşünmeye başlar. Naci, Hatice'yi hastaneye götürür ve arkadaşı olan doktorundan genç kızın lösemi hastalığına yakalandığını öğrenir. Bu hastalığından dolayı Hatice'yi yakın zamanda kaybedecektir. Ve bundan önce Naci'nin annesi oğluyla hasta kızı hastanede evlendirir. Naci de Hatçe'nin saf, temiz ve iyi biri olduğundan haberdar idi ve bu yüzden evlenmeye razı olur. Hastanede son günlerini yaşayan Hatçe Naci ile kısa da olsa güzel bir aşk hayatı yaşar. Naci için de gün gittikçe Hatçe muhim biri olmaya başlar onun eşi olarak bulmasından mutlu olur. Nihayet Hatçe hastalığının nedeni ile ölür ve Naci yalnız kalır.

1.3.4.5. Husmen Ağa

Romanda Husmen Ağa ve Naci'nin ilişkisi özel bir anlamı taşımaktadır. Necip Fazıl'ın asıl hayattaki Hz. Arvası ile ilişkisi Naci ve Husmen Ağa ile ilişkisine benzetilmiştir. Askerlik sırasında gittiği köyde Naci Husmen Ağa ile tanışır ve tanıştıkça hem ondan etkilenmeye başlar hem onun ilim sahibi bir adam olduğunu fark

eder. Belma Hanım ile yaşadıklarından sonra annesinin sayesinde İslam yoluna girer. İslam'ı yeni yeni öğrenen Naci Husmen Ağa'nın yardımına talepkâr olur. Bu yardımı istemesi Naci'yi Husmen'a çok yakınlaştırır. Naci hem İslam ile ilgili sorularını hem manevi desteğinden kendini tatmin eder. Husmen Ağa, Naci'ye dinî kitaplar verir ve eski alfabeyi öğrenmesine de yardım eder. İlk önce Naci dine ilgi duyan biri değildir. Bu yüzden hayatta hiç namaz da kılmamıştır. Nihayet Naci Husmen'in sayesinde hayatının ilk namazını kılar. Bu ilişki burada bitmez ve Hatice'yi de Naci ile evlendirip onun kayınpederi olur. Naci'nin arayışında en büyük rolü oynayan Husmen Ağa romanın sonunda Naci ile aynı rüyayı görür görür ve artık Naci'nin bir murşit bulması zamanının geldiği anlamını çıkarır. Bu, Naci'nin arayışının son aşaması olarak değerlendirebilir. Husmen Ağa ile Naci'nin son görüşmesi böylelikle gerçekleşir.

1.4. AYNADAKİ YALAN ROMANINDA ÖNE ÇIKAN TEMALAR

1.4.1. Arayış

Romanın kahramanı Naci, Necip Fazıl gibi hep kendini arar. Necip Fazıl'a göre insan İslam ve tasavvuf yolunu izleyerek kendini bulabilir ve bunu başarmak için en önemli şey kendimizden ve arzularımızdan vazgeçmektir. Naci, herhangi bir harekete katılmamış olmasına rağmen komünist ve solcu arkadaşlarıyla vakit geçiriyor. Hayatından artık memnun olmayan Naci, sürekli kendiyi savaşa hâlinindedir. Romanda bu çatışma, “*O yaşadığı dünyada her şeyin tahripçisidir*”. (Kısakürek, 2019: 28) sözleriyle ifade edilir.

Naci'nin dine ilgi duymayan biri olarak sergilenmesinin, o dönem gençliğinin Batı'nın etkisine girmesi nedeniyle bu şekilde şekillendiği söylenebilir. Ancak huzur arayan Naci, tasavvuf yoluyla İslam'a sığınır. Böylece, rahatsız bir ruh, yavaş yavaş ve her küçük şeyde rahatlık bulmaya çalışır. Romanı okurken okuyucu bunu her an hisseder. Romanda Naci aşk ıstıbabında kendini kaybeder ve sanki kendisi değilmiş gibi artık kendisini bir makine hâline gelmiş gibi hisseder.

“Geceleri üstünü örtmeye gelen annesini de uyku taklidi... Yemek yerken iştihâ taklidi... Üniversitede akıllı başında bir adam taklid idi...” (Kısakürek, 2019: 47).

Bu acıyla boğuşan oğlunu göremeyen annesi, Naci'yi bir imama götürür ve imam, bunun bir kuruntu olduğunu açıklar. Burada Naci, bu durumu kendi başına iyileştirebilecek bir öğretmenin olduğunu düşünmeye başlar ve böylece öğretmen arayışı gerçekleşir.

Yazar burada imamı psikiyatrist olarak adlandırıyor ve yazarın ruhunda bir değişiklik getiren hacı Abdül Hakim Arvasi sayesinde yazarın İslam'a hakim olan imamlara saygısının daha da arttığını söylenebilir.

“Doktor mu? Ne münasebet!

“Ruh doktoru” denilen insanları, ne kadar anlayışlı ve şefkatli olurlarsa olsunlar, fezada en uzak yıldızın ikliminden bahsetmeye kalkışan müneccimlere benzetiyor.” (Kısakürek, 2019: 49).

“Kendini arama” teamsının belirgin olduğu romanda Necip Fazıl, romanın baş kahramanı Naci'yi tasavvuf yoluyla İslam'a götürür ve kendini gerçekleştirir. Sülemî'nin, tasavvuftaki arayışla ilgili ifadeleri Naci'nin içinde bulunduğu ruhsal durumun açıklayıcısıdır:

“Tasavvufun başı Tevfik, gaflet uykusundan uyanmak, nefsin alışkanlıklarını, arzularını bırakmak, kötü arkadaşlardan kaçmak, yüce Allah'ın buyruğuna aykırı hareket etmiş olduğu yerlerden ayrılmak, salâh erbabının yollarına dönmektir. Tasavvuf yolcusu, kalp ve nefis tam yola geldiklerinde, nefsi ve kalbi Allah'a teslim eder. Sonra kendisine sohbetinde yetişeceği bir tasavvuf imamı, önderi arar. Bu arayışında nefsinin ve hâlkın tüm arzularını bir kenara bırakır, yalnız arayıp tabi olduğu şahsın hükmünce gitmeyi amaçlar. İmam, yâni mürşid-i kâmil sâlike nazar ederek hastalığının sebebini bilir, dâvasını da ona gösterir. Böylece derdine derman bulur, yüce Allah'ın izniyle iyileşir. “Ebû Abdîrrahmân es-Sülemî, 1981: 7)

Tasavvufta arayış kesin bir kural olduğu için Naci, bir üstadın önce kendini aradığı noktaya gelir ve Husmen Ağa, kusursuz bir rehber olmadan arayışının tamamlanamayacağını söyler. Arayışta mürşidin önemi romanda şu ifadelerle aktarılır:

“Tasavvufî hayatta arayışın ilk aşaması bir mürşit aramaktır.” (Noyan, S., 2013: 218)

“Soyu elmas gibi parıltılı o pınar çehreyi bulmak için...”

“Kimi görse boş kimi dinlese hiç kime tutunsa yok...

Hayalinde mevlâna Hâlid misali”

Mürşit aramak için yola çıkar Mekke'ye kadar uzanır”. (Kısakürek, 2019: 213)

Naci'nin arayışı romanın başlarından itibaren görülmektedir. Kendinden büyük, zengin, eğitilmiş, hoş ve ilginç olan Belma Hanım, tatil için Avrupa'dan Türkiye'ye gelir ve Naci, arkadaşı ressam Abid aracılığıyla onunla tanışır. Naci ile tanıştığı andan itibaren Belma Hanım'ın dış görünümünden etkilenir ve onun yanında olmak için her fırsatı değerlendirir. Böylece birkaç görüşmeden sonra Naci, Belma'ya aşkını itiraf eder ama Belma Hanım ona layık olmadığı için onu reddeder ve Naci aşk itirafından acı çekmeye başlar başlamaz iç huzursuzluğuna düşer ve acı çekmeye başlayıp artık kendinden kaçır ve savaşı.

“- Annesinin acıması

- Anne, deli olmaktan korkuyorum!

- Korkma evlâdım, sen deli olmazsın! Allah sana merhamet eder.

- Anne, beynimin patlayıp kül olmasından korkuyorum!

- Allah'a bağlan, yalancı dünyadan geç ve korkma!..

- Anne, çok acı çekiyorum. Her zerremi ayrı ayrı cımbızla koparsalar bu acıya denk olamaz.

- Çektiren, sabır gücünü de verir. Sabret!

- Anne, deli olursam beni hastahanelere bırakmaz, yanında alıyorsun, değil mi? Herhâlde zararsız bir deli olurum. Beni bırakma, anne!

- Hiç yanından ayrılır mıyım oğlum?

- Naci, annesinin dizlerine gömülü başını bir ân için kaldırdı, annesine baktı:

- Allah beni affeder mi anne?

Annenin elleri Naci'nin saçlarında:

- Eder oğlum; umarım ki, anne duasını yerde bırakmaz.

Naci'nin başı yine annesinin dizlerine düştü. Ağlıyorlar...” (Kısakürek, 2019: 44-46).

Naci şüphe içinde kalır ve nefsi ile boğuştuğu için zor anlar yaşar ama bundan kurtulmanın bir yolunu bulur ve düşüncelerini not almaya başlar. Not aldığı konuları düşünür ve konuşur. Yazdığı konular arasında başlığı da yer alan gerçeği aramak, sorulara

cevap bulmak, yol göstermek, kendine ulaşmak ve Allah'a ulaşmak için bir mürşide ihtiyaç olduğunu çok iyi anlar.

"Hakikat birdir ve her zaman bir kişidedir, bir kişidedir, bin kişide aranmaz, bin kişi o tek kişide kendini bulur." (Kısakürek, 2019: 163).

Necip Fazıl, romanında Naci'nin iş hayatındaki arayışının bir yüzünü gösterir. Doçentlik tezini hazırlayan Naci, tezinin konusunu değiştirerek "İslam Tasavvufu ve İnsanlığın Beklediği Nizam" başlığı altında yeni bir teze başlamış ve tezinde tasavvuf, şeriat ve İslam'a yer vermiştir. Bütün bunlar onun arayışının ciddiyetinin etkisiyle iş hayatı ile yaşam tarzına gelen değişiklikleri gösterir.

Necip Fazıl, üniversite sistemi Batı'nın bir icadı olduğu için İslam kültürünün bir parçası olan medreseyi seçmiştir. Naci romanda tezini savunurken medreseyi üniversiteye tercih etmiştir. Naci böylelikle fikrî bir arayışa da yönelmiştir. Bu doğrultuda Naci, Necip Fazıl'ın sözcülüğünü üstlenir ve şunları söyler:

"Demek doçentliğine istekli olduğunuz üniversitemizi de beğenmiyorsunuz!

- Talebesinin hocasına, hocasının da talebesine inanmadığı ve gençlik buhranının bundan doğduğu bir üniversiteyi nasıl beğenebilirim?..

- Ya medrese?.. Tam bir disiplin ocağıydı. Yobazlara yataklık etmeye başladığı çığırlarda bile disiplininden bir şey kaybetmedi. Fakat günümüzün ilericilik ve solculuk yobazları elinde her şey tersine döndü ve medrese ilim ocağının her şartına malik bir sembol hâlinde tarihe göçtü, gitti. Medreseyi, ruhunu sımsıkı muhafaza ederek ıslah etmek gerekti. Aynıyle yeniçeri ocağında olduğu gibi... Bizse onları yıkmak ve yerine ne koyacağımızı şaşırarak kaldık" (Kısakürek, 2019: 101-102).

Necip Fazıl, arayışı romanın merkezî teması yaptığı için romandaki tüm olaylar nihai olarak arayışla bağlantılıdır. Dolayısıyla Naci'nin özel ve iş hayatının da onunla bağlantılı olduğu gösterilmiştir. Buna karşılık Naci'nin tezi, devlete ve bilim dünyasına karşı büyük bir iddiada bulunduğu gerekçesiyle jüri tarafından reddedilir.

"-(Tez)iniz dünya çapında iddialı... Böyle bir (tez) ilim ve fikir dünyasını sarsacak kadar ulvî yahut "devr-i dâim" makinesi kâşifliğine yorulacak derecede süflî telâkki edilmeye mahkûmdur ve seri malî bir asistanın muayyen bir tetkike dayanan basit çalışmasından ayrı bir şeydir. (Tez)inizin kabûlü ona

dünya çapında bir kıymet verildiği mânasına gelmezken, reddi ters mânaya, yani ilmi ve fikrî hiçbir kıymet taşımadığı teşhisine gelebilir. Bu bakımdan jüriyi zor durumda bırakmış olduğunuz muhakkak... Niçin boyunuzla göre yorgan biçmiyor da onbaşılık rütbesinden mareşallik derecesine göz dikiyorsunuz ve bizden doçentlik üstü bir tayin çıkartmamızı istiyorsunuz? Her neyse, (tez) üzerine de gelip görüş, sizin, büyük bir modernlik iddiası içinde, Eskimiş, o sana aşmış fikirleri bu daha fa eden bir geleceği, tutucu olduğunuzdur. Ne dersiniz?” (Kısakürek, 2019: 129).

Naci'nin tezi kendisinin arayış yolundaki dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Tezinin fakülte tarafından reddedilmesinin ardından Naci pes etmez ve kitap hâlinde yayımlamaya karar verir. Çünkü Naci, tezinin toplumda bir fark yaratacağından emin olduğu için tezini kitap olarak yayınlar.

“Aynı Naci'nin düşündüğü gibi oldu. Kitabı birkaç hafta içinde tükendi. Haydi, ikinci baskı ve haydi Mine'nin yakından ilgili olduğu bir sol dergide kendisine karşı müthiş bir kampanya... Derginin kapağında Naci'nin kocaman resmi. Eser mevzuunda bazı profesörlerle anketler ve yayılım ateş... Ve ne başlıklar, çerçeve içi ne yaygaralar:

“Müslümanlık iddia eden Naci'yi iç yüzüyle teşhir ediyoruz!”

“Naci'nin solcularla başbaşa sürdürdüğü bohem hayatı...”

“Altun saçlı köy kızı ve takma kirpikli Dülsine...” “Naci'nin eserinde temel diyalektik marksisttir!” (Kısakürek, 2019: 134).

En uygun ve dürüst mürşiti ararken Naci hocalarla tanışır ve karşılaştığı bu hoca Naci'nin yüz ifadesinden arayış içinde olduğunu anlar ve hoca ona sorar:

“Ne arıyordu da bulamıyordu: aşk, vecdi, ihlas”. (Kısakürek, 2019: 53)

- Vakit ister... İhtiyacım acele... Tatlı bakışlı imamın gözleri büsbütün tatlılaştı:

- Bir dost bulun; o okusun, siz dinleyin!

-Bu dost siz olamaz mısınız?

Gözlerdeki tatlılık acımtırak bir şefkat ve merhamete döndü:

- Memnuniyetle olurum, zevkle... (Kısakürek, 2019: 54).

Nitekim, Naci bir öğretmen bulmayı başarır. Naci hocaya durumunu anlatır ve hoca eski Arapça metinleri okuması gerektiğini söyler. Hoca ona Osmanlı dönemi

metinlerini anlaması için yol gösterir. Hoca Naci'ye bu arapça metinleri bilen birini arkadaş edinmesini tavsiye eder. Bu aynı zamanda irşat-mürşit ilişkisini gösterir:

"Ya beni irşad edebilecek bir veli.... Tanıdığınız biri var mı?", diye sorar.

(Kısakürek, 2019: 54)

Kendini bulmanın yolundayken Naci tasavvufla tanışmaya başlar ve Naci için Allah'a varmanın yolu da buradan açılır. Romanda tasavvufun önemi, *"Tasavvuf, Allah'ın seni sende öldürmesi ve kendisiyle diriltmesidir."* (Kısakürek, 2019: 70) sözleriyle açıklanır.

Tasavvufla yeni tanışan Naci, tasavvufla ilgilenmeye başlar ve hocasına onun başlangıcını merak ettiğini sorar. Naci kendi kendine var olma yolunda ilerler ve iyi bir dehaya ve bir akıl hocasına ihtiyaç olduğunu öğrenir. Burada öğretmen, imamın önemini açıklar. Ustayı arayan Naci, binlerce insan arasından onu nasıl bulacağı konusunda hocasına danışır.

"Tasavvuf yolunda bu yolun kahramanları acaba ne diyor:

- "Tasavvuf, Allah'ın seni sende öldürmesi ve kendisiyle diriltmesidir."

- Tasavvuf, uzaklığın kederinden sonra yakınlığın safasıdır."

- "Tasavvuf, dış dünyadan sevgi alâkasını kesip, o alâkayı Allah'a bağlamaktır."

- Tasavvuf, yakıcı yıldırımdır."

- "Tasavvuf, beşerî sıfatlardan çıkıp melekî sıfatlara ermek ve İlâhi ahlâk ile sıfatlanmak hâlidir." (Kısakürek, 2019: 70).

Naci'nin arayışında en önemli rolü oynayan kişi Husmen Ağa'dır. Naci ne zaman bir derste olursa, Husmen Ağa'ya gider, ona danışır. Husmen Ağa Naci'ye nefisle mücadele etmeyi öğretecek ve bunun nefisle mücadele olduğunu öğretecektir. Nefsi yenmek ancak Allah'a sığınmakla ve sabırla mümkündür.

Her derdine çözüm getiren Husmen Ağa, Naci'ye rehberlik eder. Husmen Ağa, Naci ile aynı rüyayı görür ve artık kendisini fethetme zamanının geldiğini ancak bu yola girmeden önce kusursuz bir rehber bulması gerektiğini öne sürer. Belma'nın aşk acısından kurtulmak isteyen Naci, her zaman Husmen'e gitmiş ve manevi sözleriyle kendini rahat ettirmiştir. Hatice'nin lösemiye yakalanması üzerine Husmen Ağa'nın da Naci'ye gelmesi

ve hastanedeyken kızını Naci ile evlendirmeyi kabul etmesi, yazarın Naci ile Husmen Ağa arasında yakın bir bağ kurma girişimi olarak değerlendirilmelidir.

Naci bu arayış içindeyken Allah'tan yardım diler ve bütün elleriyle dua eder. Naci aranırken ve Husmen Ağa ona yardım ederken, köy çeşmesindeki testiye doldurduğu ve susadığı için aynı rüyayı gördüler. Hatçe, Naci'ye dağlara çıkıp pınarı bulmasını söyler, Husmen hoca bu rüyadan Naci'nin arayışının sona erdiği ve kurtuluş bulduğu fikrini çıkarır.

“- Husmen Ağa, sen artık benim ebedî kayınbabamsın! Bana aramanın usûlüne dair son bir şey söyle!..

- Cami, cami gez! Köşe bucak dolaş! Hududu da taşırma!.. Her şeyi nasibe bırak!..” (Kısakürek, 2019: 212).

Naci, Husmen Ağa ile olan temasından çok etkilenir ve her zaman onun fikrini almayı tercih eder. Husmen Ağa, Necip Fazıl'ın hayatında Arvasi ne ise romanda da Naci için aynı yeri alır. Naci Husmen Ağa'nın rehberliğinde hayatında bir dönüm noktası yaşar. Romanın kahramanı Necip Fazıl gibi aşağı yukarı aynı arayışın peşindedir ve aynı fikirlere sahiptir. Nihayetinde Naci arayışını tamamlar ve bu dünya yalandır... “Aynadaki Yalan”, der.

“- Yalan ama, bir gerçeğin yalanı. Aynada gördüğün her şey o da hiçbiri o değil.

- Gerçeği olmayan yalan olabilir mi?.. Doğru olmalı ki, yalan, kendisine sahte bir vücut bulsun...

- Doğrusu olmayan yalan olamaz. "Var'ın arkasından "hiç" gelemes.

- Sen aynada yol almaya ne bakıyorsun!.. Devir o yol vermez sahtekâr da ardında gizlediği gerçeğe ulaş!

- O, yakınlığı haber vermek için yaratılmış mücellâ uzaklık. Dünya, her avizesine bir güneş yerleştirilse, bir kibrit başı nura denk olamaz.

- Şimdi, haydi git, o yalana dön, sırtını aynalara ver ve onların, içinde yol almaya kalkanlara haykır: Başlarınızı aynaya çarpmamız; Alnunuzdan yaralanırsınız! (Kısakürek, 2019: 220).

Naci ona soru sorar,

“- *Senin için bu; aynaya tutulanlara yol göstermek. Yoksa sen neredesin, Mevlâna Hâlid'e verilen ayak yolu temizleme işindeki büyüklük nerede?*

- *Gel, bize gel, başın sıkıştıkça bize gel!..*

- *Var olmak istiyorsan Allah'ta yok ol!*

Naci, bastığı yerden habersiz, çıkarken bir ara elini başına götürdü, kafası yerindeydi. Bir ses duydu, içinden gelen:

- *Boşuna arama, bulamazsın!*

Dış kapının eşiğinde Hafız'a rastladı. Beraberce yokuşun merdivenlerinden iniyorlar. Hafız gökte, şimşek gibi bir çakıntıyı gösterdi:

- *Gördün mü?*

- *Evet. Bu düşen, göktaşı olmasın?..*

- *Hayır, bu inen, nur.*

Elinde Hatçe'nin bebeği, masasına kapanmış katıla katıla ağlıyor.

- *Naci, beni istemiyor musun?*

- *Hayır Hatçe, ben seni yaradım, Allah'ı istiyorum!” (Kısakürek, 2019: 219).*

Sonunda Naci'de Hintli Dehlev (Delhi'li), ihtiyacı olan gerçek imamın yoluna çıkar ve Hafız'ın karizmatik bir kişilik olduğunu anladığı anda ona yardım edebilecek kişi onun olduğunu anlar ve peşinden koşar. Sonunda Naci her zamanki gibi para verirken hafıza Naci'nin cebindeki para miktarını söylererek kerametini göstermiş olur. Naci ise bu hafıza uygun bir akıl hocası bulduğuna inanır ve peşinden gider. Hafız, Naci'yi görür görmez bir arayış içinde olduğunu bilir. Hafız'ın bir kapının yanında durduğunu görür ve parasının çoğunu evdeki küçük kızına verir. Takip edildiğinin farkında olan Hafız, evine girer ve Naci'nin girmesini bekler. Sonra Naci siyah gözlü, beyaz sakallı bir imamın huzuruna çıkarılır. Hafız, Naci'yi görür görmez daha önce bir arayış içinde olduğunu bilir ve kendi peşinde olduğunu anlayarak onu aynaya götürerek arayışına son verir.

“- *Gel, bize gel, başın sıkıştıkça bize gel!*

- *Var olmak istiyorsan Allah'ta yok ol!*

Naci, bastığı yerden habersiz, çıkarken bir ara elini başına götürdü, kafası yerindeydi. Bir ses duydu, içinden gelen:

Boşuna arama, bulamazsın!

Dış kapının eşiğinde Hafız'a rastladı.

Beraberce yokuşun merdivenlerinden iniyorlar.

Hâfız gökte, şimşek gibi bir çakıntıyı gösterdi: Gördün mü?

- Evet... Bu düşen, göktaş olmasın?..

-Hayır, bu inen, nur...

Elinde Hatçe'nin bebeği, masasına kapanmış katıla katıla ağlıyor.

- Naci, beni istemiyor musun?

- Hayır Hatçe, ben seni yaratanı, Allah'ı istiyorum! (Kısakürek, 2019: 220-21).

1.4.2. Tasavvuf

“Tasavvuf ve sûfî kelimelerinin nereden geldiği, hangi kökten türetildiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlar arasında yûn anlamına gelen "suf" teriminden geldiği konusunda genel bir kabul vardır. Sûfilerin fakirliğin simgesi sayılan yûn elbise giymeleri de bu kanaatin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bununla birlikte Allah'ın huzurunda ilk safta durdukları; Ashâb-ı suffa'yı dost bildikleri veya mâsivâdan yüz çevirdikleri için bu ismi aldıkları ifade edilmiştir. sufi kelimesinin hikmet manasına gelen Yunanca sofos kelimesinden geldiğini söyleyenler olduğu gibi, sûfilere davranış ve tabiatlarını düzelttikleri, nefsin afetlerinden de uzaklaştıkları için bu isim verilmiştir diyenler de vardır.” (Bardakçı, 2015: 21-22)

Necip Fazıl Kısakürek'e göre İslam'ın temel unsuru su gibi, ağaç gibi, güneş gibi tasavvuftur.

“Ona göre şeriatın olmadığı yerde tasavvuf asla gerçekleşemez. Kendine Müslüman diyerek İslam inancının var olduğunu söyleyen ama itaat etmeyen ve şeriatı takip etmeyen insanları hokkabaz ve yalancı veli arasında bir yere koyar. Necip Fazıl'a göre şeriat her şeydir, tasavvuf hiçbir şeydir, yani İslam'ın özü ancak şeriatta bulunabilir. Hz. Adem'den Hz. Peygamber'e kadar bütün peygamberlerin ve elçilerin iç hâlleri tasavvufun ta kendisidir. Allah, ilk peygamber Hz. Adem'e tasavvuf görevini, yani şeriatla birlikte özü olan maneviyatı emanet etmiştir.”

Ona göre şeriat Hz. Peygamberdir yani Muhammed'in bedenidir ve tasavvuf Hz. Muhammed'in ruhudur” (Yıldız, 2019: 235).

Tasavvufu yeni öğrenen Naci, Allah'a ulaşmanın yolunu tasavvufta arar ve tasavvuf dünyasının temel anlayışlarıyla karşılaşır. En temel tasavvuf öğretisi, insanın

Allah'ta var olabilmesi için kendini öldürmesi, bu sahte dünya ile tüm ilişkilerini kesmesi ve sadece Allah'la bağ kurmasıdır. Naci tasavvufa ne kadar ulaşmaya çalışırsa, o kadar derinlere iniyordu. Yazar, Naci'nin bu merakını romanda şöyle işlenir.

“Ya tasavvufun başlangıcı nasıl?..

İçinde sükûnun yılan ısıltığı çaldığı karanlık mağarada bir emir:

- Diz çök, gözlerini yum ve kalbinden Allah'ın ismini geçir, durmadan geçir!

Emri Kâinatın Efendisi, alan da o'nun en büyük doğrulayıcısı Ebû Bekir...

Tasavvuf, O var diye âlemlerin yaratıldığı ilk ve son peygamberin, en büyük dostuna bâtinunun, içinin ve bütün iç yüzlerin emanet edilmesiyle böyle başladı.” (Kısakürek, 2019: 73).

Akıl, tasavvufun temel konularından biridir. Tasavvufu öğrenmeye yönelen Naci'ye yazar İmam Gazali'nin örneğiyle tasavvuftaki akla yaklaşımı da açıklamaktadır. Gazali da yoluna akıl ile başlar ve aklın Allah'ı arama yolunda hiçbir iş yaratmayacağını fark eder ve şu açıklamayı yapar:

“Hep akılla gidiyorlar. Akıl kendi kendisini patlatmaktan başka hangi güce sahiptir ki.” (Kısakürek, 2019: 15).

“İşte başlıca metodu «şüphe» olan akıl, böylece bulmanın değil, kaçırmanın ve gözü kapalı, ipliği iğne deliğine geçirmeye çalışmanın âleti...” (Kısakürek, 2019: 143).

Naci tasavvufa saplantılıyken binlerce soruya cevap buluyor. Ve tasavvuf, İslam ve şeriat bağının özelliklerini ve aralarında nasıl bir ilişki olduğunu öğrenmiş olur. Tezini sunmaya giden Naci'ye hocalar sormuş, "Hangisine uyuyorsunuz, şeriat mı tasavvuf mu? Sorulduğunda Naci, tasavvuf ile şeriatın aynı şey olduğunu açıklıyor.

“Ya bu inzibatın ismi nedir?

Şeriat...

Şeriat o'nun, O var diye her şeyin var olduğu o'nun dışı, tasavvuf ise içidir.

Bir saray düşünün... Bulutların üstünde, duvarları zümrüitten ve çatısı yakuttan bir saray... Pencerelerinde, iceride binbir âvizeli bir ziyafet salonunu ihtar eden ışıklar. İşte o'nun ruhaniyet âbidesi olan bu sarayın dış mimarisi şeriat, içi de tasavvuf ve ne dış içten ayrılabilir ve ne iç dıştan...” (Kısakürek, 2019: 98).

“Şeriat onun, o var diye her şeyin var olduğunu onun dışı, tasavvuf ise içidir”.
(Kısakürek, 2019: 98).

Tezini savunurken jüriden bir hoca Naci'ye tasavvuf hakkında soru sorduğunda Naci ona tasavvufun bir kaynak olduğunu ve Allah'a ulaşmanın bir yolu olduğunu söylemiştir. Sevgili Peygamberimiz Allah'ın Sevgisi'ne ulaşmanın iki kolu olan Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ali'ye bu yolu göstermiş ve nesilden nesile zarar görmeden bunun hala devam ettiğini söylemektedir.

“Bunlar tarikatın oyunlarıdır; gaye bu değil... Gaye Allah...” (Kısakürek, 2019: 97).

Tez savunmasına giden Naci'ye aynı soru sorulur. Naci de hocasının anlattığı bir biçimde cevabını verir.

“Şeriat mı tasavvuf mı, hangisine tutuyorsunuz? İki elimle tuttuğum dal biridir”. (Kısakürek, 2019: 99).

Tez savunmasının ikinci sorusu, modern toplumda uygulanması inanılmaz olduğu varsayılan şeriatın katı kurallarıyla ilgiliydi. Naci bunun üzerine, şeriatın bir suça karşı sert bir tarafı olduğunu ispatlamak için cerrah örneğini vererek hocaya cevap verir. Şeriat ne kadar zor olsa da toplumu düzene sokmak ve suçtan arındırmak için bu katılığın toplum tarafından benimsenmesi gerekir. Şeriat kuralına göre, evet gördüğünüzde zordur, ancak toplumun yararı açısından gördüğünüzde evet bu yol doğrudur diyeceksiniz.

“Hırsızlık cemiyetin kolunu kesmektir. Cemiyetin kolunu keseni kolsuz bırakmaksa toplumu kurtarmak... Şeriat, hırsızlık sürsün ve boyuna kol kesilsin diye emretmez; hırsızlık kalksın ve kol kesilmesin saadetini getirir. Yani hastalık iyi olsun... Neden vücudu kurtarmak için kol kesen cerrahı suçlamıyoruz?” (Kısakürek, 2019: 99).

Tez savunma sorgulamasına katılan hocası Naci'nin sözlerine gülerek Türk milletinin İslam'a evet ama şeriata hayır diyen genel bakış açısını şöyle aktarır:

“Kendi hocası, orta yerde çabalayan ve yönü belli olmayan esersiz profesör de lâfa karıştı:

- Bak, sana, yakında doçentim olacak asistanıma söyleyeyim; bugün Türkiye'de solcu sınıf dışında milliyetçi zümrenin birlik olduğu gerçek şudur: Allah'a ve Resûlüne evet, şeriate hayır!.. Naci, acı acı güldü:

“- Aman hocam, böyle bir görüş, güneşi kabûl edip de Işığını inkâra kalkışmak gibi bir abes olur.” (Kısakürek, 2019: 100).

Naci, tezinde tasavvufa yer verir ve tasavvufun Allah'a ulaşmanın yolu olduğunu söyler. Tasavvuf, peygamberin ve kendisine nasıl, neden varım, ne yapmalıyım diye soran insanların yakın çevresidir. Bu tür soruların cevabı, onun tasavvuftan yararlanabileceğini söyler. Tasavvuf, iki dünya arasında bir köprü anlamında kullanılır ve tasavvuf, aslında dünyayı tembel ve aciz kılmak değil, belki de kendi etkisi altına alarak büyük bir zenginliğe dönüştürmektir. Tasavvufun Allah'ta var olmasının yolunun önce mürşidde ölümlü olmakla başladığını söyler. Burada müellif, tasavvufta insan ve ilim arasındaki gelişmiş ilişkinin ve kendisini birçok icatla medeni olarak niteleyen yönün tasavvufta olduğunu belirtmektedir.

“İnsanoğlunu satıh üzeri buluşlarla bunca şımartan ve yolunu bulduğu hissini veren müsbet bilgilerin vecde ve sonsuzluk iştiyakına bağlanmasındaki sır, tasavvufta...

Velî:

"- Bir ilmin yanlışı onun son aşamasında belli olur." Bunun yanında, hiçbir merhâlede duraklamaksızın hakikati arama cehdi yine tasavvufta..." (Kısakürek, 2019: 119).

Ayna, mistisizm dünyasında önemli bir kavramdır. Kâmil insanın aynası kalbidir, mümin aynası mümindir. Şeyh, müridin aynasıdır ve mürid de şeyhin aynasıdır, gibi ifadeler, ayna ile ilgili sözlerdir. İnsan için kullanıldığında yüce insan veya mükemmel insan, mümin ile kullanıldığında ise yüce mümin veya kâmil mümin anlamına gelir. Romanda aynadan iki kez bahsedilir. Önce Naci Husmen Ağa'dan aldığı kitapları getirip çalışma odasındaki masaya koyar koymaz aynaya bakar ve dalar.

“İnsan... Yüzünü bile tam görebilmekten âciz mahlûk... Öyle ya; aynada sağ sola ve sol da sağa geçtiğine göre gördüğü tam kendisi mi? Ancak birbirimizi görebiliyor yahut gördüğümüzü sanıyoruz. Bir eksiğin daha büyük eksiği de aynada tecelli ediyor. Aynada yahut bütün mücellâ satıhlarda... Demek kendimizden bile gizlenmişiz...” (Kısakürek, 2019: 95).

İkincisi romanın sonunda, Naci, Hafız'ı takip edip evinde insan olmayan efendiye sorular sorduğunda, birden aynada kendini görür ve efendiyi göremeyince aynaya bakar ve her şeyin bir yalan olduğunu ve o adamın bir yalan olduğunu şöyle der.

“- Yalan bu dünya yalan... Aynadaki Yalan

Yalan ama bir yalanı ... Aynada gördüğünde her şey o da hiçbiri o değil...”

(Kısakürek, 2019: 219-220).

1.4.3. Allah ve Kur'an-ı Kerim

Kendini arayış içinde olan Naci, tasavvuf yoluyla Allah'a ulaşmaya ve dünyanın sırrını çözmeye çalışır ve yazar, insanın kendini bulması yolunda tasavvuf, İslam ve Kuran'ın rolünü anlatır. Romanda bu yüzden tasavvuf ve Kuran ayetleri zaman zaman karşımıza çıkmaktadır.

“Allah kâinatı insan için, insanı da kendisi için yarattı” (Kısakürek, 2019: 68).

“Allah'a malik olan neden mahrum dur, Allahtan mahrum olan neye maliktir?” (Kısaküre, 2019: 69)

“Kendinde olmamak iman, Kendinde olmak küfür” (Kısakürek, 2019: 70).

Bu ifadeler, Allah'ın zatını, Allah'a ulaşan ve O'na sığınan kimsenin izzet ve derecesini anlatma çabasıdır. Yazar, Allah'ın büyüklüğünü, rahmetini ve kendisini arayan herkesin şahsiyetini anlatır.

“Allaha Kaynata insan için, insanı da kendisi için yarattı.” (Kısakürek, 2019: 68).

Naci şu cümleyi dikilir ve düşüncelerine dağlar Allah insan için bu dünya ve dünyadaki her şeyi onun iyilik için ve onun işlerini kolaylaştırmak için yaratmıştır ancak insanı da kendi için kendi ibadet için yaratmıştır. Böylece, Naci bir inananın Allah'a karşı memuriyetini düşünür.

“İnsanın Allah'a ve kâinata karşı memuriyeti...” (Kısakürek, 2019: 68).

Böylece bu satırlarda Necip Fazıl gibi romanda Naci de kendini arayan ve kendine soru soran, İslam ve tasavvuf penceresinden kendini tahlil eden bir karakter olarak açıkça görülmektedir.

Burada müellif, önce Allah'ı ruhla, sonra nefis ile buluşturur ve insanoğlunun kendi suçundan Allah'ı sorumlu tuttuğuna dikkat çeker. Kişi, nefis denilen kendi kötülüğünü halledemediğinde Allah'ı suçlar, fakat nefsine hakim olamadığı zaman Allah'a

sığınmamız gerekir. Müellif bu mesajı bize iletmek için önce Naci'nin bu fikirlerini vermekte, sonra ona Allah'a dua ettirmektedir.

“- Evet, Allah'ın beni, kır çiçeği kokulu bu mahcup adamlarla hasret etmesi ve kötü kokulu mağrurlardan uzak tutması için dua ediyordum” (Kısakürek, 2019: 128).

Yazarın burada Allah'ı bir sır olarak kabul ettiğini ve insanların bunu anlayamadığı için akla güvenenler tarafından bu sırrını çözmeye çalıştığını ifade eder. Belki Necip Fazıl Allah'ı sanata benzettip aslında sır olduğu için sanatın bir sanat özelliğini taşıdığını ve “sır” olduğu için sanatın güzel olduğunu söyler fakat yazar akılla güvenenlerin bunu kabul etmediğine efsus eder. Necip Fazıl İslam'a hep insana rahmeti getiren bir din olarak algılar.

*“İslam insanlığa rahmet müjdesi!
Peygamberlik sarayının zahir cephesi şeriat; (Mutlak mizan ve disiplin; ordusu olmayan sultan düşünülemez) ...
Ebediyet nizamı; (Ruh ve maddeye tam hakkını getiren ve dünyada içtimai ve iktisadi kaç nizam varsa hepsinin de arayıp bulamadığı cevheri, öz bünyesinde saklayan İlahi mimari) ...
Her şey İslamda; (Hakiki ahlaki, üstün merhamet, sahici adalet, teslim olmanın getirdiği gerçek hürriyet ve madde marifetlerine mesnetli hakimiyet, muhteşem denge) ...” (Kısakürek, 2019: 115).*

Romanda Naci, içinden gelen bir ses duymaya başlar ancak bu ses kimin olduğunu ve sesin kaynağı ne olduğunu anlayamaz ve yine rahatsızlığı hâline gelir.

“Kulağında, Mine'den mi, Hatçe'den mi, yoksa ötelerde bir perde arkasından mı geldiği belirsiz ses:

- Beni istemiyor musun?” (Kısakürek, 2019: 158)

“-ses ver!

- Sor, vereyim!

- Benden ne istiyorsun?

- Ruhunu istiyorum! Allah'a bağladığın ruhunu!

- Her ân tepemde, beynime çivi üstüne çivi çaktıyorsun da yine bir şey başaramıyorsun!.. Bıkmadın mı hâlâ, usanmadın mı? Duman; bir el şeklini

aldı. Tırnakları kol boyu uzamış, üstü damar damar, kara kuru bir el...- Bırakır mıyım hiç?.. Senin ipekten beynini bu tırnaklarla çizip yırtmadan, söküük söküük paralamadan seni bırakır mıyım hiç? - Senden Allah'a sığınırım. Ruhuma ne üflesen Allah'a havale ederim. Ne telkin etsen tersini yaparım” (Kısakürek, 2019: 174).

Naci'nin bu tedirginliği ileriye gider ve artık sadece Allah'a anmak istediğini, ona giden yolunda yürümek istediğini, sadece onu dinlemek istediğini şu cümlede dile getirilir.

“Gerisi boş, bomboş konuşmaktan, bir hastalıklıdırdan başka nedir ki?.. Keşke ben “Allah” kelimesinden başka, ağzından tek söz çıkmayan bir dilsiz olsaydım. Meselâ şu ağaç...” (Kısakürek, 2019: 159).

Romanda Tanrı'nın var olup olmadığı konusunda dünya çapındaki bir tartışmaya değinilir. İki çeşit insan vardır, bazıları onun varlığına hayır diyenler, bazıları ise varlığına evet diyen ama aynı zamanda tasdik isteyenlerdir. Yazar burada tanrıya evet deyip ama kanıt isteyenlere soru sorar.

“Allah'ım; sana büyük derken, kafamın büyüklük üstündeki bilgi ve kavrayışının, utançtan yokluğa can atm ni duyuyorum. Ey büyüklüğün yaratıcısı Allahım!.. Sana “Yok!” Diyenleri bir tarafa bırak; “Var!” Diyenler bile ben incitiyor. Zira varlık zatiyle ve her şeyiyle senin kulun ve oyuncağın... Sen o kadar varsın ki, sana “Var!” Demek, seni kuluna ve oyuncağına tasdik ettirmek gibi geliyor bana. Ah, imanın öyle bir derecesini seziyorum ki, o derecede, konuşmak yok mu, konuşmak, o bile küfür... İşte ben bu yüzden dilsizim.” (Kısakürek, 2019: 160).

Necip Fazıl, romanda her sorunun çözüm olarak İslam'ı görür her ideolojinin temelini İslam'da ve Kur'an'da önceden var olduğunu anlayışını dile getirir.

“- Her şey İslâm'da... İslâm ise bugün Batı dünyasının esiri kuru kalabalıklarda ve onların temsilcisi kurgulu oyun- cak devrimbaz güdücülerde değil, kendi sâf, mücerret ve münezzeh plânında... Bugüne değin Batıda ruhî, ictimai ve iktisadî kaç sistem gelmiş geçmişe birbirlerinde doğru olarak buldukları yanlışların asıl hakikati İslâm'da, yanlış olarak inandıkları doğruların da esas keyfiyeti

yine İslâmda... Yâni hem sıhhat kaidesi hem şifa tedbiri İslâmda...” (Kısakürek, 2019: 197).

1.4.4. Doğu-Batı

Tanzimat sonrasında Türk romancılarının eserlerinde yer verdiği temel çatışmalardan biri olan Doğu-Batı karşıtlığı Necip Fazıl'ın *Aynadaki Yalan* adlı romanında da öne çıkan temalardandır. Yazarın tezli bir roman olarak kurguladığı eserinde başka eserlerindeki fikirlerinin yansımaları açıkça görmek mümkündür. Bu bağlamda romanda yer alan yaklaşımlar, *İdeolocya Örgüsü* eserinde var olan fikirleridir.

“Batı kendisine yeni bir çağ arıyor. Sanatiyle, edebiyatıyla, fikriyatıyla yetmezliğin hafakanına tutulmuş bulunuyor. Onun bu en mahrem çizgisini görmeyen sahte inkılâpçılar kendi özlerinin koruyucularına "çağdışı" teşhisini konduruyorlar. Batı, maddeyi fethetmekte kendi keşiflerinin makinesine kolunu kaptırmıştır. Şimdi ona tahakküm etmenin ruhî müeyyidesi peşinde... O bu hâlindeyken bizim onu her şey sanmakta devam etmemiz, Batıyı bir erişmişlik içnımızden tiksinnemiz, felâketlerin felâketi!.. İşte birkaç kelimeyle Batı ve işte, başta üniversitemiz, bütün müesseselerimizle biz!” (Kısakürek, 2019: 101).

Batı'nın sadece maddeye sahip olduğunu iddia ettiği ve Batı'nın kendine yeni bir çağ aradığı gibi fikirleri daha önce kaleme aldığı eserlerinde bulunmaktadır. Romanda ise Batı ve maddecilik çerçevesindeki görüşlerini şöyle sunar:

“Ne tuhaf, diye mırıldandı; şimdi de Doğunun bu müflis kafaları Batının kendilerine ihanet ettiği, önce kendine inandırıp sonra kendinden caydığı iddiasına kadar gidebilirler. Farkında değiller ki, çağ, işte efendilerinin yaşadığı, bu, kendi kendilerine yetemez hâle gelmenin buhranlı demidir. Çağ budur ve burada çağdan bahsedenler, karaya vurup kokan balıklar misâli baştan başa çağ dışıdır. Denizin kumsala attığı kokmuş palamutlar...” (Kısakürek, 2019: 143).

Her şeyin sahibi olan Doğu'nun artık Batı'yı taklit ettiğini ileri süren Necip Fazıl, Naci'yi kullanarak kendi endişelerini dile getirir. Yazar, Batı'nın sahte olduğunu ve bizi yarı yolda bırakacağını anlatır. “Asıl ilimin sahibi olan biziz (Doğu) ancak kendimize güvenimizi kaybetmişizdir”, der.

Aynadaki Yalan romanında Necip Fazıl'ın düşünce dünyasına anlamaya sağlayan bir eseridir ve bence bunun sebebi de romanın Necip Fazıl'ın son yıllarda bunu kaleme almasında yatar. *İdeolocya Örgüsü*'nde anlatıldığı gibi Necip Fazıl'a göre daima Batı'nın işi maddi dünyaya hâkim olana kadar sınırlıdır ve maddecilikten fazla bir şeyi kazanamaz ve kazanmayacaktır.

“Batı, işi maddecilikte bitirmiştir! Batının Doğuşu; (İlk müessirleriyle meçhûl Yunan harikası) ...” (Kısakürek, 2019: 114).

Batı dünyanın bu hakimliğinin başlangıcı Rönesansı Necip Fazıl'a göre aklın sahibi olduğu dönemi idi ancak ruhun görülmesi başlamış dönemidir diye düşünmüştür.

“Rönesans, aklın, çürütülmüş ruhtan intikam almasıızın zaptetme davranışı) ... Madde fâtipliği; (Eşya ve hadiseleri mesnetleştirmeksizin zaptetme davranışı).” (Kısakürek, 2019: 114).

Naci'nin ün kazandıktan sonra tezinin üzerine bir konferans vermek için Avrupa'dan bir çağırı gelir. Burada bir akşam Naci kaldığı otelin pencereden ışıklarla parlayan şehri izler ve şu sözleri sarf eder:

“- Batı budur, diye düşündü Naci, gaflet ve gururun ışıklı ve sırmalı mantosundan teselli arayan muhteşem bedbahtlık panayırı...

“Sarayda uyku... Sultanlar habersiz... “

“Zindanda uyku... Mahkumlar habersiz...” (Kısakürek, 2019: 191).

Yazar Doğu'yu hep ışık veren güneş olarak algılamıştır. Naci'nin bu şehri izlediğinde kafasındaki düşüncelerini romanda, hep güneş sandığımız o Batı aslında sadece bir ampulden fazla bir şey olmadığını ve istidatlı Doğu'nun olduğunu söylediğinde aslında Necip Fazıl'ın düşüncesi olduğuna atfedilmelidir.

“Bu ülkeler, ceplerinde kaybettikleri güneşi Batının solgun ampullerinde ararken, siz, artık söndüğünü gördünüz bu ampuller önünde güneşi kabul etmeyi onlardan fazla istidatlısınız.” (Kısakürek, 2019: 196).

1.4.5. Kadın ve Nefs

Aynadaki Yalan romanında Necip Fazıl, Naci'yi birbirinden çok farklı olan kadınlarla öne çıkarır. Mine çok açık fikirli, zengin, korkmayan erkek tipli bir kızdır.

Belma Hanım Batı'yı sembolize eden, zengin, akıllı, eğitilmiş, güzel bir kadındır. Hatçe ise Belma'ya karşı yani Batıya karşı Doğu'yu temsil eden doğru dürüst, güzel, sabit, iyi ruhlu bir kızıdır ve sonunda Naci ile evlenen biridir. Bunun yanında Naci'nin annesi iyi kalpli, sabırlı, merhametli çocuk için her bir türlü fedakârlığa hazır olan birisidir.

Necip Fazıl romanındaki kadın karakterleri, aslında kadını daha iyi anlatmak ve anlamak için öne çıkarır. Naci gibi kendini arayan birinin hayatında kadının önemini anlatmak maksadıyla bu çeşitliliğini yaratmıştır. Necip Fazıl, kadının ne olduğunu, nasıl bir varlığı olduğunu, İslam ve tasavvufa göre nasıl olmalı sorularına cevap arar. Necip Fazıl kadının varlığını bir sır olarak görür ve insanı var ve yok etmenin gücüne sahip olduğu fikrine varır. Kadını Allah'a ulaşmak için bir vasıta olarak görür ve kadını Allah yolunun kapısı olduğunu anlatır.

Yazar, kadın aşkını maddi ve sadece dünyevi aşk olarak kabul eder ve asıl aşkın, sabit, kalıcı ve ruha sükûn veren o ilahi aşkı olduğunu söyler. Kadına duyulan aşkın maddi bir aşk olduğu için insanın buna tutulmamasını tavsiye eder. Yazarın hayatına baktığımızda yazar hep kendi nefsiyle mücadele etmiştir. Burada da Naci, kendi içinden gelen sesi dinlemiş, sadece Belma'dan değil kendinden kurtulmak istemiştir. Kadını kendi nefsiyle özdeşleştiren Naci'nin psikolojisi romanda şöyle anlatılır:

“Ama Naci, bu fırlamış yaylar ve yere dökülmüş çarklar üzerine kapanıp ağlamak, yırtılma, parçalanma, ağlamak ihtiyacında. Ötelere bağlanamıyor, nefsinin feda edemiyor, onu ciğerinden söküp atamıyor. Tevekkeli değil, Havva'nın Adem'in kaburga kemiklerinden yaratılmış olması... O kendisidir, kendinden kendisini isteyen bir şeydir; istediği nasıl verilebilir? Kadın ancak muazzam bir ruh rejimi içinde vasıta rolü oynayabilir gaye olunca da gökleri erkeğin üzerine yıkar. Onu, gayelerin gayesi yolunda bir işaretçi olmanın ve büyük visâlden gizli bir tad getirmenin sınırında nasıl tutabilmeli?”
(Kısakürek, 2019: 52).

Necip Fazıl, kadına İslamî bir bakış açısıyla yaklaşır. Kadın konusunda İslam ile Hristiyanlığın arasında bir karşılaştırmaya yer verir. Necip Fazıl kadın için İslam'da var olan perdeyi savunur ve Hristiyanlığın kadını açarken (perdesiz) özgürlük verirken asıl anlamında onun önemini düşürür ve onu kolayca ulaşabilecek bir madde hâline getirdiğini söyler. İslam kadını perde altına tuttuğu zaman onun önemini ve haklarını daha fazla muhafaza ettiğini ve toplumda bir düzen kurmasına sağladığını ifade eder:

“Kadından kesilmenin bâtil dini, ahlâk ve hassasiyetini aşıladığı cemiyette kadını kasaplık bir et yığını gibi çengele asmak tezatına düşerken, İslâmiyet kadına gerçek mahiyeti veren hak din olarak onu örter, böylece kadına gerçek değerini vermiş olur ve arada tezat diye bir şey bırakmaz. Fakat bu nükteden, incelikten kim anlar?.. Kadının cemiyet vitrininde görünmesi de mânası bakımından elbette şart, fakat aynı mânanın ölçüleştirdiği bir kanuna bağlı... Bu ne çarşıftır ne de yalnız iki göz deliği bulunan bir çuval... Saadet Devrinin kadınına dikkat edenler kanun dairesini hemen görürler. Kanun, kadının, gösterilebilir ve gösterilemez yerlerini açıkça sınırlamıştır. Bu vaziyette kadın, tam bir sınır riâyeti içinde dünyanın en ziynetli, en zevkli, en güzel kıyafetiyle cemiyet meydanında boy gösterebilir. Yoksa asırlar boyu, örtünme emrini çuvala girme şeklinde yorumlayan ham yobaz ve kaba softa elinde kadın, İslâmî mânasını da kaybeder ve âlemde en büyük incelik, en galîz kabalık olarak meydana çıkar.” (Kısakürek, 2019: 146).

Necip Fazıl kadın varlığını arayış bakımından anlatmaya çalışır ve onun esrarlı bir varlık olduğunu söyler. Bunun sebebi ise kadının hem verdiği mutluluğu hem dünyadaki en ağır cezayı yani aşk acısı veren varlığından ibaret olduğunu düşündürür. Naci'nin arayış yolculuğu aynı şekilde kadından başlar ve sevdiği kadın vazgeçebilme gücüne sahip olduğunda ise biter.

“Kadın nedir? Her şeyden önce, gaye mi, vasıta mı?.. Şüphesiz ki, gaye sanıldığı ân vaadettiği hiçbir şeyi veremeyen, vasıtallığını da kaybeden esrarlı yaratık...” (Kısakürek, 2019: 130).

“Menkıbedeki kadın ermiş, muhakkak ki, nefsinin ve kadının ne olduğunu bilen ve ona göre kendisini yenmeyi ve erkeğe yol açmayı anlayan biri...”

(Odore de Femina)nın ötesindeki mâna... Bu sır, Kâinatın Efendisinde tecellisini bulur ve kadın bağlılığı içinde kadını aşma hududuna varır. Öyle bir sır ki, kadını kaba şehvet plânında görenlere, hele Hristiyanlık zühdü taslayanlara anlatılabilmesi muhâl gibi bir şey...” (Kısakürek, 2019: 140).

Burada Necip Fazıl bir insanın nefsinin ve kalbinin ne olduğunu anlayan biri için yol açacağını hem sıırı hem de cevabı olarak anlatmaya çalışmıştır. Kadının ne olduğunu ve nasıl bir yaratılışa sahip olduğunu anlattıktan sonra kadının nasıl olması gerektiğini de kendi sözleriyle şöyle anlatır.

“Bir kadın istiyor... Bir kadın ki, erkeği kelimelerden iğrenmeye başladığı ân susmayı bilsin. Bir kadın istiyor. Bir kadın ki, erkeğinin şahsiyetini manto gibi giysin ve sihirleri ürkütmemek, cazibe mevcelerini darıltmamak hünerinden (estetik) bir idrakle anlayışı olsun... Bir kadın istiyor... Bir kadın ki, erkek zekâsını kat kat aşan bir içgüdü sayesinde her ân yenilenmek, asla tükenmemek gibi bie sanat tılsımı içinde, insana şah damarından daha yakın Allah'a yol verebilsin... Ve bütün bunları hiçbir ukalâlığa yeltenmeksizin sihirbazca yerine getirebilsin... Daima mah. Kûm olduğu noktaları kollayabilsin ve o nokta göründü mü hemen silinmeyi, kılçık taraflarını gizlemeyi kestirebilirsin. Hani o kadın?” (Kısakürek, 2019: 141-42).

Necip Fazıl kadının önemi ve esrarlı bir yaratılış olduğunu anlattıktan sonra İslam’a döner ve İslam’a göre bir kadının önemini, İslam’ın bir kadını nasıl koruduğunu, topluma nasıl bir düzen kattığını aktarır.

“Size karşılık vermeden, evvelâ suâle cevap vereyim.

İslâmiyette kadın, erkeğin bütün, hassasiyet ve cehdini mihraklaştıran bir remzdir. O olmasa zürriyet olmaz gibi kuru bir madde ölçüsü bir tarafa, o olmasa erkek ve erkeklik olmaz. İslâmiyet kadını örter ve Hristiyanlık açarken, hakikatte biri onu mefkûreleştirmekte, öbürü de bayağılaştırmaktadır. Nitekim Hristiyanlığın ruh rejiminde kadından kesilmek, İslamiyette ise ona doymak vardır.” (Kısakürek, 2019: 146).

Necip Fazıl, nefisle mücadeleyi bir insanın en önemli, en başta gelen görevini sayar ve bunun etkisi romanda da açıklar. Naci, nefesini karşı ayaklandığı sırada, karşına bir duman bulutu belli bir formasyonda meydana gelir ve Naci ile konuşmaya başlar. Nefs şeklin bu şeytan Naci’yi kontrol altına almak için birçok tuzakları kurar ve Naci ise şeytana karşı Allah’ın itaatten kurtulmuş olur. Şeytan, Naci’yi mesut edeceğini ve Belma’yı ona vereceğini vaat eder ancak Naci Yasin suresinin yardımıyla kurtulmuş olur. Naci nefesle mücadelesinin çaresini bulmak için imama gider. İmam da ona şu sözler, söyler.

“Allaha otellerin ötesindedir onun da ötesindedir....

“Kendinden kurtul ve ol”, der.

İmam Naci’ye şöyle çözümü sunar.

“Olmanın yolu ise, dünyaya malik olduğu hâlde dünyanın kendisine malik olmasına izin vermeyerek dünya esaretinden kurtulmaktır”. (Kısakürek, 2019: 220).

“Bir hadîs-i kudside Allahu Teâlâ buyuruyor ki: ‘Nefsine düşmanlık et! Çünkü nefsin benim düşmanımdır.’ Nefsin isteklerini yerine getirmek Allah’ın düşmanına yardım etmek ve onu kuvvetlendirmek demek olduğundan son derece korkunç bir suçtur. Şeriata uyuldukça nefsin istekleri azalır şeriata uygun olmayan riyâzet ve mücâhedeler nefsin isteklerini arttırır.” (Noyan, S., 2013: 224).

Bunu Necip Fazıl romanda Hazreti Süleyman’ın sözleri ile şöyle anlatır.

“Allah’ı malik olan neden mahrumdur,

Allah’tan mahrum olan neye maliktir? (Kısakürek, 2019: 67).

“Kendinde olmamak iman, kendinde olmak küfür” (Kısakürek, 2019: 68).

Romanda Naci’nin Avrupa’dayken odasına giren Belma’yı reddederek nefsiyle olan mücadelede başarılı olduğunu göstermektedir.

1.4.7. Aşk

Romanda Naci ile birlikte olan üç kadına yer verilmektedir. Bu üçü de Naci ile ilişkili ve bu ilişkilerin aşkı farklıydı. Nitekim, Necip Fazıl aşkın üçgeni şeklini okuyucularını sunmaktadır. Başlangıçtan Naci’ye hayran olan Mine, üç kere aşkını itiraf eder ancak Naci onu reddeder. Marksist ve Batılı bir kız olarak betimlenen Mine, kıskanç bir karaktere de sahiptir. Mine, Naci’yi elde etmek için çabalar gösterir ancak Naci, Belma’ya âşık olduğundan dolayı Mine’ye ilgi duymaz ve böylece Mine Belma’ya kıskançlık duyar.

Şu cümlelerde Mine’nin kıskançlığı görülmektedir.

“Mademki bu sırları sana açabiliyorum; demek seni kadın yerine alamıyorum!

İzahın olmadığı yerde buluşamıyoruz seninle... Büyü tutmuyor!

- Belma Hanım ile tutuyor ama...

- Buna evet demeye mecburum!” (Kısakürek, 2019: 66).

Belma’ya ilk bakıştan beri tutulan Naci ona hasta olduğunu söyler ancak Belma Hanım onu kendi tipli biri olmadığından dolayısıyla kabul etmez ancak sonra Belma

Hanım kendisi Naci'ye döndüğü sırada artık çok geç olur ve Naci kadın hakikatinden haberdar olup mutlak aşkın peşinde koşan birine dönmüştür.

Burada yazar Naci'nin Belma Hanım'a aşkını itiraf etmesinin ve Belma Hanım tarafından bu kabul etmemesinden dolayı Naci'nin kendini odasında kapatılmasını, yetmiş kilodan elliye düşmesini, günlerce evden çıkmamasını ve ağlaması gibi bir aşığın berbat hâlini verir.

“Yatağına kapandı ve sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Ağlamak, pek bildiği ve sık sık denediği bir şey değil. Gözyaşı onun ruh kuyusunun derinlerinde ve yukarı çekilmesi çok zor... Hele bazılarının musluk açarcasına, olur olmaz, salıverdiği yaşlar onca çirkin... Onca her şey, herkesin ağladığı vaziyetlerde fikir dehşetinden ibarettir; dehşetse dondurur, ağlatmaz.

Fakat bir yeri, bir yüksekliği var ki, gözyaşının, orada fikir utanır, barınamaz ve dipsiz kuyunun suyu bu defa gökten yere çevrilmiş bir sürahi gibi kalbe dolar.

Ah çorak kafa ve yağmurlu gönül.”

“Yaz aylarının ortasında, askerliğini bitireli bir ay, Belmâ ile tanıştığı zamandan beri de altı ay geçmiş, madde hesaplarına göre 70 kilodan, 50'ye inik ve göz kenarları çizgilerle didik didik... Hâli bu...” (Kısakürek, 2019: 34-35).

Yazar Naci'yi bu aşkı başaramamanın gamından çıkarır ve Belma'dan intikamı olarak ona bir tokat attırır diğer tarafta ise Naci'nin annesi oğlu için perişan hâline düşer ve ona evlendirmeye karar verir. Ancak artık Naci aşktan, evlenmekten, sevgiden vazgeçer ve kendinden kaçmaya başlar.

“Niçin geldim, biliyor musun?.. Sana bir cânî, bir katil olduğunu haykırmak için... En aziz mânaların katili. Beni bana öldürttün!

“- Allaha ismarladık!

Diyebildi yalnız ve uçtu, gitti.” (Kısakürek, 2019: 36).

İki kere reddedildiği için Mine Naci ile ölmenin planını yapar ve arabası ile denize atlar. Dolayısıyla Mine ölür ancak Naci bir türlü kurtulmuş olur.

“Mineellerini uzattı ve masa üzerinde Naci'nin koyuvermiş olduğu ellerini kavradı:

Seni kıskandığım için...

Ne zamandan beri kadın olmaya başladın?.. Naci kuru ve hâkim.

Minepatlıyor:

Seni sevdiğimi anlamıyor musun?..

Sen kendinden başka kimseyi sevemezsin!

Beni değil, Belma'yı tarif ediyorsun!..

-Doğrudur; biz, hepimiz, kendimizden başkasını sevemiyoruz! Başkasında sevdiğimiz yine kendimiz...

Hayır, seni seviyorum!

Seni sevmemi istemedenden sevebilir misin?" (Kısakürek, 2019: 65-66).

Romanda Mine, Naci'ye aşkını birkaç kez itiraf eder ancak Naci her defasında onun aşkını reddeder.

Aynı noktaya gelmediği için Mine Naci ile intihar etmeye kalkar. Bunun marksist düşüncesine dayanan Mine'nin kıskançlığını gösterme çabasına değerlendirebiliriz.

"- Evet, kararım bu!... Ya benim olursun ya benimle ölürsün!" (Kısakürek, 2019: 149).

Hatçe ise köylü, masum bir kızdır Naci ile küçücük bir aşk yaşar sonra ise lösemi dolayısıyla o da ölür.

Nitekim asıl anlamda üç kadınla ilişkide olan Naci'nin hiçbirisiyle ilişkisini tamamlamayıp yalnız kalır. Yazarın Naci ile olan bu üçü ilişkilerinden birinin tamamlamadığı maksadı ise dünyevi aşk bir kalıcı aşk olmadığını göstermektedir. Yazar aşkı çeşitli renklerle kurguya dahil eder. Naci'nin Belma'ya tutulduğunda Naci'nin aşk acı çektiğinden, Mine'yi Naci tarafından reddedilmesinden dolayı ondan intikam almak için intiharına kalktığına kadar aşkın acı ve intikam yüzünü görmüş oluruz.

1.4.8. Anne

Daha önce bahsettiğimiz gibi anne, Necip Fazıl kendi hayatında en değer verdiği şahsiyetlerinden biriydi. Çocukluğundan beri annesini o kadar yakın olan Necip Fazıl ne yazık ki annesi ile pek çok zaman yaşayamamış ve küçük yaşta annesini kaybetmiştir. Yazarın otobiyografi olan romanı "O ve Ben"de annesinin hayatında olan büyük payı görebiliriz. *Aynadaki Yalan* da yazarın fikirlerini yansıtan bir eseridir ve yazarın burada Naci ile annesi arasında kurduğu arasındaki bağın Necip Fazıl'ın annesiyle olan ilişkine

benzerlikleri muhakkak vardır. Annelik duygusunu o kadar özlenen ve anlayan Necip Fazıl bu yüzden romanda Naci ile annesinin ilişkisini bu kadar sabit ve sağlam kurmaya muvaffak olmuştur.

Belma'nın yüzünden Naci'nin durumu gün güne kötüleşir ve bunu gören annesi oğlunun bu hâlini hiç göremediği için onu bir imama götürür. Dolayısıyla Naci'yi kurtaran ilk kişi ise annesi olur. Annesinin sayesinde Naci hem Belma'dan kurtulur hem de kendi arayışını başlayabilmeye sağlanır. Bu bakımdan Necip Fazıl Naci'yi arayışa yollayan annesine ne kadar değer verdiğini anlayabiliriz. Oğlunun ruhu sükununu kazandıran annesi onu evlendirme planını da yapar ve kapı kapıya gidip onun için en uygun olan, onu toparlayan birini bulmanın görevini de alır.

"- Peki, şu "elimden ne gelmez ki?" dediğine bir misa versene!.. Yerini yurdunu o kadar ustaca öğrendiğin Belmi Hanım efendiye gidip de "Oğlumdan uzaklaş!" mı diyeceksin!

- O kadar âdileşemem; oğlumu da âdileştiremem!

- Ya?..

- Seni evlendireceğim!" (Kısakürek, 2019: 38).

Babasının ölümünden sonra bütün acıları ile ekmeyi de kazanan annesinde yazar onun hem güçlü tarafı hem de merhamet tarafını vermiş olur. Naci her gerildiği anda annesinin hemen ona yardım etmeye kalkar ve rahatsız oğlunu ruh doktoru olan imama götürmesinden oğlunu Hatça ile evlendirmeye kadar her bir adımda annesinin desteği hikâye boyunca dikkatten kaçınılmaz bir anasıdır.

"Annesi atıldı:

- Ben söyleyeyim hoca efendi; büyük sıkıntılar, bunalmalar, daralmalar, dalmalar içinde... Kendisini kovalayan düşünceleri üzerinden atamıyor. (Kısakürek, 2019: 50).

"Anne, Husmen Ağ'a'ya dedi ki:

- Hissettirmek istediğinizi çok iyi anlıyorum. Kıza verilecek son ilâç, Naci'nin kanı değil, elidir. Evlendirelim onları burada ve Allah'ın huzurunda... Bakalım ne olur?

- Naci Bey buna ne der?

- *Bir çocuk, kendisini çağıran annesine ne derse onu der.*” (Kısakürek, 2019: 84).

Dolayısıyla annesinin sayesinde Naci hem aşk ıstırabından kurtulur hem de arayış yolunun kapısı imama götürmesinde başlar. Naci’nin hayatında Hatçe gibi saf ve masum kızın gelişi de yine annesinin sayesinde hastanede evlendirmekle yerine getirtirilir. Bu anlamda annesinin Naci’nin arayışında payı büyük.

1.4.9. Mürşid

Romanda Naci’nin kendini bulmanın yolunda bir diğer kişi ise Husmen Ağa’dır. Naci askerliği dolayısı ile bir köye gittiği sırada köydeki insanlara yardım eden, maddi ve manevi desteğe sağlayan Husmen Ağa’ydı.

Naci’nin arayışında en büyük pay, Husmen Ağa’nın olur. Husmen Ağa Naci’yi hem eski metinleri okutan hem tasavvufla tanıştıran hem de Allah’a ve Resulü ile alakalı her bir türlü sorunun cevabını veren kimsedir. Naci daha kendisi herhangi bir problemle karşılaştığında gideceği aklına gelen ilk kişi Husmen Ağa olur. Olaylar geliştikçe Husmen Ağa ve Naci’nin bağı daha sıkı hâle gelir ve O Naci’nin mürşidi olur:

“- *Hatçe'nin her şeyi senin, oğlum! Al, sen de onu götür!*

- *Alıp götüreceğim bir şey yok. Ömür boyu beraberiz.*

- *Kitaplarımı da sana hediye ediyorum. Madem artık tasavvufa daldın, bu kitaplardan faydalanabilirsin. Hele el yazması bir tanesi var ki, Allah ve Resûlünün kitaplarından sonra dinin en büyük eseri... Dinin, birbirine bağlı, birbirini tamamlayıcı olarak iç ve dış hikmetlerini, hiçbirinden zerre feda etmeksizin bir kaptan toplayan kitap... İkinci Bin'in Yenileyicisi İmam-i Rabbâni Hazretlerinin “Mektûbât”ı....”* (Kısakürek, 2019: 92)

“*28 yıllık hayatının ilk namazını kılıyor. Şimdiye kadar uzaktan seyrettiği denizin artık içinde. İmam, sabit bir makamla okuyor ve o, Husmen Ağa'dan öğrendiği gibi yalnız okunuşa kulak ve gönül bağlayarak dinliyor*” (Kısakürek, 2019: 93).

“- *Siz bana ilk temasımızdan beri içimdeki gizli çıbanı patlatmakta vesile oldunuz. Torununuz da kimsenin öğretemeyeceğini öğretti. Öylesine öğretti ki, sonunda onu kaybetmem gerekli oldu. Beni, çektiği hasret dağının yokuşunda yalnız bırakıp gitti*” (Kısakürek, 2019: 94).

Naci'ye hayatındaki ilk namazı kıldırıktan sonraki küçük bir konuşmadır. Naci Ağa'yı hem dostu hem onu kendi müşidi kabul ederdi.

“- Sen bir müşidsin, Husmen Ağa...

- Ben bir mürid bile değilim, Naci Bey...” (Kısakürek, 2019: 171).

Hatçe'nin çeşme başından su testisini doldururken Naci'nin onun yanında durup ondan su talep etmesi rüyasını Husmen Ağa ile birlikte görürler ve Husmen Ağa Naci'nin artık bir müşid arama vaktinin geldiğini anlar ve ona son sözlerini söyler:

“- Ne olacak benim hâlim Husmen Ağa?..

- İyi olacak... Vakit geldi gibi geliyor bana...

- Nereden anlıyorsun?

- Bir rüya gördüm. Hatçe'yi... Köyde, bildiğin çeşme başında testisini doldururken... Sen de yanındaydın! Susuz olduğunu, içinin yandığını söyledin. O da sana dağlarda ber- rak bir pınar bulmanı tenbih etti.” (Kısakürek, 2019: 211).

“- Artık yaşamaya başlayacağın noktaya kadar gelmişsin... Allah yardımcın olsun...

- Husmen Ağa, sen artık benim ebedi kayınbabamsın!

Bana aramanın usûlüne dair son bir şey söyle!.. - Cami, cami gez! Köşe bucak dolaş!.. Hududu da taşıрма!.. Her şeyi nasibe bırak!..

- Pekâlâ Husmen Ağa; dediğini yapacağım... Her gun İstanbul'a inecek ve her namazı başka camide kılmaya çalışacağım. (Kısakürek, 2019: 212).

İKİNCİ BÖLÜM

GORA ROMANIN İNCELEMESİ

2.1. RABİNDRANATH TAGORE'UN HAYAT VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Rabindranath Tagore, Hindistan'da doğan en yaratıcı yazarlardan biridir. Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılın başlarında Hint tarih sahnesine çıkan en büyük isim olarak kabul edildi. Edebiyat sahnesiyle çeşitli alanlarda büyük isimler topladığımızda, onun gibi büyük boyutlu başka bir kişilik bulmak da oldukça zordur. Tagore şair, besteci, oyun yazarı, romancı, sanatçı, öykü yazarı, eğitimci, eleştirmen ve filozoftur. Onun şiirleri, oyunları ve romanları birçok dile çevrilmiştir. Rabindranath Tagore, Bengal ve Hindistan dışında ingilizce dersler verdiği için ingiliz edebiyatının edebi adamlarından biri olarak da kabul edilir. Doğu'dan hiçbir şair Batı'da Rabindranath Tagore kadar büyük bir şöhrete sahip olmamıştır. Aktif edebi kariyeri altmış beş yıllık uzun bir süreyi kapsıyordu ve bu süre zarfında çoğunlukla kendi türünde şarkılar yazdı. Sovyetler Birliği, Japonya, Çin, İran, Mısır, Fransa, İngiltere, ıspanya, Kuzey ve Güney Amerika gibi dünyanın dört bir yanında derin düşündü, yazdı, konuştu ve yorulmadan seyahat etti ve mesajını hayatı boyunca ilettil. Yazarlar, filozoflar, şairler, politikacılar ve eğitimciler vb. her renkten, her ırktan ve mezhepten insanlarla konuştu. Ziyaret ettiğı ülkelerde konferanslar, resitaller, radyo konuşmaları yaptı, sergilerde ve gazetelerde yer aldı.

Gitanjali (Şarkı Teklifleri), Gora (Adil Yüzlü) ve Ghare-Baire (Ev ve Dünya) eserleri yazara en çok ün kazandıran eserleri olmuştur. Hindistan'ın "Jana Gana Mana" ve Bangladeş'in "Amar Shonar Bangla"sı onun besteleri iki ülke tarafından ulusal marş olarak seçildi. Sri Lanka millî marşının onun çalışmalarından esinlendiğini söylenir.

Çok fazla resmî eğitim almamıştır ve çoğunlukla evde özel öğretmenler tarafından eğitilmiştir. Bu yalnızlığından dolayı evdeki kütüphanesi ilgisini çekmiştir ve böylelikle Veda çağının geleneksel yazarları ve Panteist Upanishad anlayışlarından ibaret olan derin dinsel eserleri okuması zihin beslenmesi ve aldığı bu özel dersler nedeniyle okul sisteminden uzak kalıp nefret duymaya başlamıştır.

“Böyle bir ruh için, okul binasına hapsedilmek çok fazla işkence sayardı.

Okulun beğenisinin bir kutu olduğunu ve beğenildiğini ve beğenmemelerle tüm

ilgililerin ruhlarından görüldüğünü hissettirirdi. Bu nedenle, okuldan kaçmaktan başka seçeneği yoktu, önce düzenli olarak yaptığı gibi". (URL 2)

Rabindranath Tagore Rabindranath Thakur'da 7 Mayıs 1861'de Kalküta, Bengal Başkanlığı, Brittany Hindistan'da (bugünkü Kalküta, Batı Bengal, Hindistan), Debendranath ve Sharda Devi'nin oğlu olarak doğdu.

Rabindranath'ın biyografisini yazan Prabhat Kumar Mukhopadhyaya, Rabindrajibani O Rabindra Sahitya Prabeshika adlı kitabında, Tagore ailesinin Kuşanlarının, Bhatta Narayana'nın oğlu Deen Kushari'nin torunları olduğunu yazar; Deen'e Maharaja Kshitishura tarafından Kush (Burdwan Zilla) adlı bir köy verildi, burada şef oldu ve kushari olarak tanındı.

Tagore'un annesi Sarada Devi, O çocukken öldü ve babası Debendranath Tagore çoğu zaman seyahat ettiğinden, Tagore hizmetçiler tarafından büyütüldü. Bu yüzden Tagore'un küçük kalbi hizmetkarların işkencesinden korkardı ve bu korkudan kurtulmak için küçük Tagore her zaman doğanın güzelliğine sığınır. Doğanın ona nasıl yardım ettiği şu ifadeden anlaşılabilir;

"Çocukluğundan beri Rabindranath tüm ihtişamıyla doğanın güzelliğiyle sarsılırdı. Evinin dört duvarında bile, göletin ayna benzeri suyunun, sonsuz yaz gökyüzünün mavisıyla birlikte bamyan ağacının suya yansımalarının tadını çıkarırdı. Kendisinin de dediği gibi: "Eskiden kaçır ve terasta saklanırdım, gökyüzünden altın bir tatil çalardım ve gergin gözlerimi gökyüzünün sükûnet mavisine Batırırdım." (URL 2)

"Anılarım"da kaydettiği gibi, doğa onun en sevdiği okuldu: "Neredeyse bebekliğimden beri doğanın güzelliğine dair derin bir hissim vardı, ağaçlar ve bulutlarla açık ve yakın bir arkadaşım ve kendimi doğanın ritmi içinde hissediyordum. Bu hasret dolu ifadeler ve doğal olarak onlara kendi ifademi vermek istedim". (URL 2)

1878'de Rabindranath Tagore'u, babası avukat olmasını istediğinde İngiltere'de bir devlet okuluna kaydoldu. Tagore, Londra'daki University College'da hukuk okurken bağımsız okumayı severdi ve Shakespeare'in oyunlarını incelemeye başladı. Şubat 1880'e kadar Brighton Torquay'de kaldı. Avukat olacaktı ama edebiyata olan ilgisinden dolayı hukuk okumayı bırakıp Bengal'e döndü. On altı yaşındayken, edebi otoriteler tarafından

uzun zamandır kayıp klasikler olarak ele geçirilen Bhānusingha, "Güneşin Aslanı" takma adı altında ilk önemli şiirlerini yayınladı.

İlk şiir kitabı 1882'de yayımlandı. Bu arada Aralık 1883'te Mrinalini ile evlendi. 4 Nisan 1880'de ağabeyi Jyotirindranath'ın karısı Kadambari intihar girişiminde bulundu. Baldızı en yakın arkadaşı, başı dertte olan ortağı ve çocukluğundan beri mutluluğunu paylaştığı kişiydi. Rabindranath, 1889'da babasının emriyle Urisa'daki Zemindari'yi yönetmeye başladı. Şimdi köylerde yaşıyordu ve bu arada fakir köylülerin yaşamları onu derin bir şekilde etkiledi ve hem hayata hem de edebiyata bakış açısını değiştirdi. Bu arada iki kızı Bela ve Renuka'yı çok genç yaşta evlendirdi. Birkaç yıl sonra karısı Mrinalini Kasım 1902'de öldü. Tagore'un ailesi onun tarafına baktığında, büyükbabasından kız kardeşlerine kadar tüm erkek kardeşlerinin kendi alanlarında yetenekleri vardı.

Kardeşi Dwijendranath Tagore (1840-1926) büyük bir bilim adamı, şair ve müzik bestecisiydi. Dönemin gazete ve dergilerinde edebiyat, felsefe ve din üzerine yazılar yazdı. "Bharati" ve "Tattwabodhini Patrika"nın editörlüğünü yaptı. Bengallerin öncüsü Steinberg, Hindu Mela'nın organizatörlerinden biri oldu.

Diğer kardeşi Satyendranath Tagore (1842-1923), 1864'te Hindistan'da kamu görevini üstlenen ilk Hintli idi. Daha önce, o ve kardeşi Ganendranath, 1857'de Kalküta Üniversitesi Giriş Sınavını geçen ilk öğrenciler arasındaydı. İdari bir işte çalışırken bile üretken bir yazar, şair ve söz yazarıydı. Yazdığı milliyetçi şarkıların çoğu hala söyleniyor. "Tattwabodhini Patrika"nın editörlüğünü yaptı ve Hindu Mela'sına aktif ilgi gösterdi. Karısı Jnanadanandini, Davis'i Batılı fikirleri benimsemeye teşvik etti ve bu amaçla onu bir valinin partisine ve İngiltere'ye götürdü.

Üçüncü oğlu Kendidranath, sıkı ve disiplinliydi, küçük kardeşlerinin eğitimine bakmak ve büyük aile mülklerini yönetmekle görevlendirildi. Debendranath'ın çocuklarının çoğu gibi onun da farklı çıkarları vardı. Bir yandan bir dizi "Bromhosangeets" besteledi, diğer yandan fizik bilimi üzerine makaleler yazdı ve bu makaleleri okul öğrencileri için bir ders kitabında derlemeyi ve düzenlemeyi planladı. Zamansız ölümü projeyi tamamlamasını engellememiş olsaydı, bu kesinlikle Bengalce yazılmış ilk bilim kitabı olurdu. Fiziksel gücü ve güreş becerileri ile tanınıyordu. Uzun zamandır kızların örgün eğitiminde ısrar etti.

Jyotirindranath Tagore bir bilim adamı, sanatçı, müzik bestecisi ve tiyatro adamıydı. Bengalce, Sanskritçe, ingilizce, Marathi ve Farsça gibi birçok dili konuşabiliyordu. 1924'te Bal Gangadhar Tilak Gita Rahasya'yı Bengalce'ye çevirdi. Ayrıca birkaç kitap daha çevirdi. Birçok oyun yazdı, yönetti ve oynadı. Halen mevcut olan şarkılardan bazılarını besteledi. Resimlerinden bir seçki 1914'te Rothenstein, Londra'da yayınlandı.

Kızları arasında Swarnakumari Devi yetenekli bir yazar, editör, söz yazarı ve sosyal hizmet uzmanıydı. Birkaç kızın okula gittiği bir çağda başarılı bir dergi olan Bharati'nin editörlüğünü yaptı. Aynı zamanda bir çocuk dergisi olan Balak'ın editörlüğünü yaptı ve kadınların hayatlarını iyileştirmek için Sakhi Samiti'yi geliştirdi. Kocasını Janakinath Ghosal, Hindistan Ulusal Kongresi'nin kurucularından biriydi, bu yüzden onunla milliyetçi faaliyetlerde bulundu.

1890'da Tagore, Shelaidaha'daki büyük atalarının mülklerini yönetmeye başladı ve ailesiyle birlikte buraya taşındı. Tagore'un Manasi şiirlerini (1890) ve en ünlü eserini yazdığı yer burasıydı. Gagan Harkara'yla tanıştı, Baul Lalon Şah'a aşındı ve türkülleri Tagore'u büyük ölçüde etkiledi. Tagore, Baul şarkılarını popülerleştirmek için çalıştı. Tagore'un Sadhana dönemi, 1891-95, o yıllarda üç ciltlik Galpaguchchha'nın yarısından fazlasını yazdığı dergilerinden birinin adını aldı. İroni ve kasvetli hikayeleri, idealize edilmiş kırsal Bengal'in şehvetli yoksulluğunu inceledi.

“Günlerimi sadece bir ev sahibi olarak geçirmekten utanmaya başladım, sadece kendi kar ve zararım ile ilgilendim. Ben de neler yapılabileceğini düşünmeye başladım. Dışarıdan yardım etmenin faydası olacağını düşünmemiştim. Zihinlerini özgüvene doğru açmaya çalıştım. (Das Gupta, U., 2015)

Tagore'un 1901'de Shantiniketan'da bir okul kurması, yüzyılın sonunda Bengal'de ve Hindistan'ın diğer bölgelerinde devam eden Swadesi milliyetçilik hareketinin bir parçası olarak düşünülebilir. Tagore bu hareketin liderlerinden biri oldu. Tüm zamanını topraklarında yaşayan köylülerin yaşam koşullarını iyileştirmek için serfetti ve bu amaçla oğlunu ve damadını tarım eğitimi için ABD'ye gönderdi. Londra'da William Rothenstein, Tagore'un şiirlerini okudu ve çok etkilendi, şairi başta William Butler Yeats olmak üzere birçok sanatçıyla tanıştırdı. 1913'te Londra'ya döndü. Artık ünlüydü. Gitanjali'nin kitabı bir yılda on baskı yaptı. Postane adlı oyunu Yeats'in desteğiyle İrlanda'da sahnelendi.

1913'te Nobel Edebiyat Ödülü Tagore'a verildi. İsveç akademisi'nin bu kararı Hindistan dışında büyük şaşkınlığa neden oldu. Ve Tagore'u sevmeyenler bile Bengal'deki sevinç gösterilerine katıldı. Kutlamak isteyenler için Shantiniketan'a özel bir tren kaldırıldı.

Bu arada Tagore, Gandhi ile tanıştı. Yaklaşık 20 yıldır Güney Afrika'da bulunan Gandhi Bombay'a gelmişti. Henüz Mahatma değildi, ama karşılaması savaştan dönen büyük kahramanların karşılanmasını andırıyordu.

1914 yılında Kalküta'da Kültür ve Edebiyat Derneği kuruldu. Bu derneğin Shantiniketan'daki Ashrama ile doğrudan bir ilişkisi yoktu, ancak Shantiniketan dışındakilerin tesis için sempati ve iyi niyet oluşturmada etkili oldu. Bu derneğin üyeleri, Shantiniketan'daki öğrenciler ve öğretim üyeleri ile birlikte Kalküta'da Rabindranath Tagore'un lirik draması palguni'yi (Bahar Mevsimi) sahneledi. Böylece sonraki yıllarda Visva-Bharati Üniversitesi öncülüğünde ülkenin her köşesinde bir kültür hareketi gibi olan sezonluk festivallerin ve dramatik oyunların başlangıcı oldu. Rabindranath Tagore her zaman ülkenin eğitiminin halkının ekonomik yaşamıyla yakından ilişkili olduğuna inanmıştır. Daha zengin, daha mutlu ve daha dolu bir köy yaşamının sağlam temellerinin atılması gerektiğine inanıyordu.

“Her ulusta eğitim, halkın yaşamıyla yakından ilişkilidir; ama bizim için modern Hindistan'da, bu sömürge eğitim sistemi yalnızca, nazik halkın birkaç favori mesleği olan memurlar, avukatlar, doktorlar, yargıçlar, müfettişler ve polis memurları için uygulandı. Bu eğitim, çiftçi, yağ değirmeni, çömlekçi gibi Kızılderililerin çoğuna ulaşmadı, çünkü yeni üniversitelerimiz topraktan bir büyümüyorlardır; "yabancı meşelerle beslenen parazitler" gibiydiler, yazdı”.
(Gupta, U. D., 2010: 10)

İkinci Dünya Savaşı sırasında Şövalyelik unvanına layık görülmüştü. Ancak savaşın sonlarına doğru gerek edebiyat anlayışındaki değişim gerekse Amerika'daki konuşmalarında milliyetçiliğe yönelik saldırıları nedeniyle eserlerinin çevirileri gözden düşmeye başladı. 1919, Hindistan özgürlük mücadelesi tarihinde bir dönüm noktasıdır. Amritsar katliamı, Gandhi'nin ulusal lider olduğu bu yıl boyunca gerçekleşti. Tagore'un İngiliz yönetimine olan inancını kaybetmesi bu katliamdan sonraya rastlar. Tagore bir şeyler yapmanın gerekli olduğuna inanıyordu. Böylece Lord Chelmsford'a bir mektup yazarak Şövalyeliği Genel Valiye geri verdi. Mektup 2 Haziran'da Hindistan gazetelerinde yayınlandı.

1920'de Tagore Avrupa'ya gitti. Kuracağı uluslararası bir üniversite olan Visva Bharati için kaynak arayacaktı. İngiltere'de çok soğuk karşılandı, ancak Fransa, Hollanda ve Belçika'da büyük ilgi gördü.

Nisan 1921'de Hindistan'a ayak bastığında, uzun zamandır unuttuğu bir gerçekle karşı karşıya kaldı; Gandhi'nin etkisi tüm ülkeyi sarmıştı. 1921'de New York'tan arkadaşı C.F. Andreaws'a, Hindistan'da Gandhi'nin önderlik ettiği işbirliği yapmama hareketini eleştiren bir mektup yazarak, Hindistan'a döndüğünde insanlar tarafından reddedilebileceğinden korktuğunu itiraf etmişti.

Tagore, Gandhi'nin görüşüne katılmazdı ve bunun bir örnek Gandhi'nin şiddete karşı hareketi başladığında Tagore'un sunduğu düşüncelerinde görmek mümkündür.

“Tagore, Gandhi'nin işbirliği yapmama fikrini olumlu bir ışık altında görmeyi reddetti. Sadece şiddet içermediği için. Bunun yerine, eylemi gerçekleştirenlerin öznel yönelimine daha fazla vurgulardı. Bu kavram, Tagore'un idealizmiyle tamamen tutarlıydı. Satyagraha kendi içinde bir amaç değildi: ahlaki değeri, yönlendirildiği amaçlara ve en önemlisi, çağrılmasının motivasyonlarına bağlıydı. Aynı şekilde, Gandhi, niyet üzerindeki “aktif aşk” olarak ahimsa duygusunu vurguladı. Hem Tagore hem de Gandhi için, Tanrı ve Gerçek kavramlarıyla eşitlenen ve bunlarla yakından bağlantılı aşk ideali, onların sosyal faillik fikirlerinin merkezinde yer aldı.” (Collins, M., 2008: 12)

Kendisini kuracağı yeni üniversitesinin hazırlanmasına adanmıştı. Şubat 1922'de Gandhi tutuklandı. Görüş ayrılığına rağmen, Tagore bu olayı gazetelerde yayınlanan bir makalede Gandhi'nin tutuşunu kınadı. 1931 yılına kadar Hindistan'da siyasi özgürlüğün savunucusu değildi, bu tarihten başlayarak siyasi özgürlüğe duyulan ihtiyacı açıkça belirtti, Gandhi'yi destekledi. İngiliz yönetimini sürekli eleştirdi. Öte yandan Tagore, herkes kadar sevinemedi, şüpheleri vardı. Özgürlük mücadelesinin Hindular ve Müslümanlar arasındaki yolu açacağını düşünüyordu.

Hindistan'a dönerken İtalya'ya uğradı. Orada faşistler tarafından sıcak karşılandı. O yılın sonunda Mussolini, Visva Bharati üniversitesi'nin kütüphanesine iki öğretmenle birlikte bir dizi değerli İtalyan klasığı kitabı gönderdi. Bu arada Tagore, Albert Einstein ile tanıştı ve aralarında ömür boyu sürecek bir dostluk kuruldu. Tagore daha sonra Sovyetler Birliği'ne gitti. Sovyet eğitim anlayışından çok etkilendi, ancak komünizm hakkındaki olumsuz görüşlerini değiştirmede.

Zaman gittikçe kendini tamamen Visva Bharati'ye ve sanat çalışmalarına verdi. Tagore artık siyasi faaliyetlerden uzak durmaya çalışıyor, zamanını resim ve sanata ayırıyordu. 1930'da resimlerinin Avrupa'da sergilenmesine karar verildi. Hem Batılıların tepkilerini görmek hem de okuluna parasal destek bulmak istiyordu. Fransa'da en büyük ilgi, şiirlerini Fransızcaya çeviren Andre Gide tarafından gösterildi. Fransız yazar Andre Gide Tagore'un sısı bir zamanda iyi bir dost olmuştu ve dönerken ona “Dar Kapı” kitabını verdi. Ancak maddi sıkıntılar nedeniyle bu okulu zor yönetiyordu, aradığı desteği bulamadı. Parasal destek için hem devlet hem de İngiltere'deki arkadaşlarıyla yazışmaya devam etti. 1941'de uzun süre hastalandı ve hayatı sona erdi.

Eserleri

1883 ile 1934 arasında Tagore, birçoğu yaşamı esnasında İngilizceye çevrilen 14 roman yayınladı: Ghare-Baire (1916; The Home and the World, 1919), Noukadubi (1906; The Wreck, 1921) ve Gora (1910); aynı başlık altında İngilizce olarak yayınlandı, 1924). Dui Bon (1933; Two Sisters, 1945), Seshar Kabita (1929; Farewell, My Friend, 1946), Malancha (1934; The Garden, 1956) ve Nashtanir (1901; The Broken. Nest, 1971). Bunların çoğu temelde sosyal romanlar, birkaçı da güçlü politik akıntılara sahiptir. Çevrilen romanları arasında Chokher Bali (1903; Binodini, 1959), Gora ve The Home and the World Batı dünyasında en iyi bilenlerdir.

1890'da Shelaiddaha'daki atalarının mülkünü ziyaret ederken, “Manasi” adlı şiir koleksiyonu yayınlandı. 1891 ile 1895 arasındaki dönemde, sıradan insanların günlük yaşamları etrafında dönen “Galpaguchchha” adlı üç ciltlik bir kısa öykü koleksiyonu yazdı.

Tagore, yaşamı boyunca dört büyük koleksiyonda İngilizce tercümesinde yer alan yaklaşık 200 hikâye yazdı: “Broken Ties and Other Stories” (1925), “Mashi ve Other Stories” (1918), “The Hungry Stones and Other Stories” (1916) ve “Bengal Yaşamına Bakış” (1913).

Tagore'un eserleri denilince akla ilk olarak Gitanjali gelir ve Tagore'un hayatı tamamlanamaz. Gitanjali, Tagore'un mirasındaki mücevherdir.

Gitanjali (1912)

Tagore şüphesiz bir hümanistti, Hindistan'ın yetiştirdiği en büyük adamlardan biriydi. Kalbinde sadece iyi bir insanlığa sahip olmakla kalmadı, aynı zamanda aktif olarak savaştı ve iyi bir insan olmayı teşvik etmek için kampanya yürüttü. Tagore gibi büyük bir adam, insanlığın kötülüklerinin çoğundan sorumlu olan zalimlerin, sömürücülerin ve kötülerin vicdanını uyandırmaya çalıştı. Toplumu ortodoksluğun, hurafenin prangalarından ve zincirlerinden kurtarmaya çalıştı ve süresi dolan ve yanlış olan gelenek ve inançların egemenliğinden atılması gerekiyordu. Tagore'un Gitanjali'si, kendisini gerçek bir hümanist olarak gösteren yansımasının en muhteşm örneğidir. Gitanjali (Şarkı Teklifleri) başlıklı bir şiir koleksiyonunu okur ve beğenmez, kaba çeviri bulur. Fakat şiirlerden duygusal olarak etkilenen W. B. Yeats Kısa süre sonra çeviri yapmaya karar verir. Tagore'un Gitanjalisi hakkında W. B. Yeats şöyle yazar: *"hiçbir şeyin olmadığı kadar kanımı karıştırdı yıllar."* (Collins, M., 2013: 17)

Bununla birlikte, Tagore'un hümanizmi, Tanrı'nın veya İlâhi Ruh'un varlığının tanınmasının yanı sıra insandaki ilahiliğin tanınmasından oluşan maneviyatla bağlantılıydı. İnsandaki gerçek tanrısallık, başkalarına iyilik yapma arzusunda yatar. İnsandaki tanrısallık, hakikat sevgisinin, iyilik sevgisinin, güzellik sevgisinin, sempati ve tekâmül sevgisinin varlığını ima eder. Gitanjali'de Tagore'un insani duygularının dolaylı veya açık olarak ifade bulduğu birçok şiir vardır. Örneğin dördüncü şiirde Tagore, bedenini saf tutmaya, tüm gerçek olmayanları düşüncelerinden uzak tutmaya ve tüm kötülükleri kalbinden uzaklaştırmaya çalışacağını söyler.

"Hayatım boyunca, senin canlı dokunuşunun tüm uzuvlarımda olduğunu bilerek bedenimi saf tutmaya çalışacağım". " (URL 4: 152).

Bu, bedeninin ve zihninin saflığının üzerinde durulduğu ahlaki ve etik bir şiirdir. Ve Tagore bu şiiri, eylemleriyle Tanrı'yı açığagösterme çabası olacağını söyleyerek bitirir.

"Ve eylemimde üç tanesini açığa çıkarmak benim çabam olacak, Senin gücünün olduğunu bilmek bana harekete geçme gücü veriyor." " (URL 4: 152).

Şimdi, eylemler sosyal davranışı içerir. Tanrı'yı eylemleriyle açığa çıkarmak, kişinin her zaman Tanrı'nın saflık ve doğruluk ideallerine uymayı talep eden isteklerine göre hareket etmesi anlamına gelir. Bütün bunlar, diğer insanlara

zarar vermeyecek şekilde hareket etmek anlamına gelir. Sekizinci şiirde Tagore, bir anneye, çocuğunun ortak insan yaşamının büyük fuarına gitmesini engellememesi için çağrıda bulunur.

“Anne, bir insanı dünyanın sağlıklı tozundan uzak tutuyorsa, büyük sıradan insan yaşamı panayırına giriş hakkını elinden alıyorsa, bu senin süs esaretin bir kazanç değil.” (URL 4: 152).

Tagore, bir kadını çocuğunun dışarıdaki insanlarla özgürce kaynaşmasına izin vermeye teşvik eder. Böylece Tagore, insan toplumundan soyutlanmış bir yaşamı reddeder. Tagore, Tanrı'nın en yoksul ve en talihsiz insanlar arasında bulunduğu görüşünü ifade eder, yani Tanrı'ya hizmet etmek isteyen insan, Tanrı'nın yaratıklarının en yoksul ve en talihsizine hizmet etmelidir.

On birinci şiirde Tagore Tanrısı, çiftçinin sert zemini işlediği ve yol yapanın taş kırdığı yerde bulunur. Tanrı, güneşte ve duşta çiftçi ve yol yapan işçi ile bulunur ve Tanrı'nın giysisi tozla kaplıdır.

“Kurtuluş? Bu kurtuluş nerede bulunur? Efendimizin kendisi, yaratılışın bağlarını sevinçle üzerine aldı;

Sonsuza dek hepimize bağlı.” (URL 4: 153)

“Tanrı ile tanışmak isteyen kişi, önce rahiplik cübbesini çıkarmalı ve Tanrı'nın sıradan işçilerle birlikte durduğu tozlu toprağainmelidir. Tagore burada da diyor ki,

Giysilerin yırtılır ve lekelenirse ne zararı olur? Onunla tanışın ve alın teriyle ve zahmetle onun yanında olun”. (URL 4: 153)

Bu, Tagore'un dini inancının bir noktası olarak ifade ettiği gerçek insanlık sevgisidir.

Tagore, Tanrı'nın insanlarda var olduğuna inanır. Bu nedenle, insana eziyet edildiğinde, her kalpte yaşayan Tanrı'ya hakaret edilir. İnsana hakaret eden şeytanlar mağlup olmalıdır. Tanrı'yı sadece tapınaklarda bulmaya çalışırsak, insanı unutursak, her şeyi kaçıırız. Onunla kendimizi birleştirmesini sağlamaya çalıştığımızda, bütün insanlar onun varlığını hissedeceklerdir.

Punascha'nın 'Suchi' ve 'Mukti', 'Dindan' adlı şiirlerinde Tanrı'nın cennette veya herhangi bir tapınakta yaşamadığını, tüm insanların kalbinde yaşadığını anlatır. Tagore'un

nl iiri 'Gitanjali' onun hümanizmin edayanmaktadır. Bu iirde "O, çiftçinin, yol yapanın ta krdığı sert zemini işlediği yerdedir" der. (URL 4: 153).

Başka bir şiirde (no. 64), Tagore, bir bakirenin yanan bir lambayla belirli ritüelleri yerine getirmek isteğini reddedip lambasını karanlık evini aydınlatmaya fena hâlde ihtiyaı var olan fakir bir adama verir. Burada yazar duygudalık ve insani sempati dersini yaymaya çalışır.

"Toplanan gecenin sessizliğinde ona soruyorum, 'Kızım, ışıkların yanıyor- o zaman lambanla nereye gidiyorsun? Evim tamamen karanlık ve yalnız – bana ışığını ödünç ver.' Kara gözlerini yüzüme kaldırdı ve bir an pheyle durdu. Sonunda, 'lambamı gökyüzüne adamak için geldim' dedi. Ayağa kalktım ve boşta yanan ışığını izledim". (URL 4: 154).

Gitanjali ne kadar içsel, ahlaki ve tanrı severliğe adanmış bir eser ise o kadar tabiatı övünen bi eseridir. Gitanjali'de yer yer doğa güzelliğiyle karılaırız ve kendini bu güzelliğinin içinde buluruz. Tagore bazı yerde şiirlerde bu doğal gzeliğe hayran olur ve bazı yerlerde bu doğayı veya dünyayı yaratan illaha hayran kalır. Bazen tanrıyı bu tabiatla bulur ve bazen bir dost olarak bazen ise sevgili olarak birebir hitap eder.

"Tagore'un dini mahiyetteki lirik şiirlerindeki özellik, derin bir hissi itiyakın ifadesi olmalarına rağmen mahaslandırılmı bir tanrıya yaklaşmayı aksettirmemi olmalarıdır. Tagore tanrının nasıl olduğunu hiçbir zaman bilememi ve belki de bilmeyi arzulamamıa benziyor. İnsanda sonsuzun hasretini çekmek Tagore'un dini idi. O tabiat vasıtasıyla tanrı ile olan nsiyetini anladı. iir yazdı zaman tanrıya daha ziyade yaklamadan dolayı büyük bir zevk duyuyordu ve iirleri vasıtasıyladır, ki tanrısına neelerini, kederlerini, tabiat vasıtasıyla onun temasını nasıl hissetti ve onunla nasıl birlemi olduğunu syliye bildi." (Güven, R., 2000: 9)

Dolayısıyla Gitanjali'deki şiirler sadece Tagore'un maneviyatının bir ifadesi değil, aynı zamanda onun insancılığının bir ifadesidir. En başta işaret edildiği şekliyle maneviyatı bile, bizzat insancılığın bir işaretidir, çünkü gerçek maneviyat, manevi amacına ulaşan kişinin insanlara gitmesini ve onlara kurtuluş yolunu da öğretmesini talep eder. Böylece Tagore'un insancılığı, bir mistiğin ruhsal ideali ile bir sosyal reformcunun dünyevi veya dünyevi amaçlarının güzel bir karışımıdır.

Ödülleri

1913'te, Edebiyatta Nobel ödülüne layık görülmesinin yanı sıra, V. Kralın Onur Ödülü. 1915'teki Doğum gününde George'a verildi, ancak Tagore, 1919 Jallianwala Bagh katliamından sonra övgüsünü iade etti.

1940'ta Oxford Üniversitesi ona özel bir Edebiyat Doktorası Santiniketan'da gösterişsiz bir törende verildi.

2.2. ROMANIN ÖZETİ

Hikaye Binoy'un Kalkutta'ya yeni gelen Brahmo dinine mensup bir aileyle tanışmasıyla başlar. Zamanla Binoy'un bu aileyle ilişkisi gelişir ve Binoy sık sık Pareş'in evine gitmeye başlar. Ailesi, sahibi Pareş Babu, karısı Badra Sundari, evlat edindiği kızı Sucharita ve oğlu Satish ve üç kendi kızı Loboniya, Lolita ve Lila'dan oluşuyor.

Binoy ayrıca Brahmo Samaj'ı çok seven Haran Babu ile de tanışır, buraya çok sık gelir ve Sucharita ile evlenmesine hemen hemen kararlıydı.

Bir gün Binoy ve Gora Pareş Babu'nun evine geldiklerinde Haran Babu çoktan oradaydı. Gora'nın babası Krishnadayal, Pareş Babu'nun eski bir arkadaşıydı ve Gora Pareş Babu'nun doğasını öğrenmek için Gora'yı buraya gönderdi.

Burada Brahmo Samaj ile Hindu derebeyi Gora ve Haran Babu arasında bir tartışma gerçekleşir. Binoy'un düzenli olarak Pareş'in evine gitmesi nedeniyle Gora, Binoy'un bu ailesiyle olan ilişkisini beğenmediği için Binoy ile konuşmayı yasaklar ve ondan uzak durmayı tercih eder.

Anandamoyi iki arkadaş arasındaki bu acıyı duyduğunda Gora'ya, neden sevdiklerini kendin gibi düşünen insanlar yapmak istiyorsun? Bunun üzerine Gora, Binoy'u arada bırakırsa muhtemelen Brahmo Toplum'a katılacağını düşündü ve bunu düşündükten sonra Binoy ile tekrar konuşmaya başladı. Bu arada, Gora'nın ağabeyi Mohim, Binoy'a kızı Shashimuki ile evlenme teklif eder. Binoy şaşırdığı için bir şey söyleyemez ve Mohim sessizliğini evet olarak kabul eder. Binoy'un, Anandamoyi ile bu teklif hakkında konuştuğunda, Binoy'a "acele etme" diyor.

Bir süre sonra, Gora ve Haran Babu bir kez daha Pareş Babu'nun evinde şiddetli bir iddiaya girdiler ve Gora ilk kez burada Pareş Babu'nun kızı Sucharita'yı fark etti

Ancak gora başka bir dine mensup olmakla suçlandığı için onun ona olan ilgisini kabul etmekten kendini alıkoyuyor.

Öte yandan Barodasundari, İngiltere polis mahkemesi hakimi için bir program hazırlar ve bunun için Binoy'dan İngilizcesi nedeniyle programa katılmasını ister. Orada, Gora bazı arkadaşlarını koruduğu için hapse girer ve Binoy bu haberi alınca mahkeme hakimine programını göstermek için yemek yiyip kulkatta'ya gider. Bunun üzerine Lolita, Binoy ile mevcut trenle Kalküta'ya kimseye bir şey söylemeden gelir. Lolita'nın bu cesaretini gören Binoy'un yüreğinde görkemi ve sevgisi doğar. Ancak Lolita'nın Kalküta'ya Binoy ile tek başına geldiği haberi üzerine Lolita insanlar tarafından sorgulanmaya başlar ve ailesi toplumun sıcak tıpcısı olur. Anandamoyi bunu öğrendiğinde Binoy'a onu bu durumdan kurtarmak için Lolita ile evlenme fikrini verir. Bu sırada hapisten çıkan Gora, Hindu geleneklerine göre kendini arındırmak için bir etkinlik hazırlar, ancak Gora'nın babası, aşırılıkçı olmasına rağmen Gora'ya bu olaydan uzak durmasını söyler ve Gora, babası tarafından yasaklanmasının nedenini anlayamamıştır. Öte yandan Gora, Binoy'un Brahmo Toplum'un kızı Lolita ile evleneceğini öğrendiğinde Binoy ile tartışır ve bu evliliği durdurmak için Suçarita ile konuşmaya çalışır. Suçarita'nın yavaş yavaş Hindu dinine döndüğünü anlayan teyzesi, kayınbiraderi'ne Suçarita ile evlenmesi için Kalküta'ya gelmesi için bir mesaj gönderir. Ancak Suçarita'nın halası Gora'ya olan yakınlığı hiç sevmiyor. Suçarita, Haran Babu ile evlenmeyi zaten reddetmişti ve Haran Babu, Suçarita'ya "Gora seninle evlenir mi?" diye sorduğunda. Suçarita perişan olur ve tavsiye için Pareş Babu'ya gider.

Orada, Binoy'un Lolita ile evlenip Gora ile anlaşmazlığı üzerine Binoy'u güçlü bir karakter yapar. Gora'nın baskısı altında olduğunu düşünen Binoy, kendisine ve tüm topluma karşı çıkar. Binoy, Lolita ile evlenmek için son kararını verirken, Pareş Babu, Binoy'u toplumu ve akrabası tarafından terk edileceği ve bu yüzden kararını düşünmesi gerektiği konusunda uyarır. Evlilik zamanı geldi ve Pareş Babu'nun Binoy'a dediği gibi oldu ve Anandamoyi dışında hiç kimse onun evliliğine gelmedi. Gora, Hindu dinine yabancı bir kızla evlendiği için Binoy'un evliliğine katılmaması konusunda annesine ısrar ediyor, ancak Anandamoyi ona benim bu dini sınırlardan uzun zaman önce özgür olduğumu söylüyor. Gora son bir kez evliliği durdurmaya çalışır ve Pareş Babu'ya gider ama burada da Pareş Babu'nun özgür fikirleri Gora'nın dar görüşlülük anlayışından yararlanır. Pareş ile yaptığı konuşmadan etkilenerek, duygularını açıklamak için Suçarita'nın evine gider, ancak halasının kayınbiraderi ile tanışır ve öfkeyle hiçbir şey söylemeden oradan döner.

Öte yandan Gora, arkadaşlarıyla arınmak için bir etkinlik düzenler ve o etkinliği yaparken babasının hasta olduğu haberini alır ve bu etkinliği yarım bırakır ve babası yanına koşar. Burada Gora'nın kafası karışır ve babası ona kendi çocuğu olmadığını söyleyince aptallaşır. Babası Gora'ya, sen bizim çocuğumuz değilsin, seni 1857 devriminde bulduk ve sen bir İris çocuğusun. Bunun üzerine Gora çok perişan olur ve Pareş Baba'ya gider ve ondan öğretmeni olmasını ister. Pareş, Gora'yı herhangi bir tereddüt, din veya sosyal sınır olmaksızın öğrencisi olarak kabul eder. Pareş Gora'nın sığınağında kendini dinin tüm kısıtlama ve duvarlarından kurtulmuş bulur. Yazar önceleri Gora'yı din ve millet sevgisine adanmış biri olarak görmüştür. Hindu dinine mensup olduğu için topraklarını sevdiğine inanan biriydi.

Burada Tagore, her şeyden önce din ve millet sevgisini arayan insanların yanlış yolda olduklarını ve anlayışlarının yanlış olduğunu göstermeye çalışır. Ona göre bir insanın milli aşkı için belli bir dine inanmış olması şart olmadığı gibi, sırf o ülkede doğdu diye bu aşkın insanda olacağını düşünmek de yeterli değildir. Belki de bu millet sevgisi, insanın içinde vatan sevgisinden doğar. Gora romanı, kendi asil hümanizm kimliğiyle karşılaşan yozlaşmış bir genç adamın hikayesidir.

2.3. ROMANIN YAPISI

2.3.1. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Gora romanının çoğu üçüncü şahıs bakış açısıyla anlatılıyor, ancak bazı yerlerde birinci şahıs görmek mümkün. Yazar, karakterlerin konuşması gerektiğinde birinci tekil şahıs kullanır. Örneğin, birinci şahıs en çok karakterlerin özgürce konuşması veya kendi düşüncelerini ifade etmesi gereken tartışma yerlerinde kullanılır. Ancak hikayeyi devam ettirmek için ve olaydan olaya geçmek için üçüncü kişinin kullanıldığını görebiliriz. Birkaç yerde ikinci kişinin kullanıldığını da görebiliriz, örneğin Anandamoyi, Binoy'un Lolita ile Suçarita'ya olan hislerinden bahsettiğinde yakalayabiliriz.

Gora romanını psikolojik bir roman olarak değerlendirebiliriz. Çünkü Tagore, bireyin düşüncelerini verirken uzun uzadıya konuşur ve bu da psikolojinin romanda onun düşüncelerine daha çok yer verdiğini gösterir. Tagore, din ve ulus gibi sosyal konuları bireysel hikayeler üzerinden ele almıştır. Bu nedenle doğrudan toplumdan asla söz edilmez, ancak öyküdeki tartışmalar sırasında birinci tekil şahıs tam bir birey üslubunda ele alınmış gibi kullanarak toplumu eleştirmekten çekinmez.

Roman, İngiltere'nin 1905'te Hindistan'da din ve ulus arasındaki ilk ayrımını ve o sırada her birini ilgilendiren meseleleri ele alır ve millet, ırk, din, dil gibi tüm bu konulara romanda yer verilir. Bu nedenle Gora'yı o dönemin güncel meseleleri üzerine bir eser olarak görmeliyiz. Dile baktığımızda sade ve akıcı olduğunu söyleyebiliriz.

2.3.2. Mekân

Mekan olarak baktığımızda Goran'ın Kalküta'da yaşadığı anlaşılıyor ancak Kalküta'nın hangi mahalle veya semtte olduğuna dair bir bilgi verilmez. Romanın büyük bir kısmı aynı yerde, Kalküta'da ve Gora'nın yolculuğa çıktığında nereye gittiğine dair bir bilgi yoktur. İsmi açıklanmayan bir köyde birkaç gün kaldıktan sonra aralıklı mücadelesi nedeniyle yaklaşık bir ay cezaevinde kaldığı söyleniyor ancak cezaevinin nerede olduğu bilinmiyor.

“Kalküta'da yağmur mevsimi başlamıştı. Sabah bulutları dağılmış, güneş gökyüzünde pırıl pırıl parlıyordu. Binoy-bhusan evinin üst kattaki terasında yalnızdı. Avare avare bir o tarafa, bir bu tarafa gidip gelen insan seline bakıyordu. Bir süre önce fakülteyi bitirmişti, ama hâlâ düzenli bir işi yoktu. Gazeteler için birkaç yazı yazmış, toplantılar düzenlemişti, ama bunlar onu tatmin etmiyordu. O sabah içinden bir şeyler yapmak geliyordu ve bu duygu onu huzursuz ediyordu. Bir Baul' dilencisi, karşı dükkânın önünde, halk ozanlarının giydiği rengârenk giysisinin içinde şarkı söylüyordu: (Tagore, 2007: 5).

Tiyatro için Barodasundari ve kızların Binoy ile Kalküta'dan başka bir yere gittikleri ancak yine mekanın belirli bir şeklinin verilmediği bildiriliyor.

Gora'nın kaldığı yerin iki katlı olduğu belirtilirken, aynı şekilde Pareş Babu'nun evinin de iki katlı olduğu anlatılıyor.

“Gora ile Binoy aşağı inmek üzereyken, Gora'nın anası terasa ve Binoy ayaklarının tozunu silerek onu saygıyla selamladı. (Tagore, 2007: 18)

“78 numaranın önünden geçerken, Pareş Babu'nun karşıdan geldiğini gördü. "İçeri gelin." dedi Pareş Babu Babu. "Sizi bu çok memnun oldum Binoy Babu " Onu sokağa bakan odasına götürdü. Odadaki küçük masanın bir tarafında arkalıklı ahşap bir bank, öbür tarafında da kamıştan yapılmış iki sandalye vardı. Duvarların birinde İsa'nın renkli bir resmi, diğerinde Keşub Çandra

Sen'in fotoğrafı asılıydı. Özenle katlanmış gazeteler, dağılmamaları için kurşun bir ağırlıkla masanın üzerine koyulmuştu. Köşedeki küçük kitaplığın üst rafında Theodore Parker'ın alfabetik sıraya göre dizilen eserleri duruyordu. Kitaplığın üzerinde üstü örtülü bir küre vardı.” (Tagore, 2007: 47)

Roman, gerçek bir vakaya dayanmadığı için yazar, gerçek bir yere ihtiyaç duymaz. Ancak herhangi bir romanın ilerlemesi için mekana ihtiyacı vardır. Binoy'un daha zeki ve basit olduğunu göstermek için yazar bunu yaşadığı odadan tasvir eder. Binoy'un odasını anlatırken, de Binoy'un nasıl bir insan olduğu hakkında da bilgi verir:

“Odada bir ayna vardı, kızın arkasında duran Binoy aynadan onun yansımaya baktı. Çocukluğundan beri Kalküta'daki evinde çalışmalarıyla meşguldü ve kitaplar ona dünya hakkında yeterli bilgi vermemişti. Aile üyelerinin dışında hiç kadın tanımamıştı, şimdi aynada gördüğü yüz onu büyülüyordu. Kadınları, onların güzelliklerini değerlendirecek kadar iyi tanımıyordu, ama genç kızın sevgi ve endişeyle öne eğilmiş yüzünü gören Binoy, önünde ona kucak açan sevgi dolu, aydınlık bir dünyanın varlığını hissetti. (Tagore, 2007: 6).

Aynı şekilde Anandamoyi'nin sadeliği ve eğitilmişliğini göstermek için Anandamoyi'nin odasını tasvir edilir. Odasının sakinliği ve fazla eşyaları olmadığını ve herşeyin bir düzende yerleştiğinden onun olgunluğunu ve zekâsını anlatıyor.

“Boş şeylerle gecelerti, her yer güzel sağasola atılmış kitaplar ve zaman doluydu. Bir kibrit çaktı ve uşağın aile ile kirlenmiş lambayı yaktı. Yazı masasının üzerine örttüğü beyaz örtü yağ ve mürekkeplekesi içindeydi. İçeride boğulur gibi ortamlarda, Bir hayatın arkadaşının yokluğu ve sevgi onu bunalıtyordu. (Tagore, 2007: 25).

Cilali zeminden onun zamanından hoşlandı; bez, kuğuna kanadına yatak bir yatak ortusu ile örtülüydü; küçük taburenin üzerinde her akşam yakılan bir lamba dururdu. Anandamoyi odasında rengârenk ipliklerle diktiği yama işi yorganın üzerine eğilmiş, Bengal şivesiyle ayaklarının yuvalarında hizmetçisi Laçmi ile sohbet ediyor. (Tagore, 2007: 26).

Romanın sonunda arınma töreninin hazırlanması sırasında bu törenin nerede düzelttiğini bilinmemektedir fakat Kalküta'dan uzak bir orman ve Ganj nehri gibi açık bir yer olduğunu anlatılıyor.

Ganj işki bahçede Gora'nın arınma hazırlıkları bütün hızıyla devam ediyordu.
(Tagore, 2007: 487).

2.3.3. Zaman

Gora romanına dayanan çalışmalara göre *Gora* romanının hikayesi gerçek bir vaka değildir ve tamamen yazara dayalı bir hikayedir. Romanın vaka zamanı ile yazıldığı zaman arasında yaklaşık dört yıllık bir mesafe vardır. 1909 yılında yazılmaya başlanan romanı, ilk olarak 1910 yılında yayımlanmıştır. Romanın ne zaman bittiğine dair bir bilgi olmadığı için okuma ile yazma zamanı arasındaki mesafeyi çıkarmak müşkündür. Ancak, 1910 yılı yazma zamanı olarak açıktır. 1905'ten sonraki yıllarda Bengal bölgesinde yeni değişimler meydana geldiği için yeni bir ortam hazırlanmış olsa da romanda hangi yıldan bahsettiği belli değildir. Olayın gerçek olup olmadığı netlik kazanmadığı için sadece o yıllardan etkilendiğini söylenebilir.

Romandaki olayları ne zaman yazdığı hakkında bilgi yoktur. Ve sadece yağmurlu mevsim olduğu fark edilebilir. Romanın başında yağmur mevsiminden bahsederken olaylar ilerledikçe o gün, o akşam, bir gün, bir öğleden sonra, bir akşam, bugün gibi ifadeler zaman açısından vardır. Bir örnekte mevsimle beraber ayın ağustos olduğunu da açıklanır:

“O yağmurlu günde akşamında, Gora'nın evinden çekildikten sonra çamurlu sokaklarda yavaş yavaş ilerlemiş doğru gündüzlerle arasında bir çatışma yaşı idi. (Tagore, 2007: 24)

“Yağmur mevsiminin karanlık akşamlarından birinde, gökyüzü nem yüklü bulutlarla alçalmıştı. Kalküta kenti, sessizce kayıp giden donuk ve kasvetli bulutların altında, başını kuyruğunun üzerine koyarak kıvrılıp yatmış yorgun dev bir köpek gibi hareketsizdi. Bir önceki gece başlayan yağmur, her şeyi alıp götürecektik kadar şiddetlenmeden, hiç durmaksızın çiselemiş ve yolları çamur içinde bırakmıştı. Yağmur, o gün öğleden sonra saat dörtte dinmişti, ama bulutların hâlâ tehditkâr bir görünümü vardı. Böyle kasvetli bir havada evde oturmak insana hüznün veriyordu, ancak dışarı çıkmak da güvenli değildi. İki

delikanlı, üç katlı bir binanın üstündeki ıslak terasta hasır taburelerde oturuyordu. (Tagore, 2007: 11).

“O rutubetli ağustos akşamında iki arkadaş derin bir sohbete dalmıştı.” (Tagore, 2007: 12).

Gora’da hikaye bir ritim içinde olduğu için fazla zamanda geriye gitmeye ve zaman atlamasına gerek kalmaz ve bir zincir gibi devam eder. Ancak karakterlerin geçmişi verdiği zaman yazarın geriye gitmesi yakalanır. Mesela bir parçada yazar Binoy ve Gora’nın geçmişini ve birlikte büyüdüğünü şöyle anlatır.

“İki arkadaş, çocukluk yıllardan okul dönüşü bu terasta oyun oynamıştı; Sınavlardan önce deliler gibi bir aşağı bir yukarı yürüyerek derslerini bu terasta ezberlemişlerdi. Sıcak günlerde dönüşü akşam yemeklerini orada yemişler, birçok kez sabahın ikisine kadar tartışmışlar ve doğa güneşle birlikte şaşkınlık içinde uyanıp kendilerini yerde serili hasırın üzerinde bulmuşlardı. Fakülteyi bitirdikten sonra, Hindu Vatanseverler Birliği’nin başkanı ve sekreteri olarak aylık toplantılarını yine bu terasta yapmışlardı. (Tagore, 2007: 11).

2.3.4. Şahıs kadrosu

Milliyetçiliğe dayanan Gora romanı, 1909’da büyük bir siyasi kargaşa bağlamında yazılmıştır. Gora, 1905’ten 1909’a kadar olan dönemden sonra Bengal toplumunu tanıtan romandır ve tamamlanmasından bir yıl sonra 1910’da yayınlanmıştır. Yayınlandığı sırada, metnin bir çok kısmı yazar tarafından ertesi yıl çıkan kitabında ihmal edildi. Bu silmelerden bazıları, 1928’de Visa-Bharati’den yayınlandığında geri eklendi. 1941’de Rabindra Rachanabali’de (Rabindranath Tagore’un toplu eserleri) daha fazla restorasyon yapıldı ve o zamandan ki romanı standart metni olarak kabul edildi. Roman birkaç kez İngilizce’ye çevrildi. İlk İngilizce çeviri 1924’te W. W. Pearson, ikinci 1964’te E. F. Dodd, üçüncü 1997’de Sujit Mukherjee, dördüncü 2008’de Rama Kundu ve en son Radha Chakravarthy tarafından 2009’da romanın çevirisi yapıldı.

Gora, Rabindranath Tagore’un bireyin kendi benliğini araştırmasıyla ilgilenen en iddialı eserlerinden biridir. Gora, yirminci yüzyılın başlarında sömürgeci Bengal’da, milliyetçi söylemin ve romanın ortaya çıkmasıyla damgasını vuran bir dönem, bu

söylemin pekiştirilmesinin arka planına karşı kuruluyor. Milliyetçi bir benliğin oluşmasıyla birlikte, bir bölünme meydana geldi.

Brahmo toplumu, Raja Ram Mohan Roy tarafından kurulmuş olan Hindu dinin bir dalıdır. Roman da Hindu ve Brahmo toplumuna ayrılan özgür ve aşırı fikir Hinduların himayesidir. Raja Ram Mohan Roy'a inanan Hindu dinde var olan Batıl adetlerini kökten çıkaran ve kötü alışkanlıkların karşı Batı görüşlerine desteklenenlerden biriydi. Bu insanlar Hindutva ya da aşırı Hindu olduğuna inanmıyorlardı ve Hinduları dar düşüncelerin sahibi olarak görürlerdir.

Gora romanında milliyetçilikten etkilenen ve bu milliyetçi bilinç tarafından yönlendirilen bir bireyde bir 'bölünmenin' gerçekleştiğini görüyoruz.

Tagore, 'Purba O Paschim 'adlı makalesinde Brahmomanizmin kurucusu Raja Ram Mohan Roy hakkında şunları söylemişti: *"Rammohan Roy...bir gün Hindistan'ı hümanizm temelinde tüm dünyayla uyumlu hâle getirmek için tek başına durdu. Hiçbir gelenek, hiçbir önyargı onun görüşlerini engelleyemez."*

Gora romanı, iki ana kahramanı Gora ve Binoy'un hikayesidir. Roman, iki ana karakterin hikayelerini içerdiğinden, aynı anda iki hikaye devam ediyor. Ve bu iki hikaye aynı noktadan başlıyor ancak ilerledikçe karşı karşıya geliyor gibi görünüyor ve biterken farklı yollardan aynı noktaya geldikleri fark ediliyor. Bu iki kahramanın (Gora ve Binoy), Sucarita ve Lolita'nın sevgilileri de hikaye boyunca yoldaşlardır. Ancak, romanın kahramanları mükemmel karakterler olarak yaratılmamışlardır ve bu, Suçarita'yı, kahramanın yol arkadaşı karakterini yer yer incelemekten saf olur. Bu iki hikayeye uzaktan bakıldığında romanın dört ana karakteri gelebilir.

Roman, hümanizm fikrine dayanan bir eserdir ve yazar bu hümanizmi iki karakterin özellikleri üzerinden ortaya koymaktadır. Bu iki karakter Anandamoyi ve Pareş Babu olur. Yazar, hümanizmi aşlamak için bu iki karakteri diğer karakterlerden daha zeki ve yol gösterici olarak yaratmıştır. Zaman zaman diğer karakterlerine de danışan bu iki karakter, aşırı dindar Gora, zayıf ve korkak Binoy tarafından hümanizmin kurbanı olur.

Gora romanında iki hikayenin iki ayrı zincirlenmesi olaylardan iki hikayenin ortaya çıkması söz konusudur. Son olarak Tagore'un düşünsel fikirlerinden oluşan eseri olarak değerlendirilebilir. Romandaki iki öykünün sonunda yazar, hümanizmin en yüksek olduğu mesajını aktarmaya çalışır.

2.3.4.1. Gourmohan

Hindu olduğu için gurur duyan Gora hindu gençleri birleştirmek için ve Hindu dininin öneminin farkına vardırarak için bir toplum tasarlamaktadır. Gora, arkadaşı olan Binoy'un kendi etkisi altında olduğundan haberdar olduğu için bazen onun isteklerine karşı baskı yapardı. Binoy'un saygı ve dostluğunu yanlış yolunda kullanırdı ve istediklerini tamamlanırdı. Gora'nın bu etkili şahsiyetini yazar onu tanıtırken şu sözleri sarf eder:

"Başkanın adı Gourmohan idi, ama ailesi ve arkadaşları ona Gora derdi. Çevresindeki herkesten daha uzun boyluydu. Teninde pigment eser yoktu, beyaz olduğu için fakülteadaki profesörlerden biri ona "Beyaz Tonlu Adam" adını takmıştı. Boyu bir doksana yakındı, iri kemikliydi ve kaplan pençesini andıran elleri vardı. Sesi o kadar boğuk ve sertti ki, beklenmedik bir anda, "Kim var orada?" diye bağırdığında herkesi yerinden sıçratırdı. Çok geniş ve güçlü bir yüzü vardı, çene kemikleri bir kalenin ağır kol demirlerine benziyordu. Kaşları yok denecek kadar seyrek, düz alnı kulaklarına kadar iniyordu. Kısık ve ince dudaklarının üzerindeki burnu keskin bir kılıcı andırıyordu. Gözleri küçüktü uzakta görünmeyen bir hedef doğrultulmuş, ama bir anda yakındaki bir şeyin üzerinde odaklanmaya hazır ok uçları gibiydiler. Gourmohan yakışıklı bir erkek değildi fakat nereye gidersen gitsin, hemen dikkat çekerti, onun varlığının farkına varmamak olası bir şeydir." (Tagore, 2007: 12).

Gora, annesinin sevgisine asla değeri vermezdi ve onun sözünü hiç dinlemezdi. Annesine karşı hak ettiğı saygısı yoktu fakat Anandamoyi ona asla kızmazdı ve onun tersliklerine bakmayıp onu severdi. Babası Krişnadayal ile onun ilikisi pek çok iyi değildi ama aşırı bir hindu olduğu ve dini iyice takip ettiğı için Gora ona saygı duyardı. Hindu dine göre saygıyı göstermek için Gora onun ayağına dokunmaya gittiğı sırada babası kendini onun dokunuşundan uzaklaştırır. Gora babasının kendi oğlundan bu kadar çekinmenin nedenini çıkaramazdı. Gora dokunulmalıktan ne kadar kötü hissederse de kendisi de aynı adete inanırdı. Pareş Babu'nun evine gittiğı zaman Pareş Babu'nun evinde çay bile içmez ve annesinin hizmetçinin bir hristiyan olduğu için onun elinden pişirdiğı yemekleri de yemezdi.

Yazar Gora ile aşk ilişkisini de romana koyar. Gora aşırı bir Hindu olmakla beraber dar kafalı bir insandı ve kadınların sadece evdeki işleri ile uğraşmasına gerek olduğuna inanıyordu. Bu yüzden Suçarita'ya karşı aşk duygusu duymaya başladığı zaman ondan ve bu duygudan kaçmak için ülkeyi daha yakından tanımak amacıyla aniden plan yapar ve bir yolculuğa çıkar. Fakat bunun bir faydası olmaz çünkü düşüncelerine hep Suçarita gelirdi.

Yolculuk romanda bir dönüm noktası olur. Yolculuktan dönen Gora'nın aşırı inançları biraz yumuşamaya başlar. Artık annesine değer vermeye başlar. Yıllarca Hindu ve Hindistanlı olduğundan gurur duyan Gora hikayenin sonunda kendini aslında bir Hindu ve Hindistan değil bir iriş ailesinin çocuğu olduğunu öğrenince bütün gurunu yıkıverir. Tagore, önce Gora'yı kendine güvenen ağırbaşlı bir genç olarak yarattır sonra aşk yaşatır ve aşkın sayesinde önce kadınlarla ilgili görüşü değiştirir. Sonra yolculuktayken Gora'nın gördüğü ayrımcılık üzerine kendi inançlara şüphe duymaya başlar. Ancak yıllardan itibaren inandığı inançlarından kolay kolay vazgeçmez. Fakat sonunda kendi gerçeğini öğrenince bütün durumları açık olur bütün şüpheler ortadan kaybolur ve kendini sadece bir insan olarak keşfeder.

2.3.4.2. Binoy

Romanın ana iki karakterden ikincisi ise Binoy'dur. Küçük yaşta anne babasını kaybetmiştir ve ailesinde hiçbir kardeşi yoktur ve amcası tarafından yetiştirilmiştir fakat yıllardan beri onlardan uzak Kalküta'da yerleşmiştir. Gora ailesini Binoy kendi öz ailesi olarak sayardı bu yüzden Gora'nın büyük kardeşi Mohim ve Anandamoyi'ye ağabey ve anne derdi. Gora'nın babası aşırı dinci olduğu için daha çok yalnız kalır ve Tanrı'ya ibadet ederek vaktini geçirirdi. Bundan dolayı öz ailesine de pek çok yakın değildi. Çocukluğundan beri birlikte büyüyen Gora ve Binoy'un dostluğu romanda çok iyi örnek olarak gösterilmiştir. Fakat bu dostluğunda Binoy üzerine Gora'nın etkisi kaçırılmaz. Çocukluğundan beri ailesinin sevgisini özleyen Binoy etraftaki insandan ilişkisini bozmak hiç sevmezdi. Ve söz konusu Gora olduğunda Binoy Gora'yı kaybetmekten korkuyordu. Bunun dolayı onunla hiç tartışmazdı. Romanda iki aşk ilişkisi yaratılmaktadır. İkinci Binoy'un ilk bakışta Suçarita'ya hayran olmasıdır ama olaylar ilerledikçe bu hayranlık ortadan kaybolur ve bu ilişki kardeş ilişkisine dönüşür. Binoy İngilizce uzman idi ve gazetelerde makaleler yazmış ve birkaç kitap da bastırmıştır.

Binoy ocukktan beri iyi huylu, alışkan ve başarılı bir ğrenciydi. O kadar ki okuldayken Gora'ya yardım ederdi.

“Arkadaşı Binoy, bütün iyi eēitilmiř Bengalliler gibi zeki ama alçak gönüllü bir insandı. İnce yapısıyla kıvrak zekası, yüzüne farklı bir anlam kazandırırđı. Fakültede her zaman yüksek notlar almış ve burslar kazanmıştı. Okumayı onun kadar çok sevmeyen Gora okulda onunla boy lşemezdi. Belleēi Binoy'un ki kadar gl olmadıēı için dersleri çabuk kavranamazdı. Binoy bütün fakülte sınavlarında sadık dostu Gora'ya destek olmuştu.” (Tagore, 2007: 12)

Binoy, Pareş Babu'nun evine sık sık gitmeye bařladıēında Gora ile arasında tatsızlık yaşar. Fakat bu tatsızlıēa raēmen Pareş Babu ve evdekiler tarafından hem saygı hem sevgi aldıēı için bu evden ilişkisini koparmayı hiç istemezdi. Bir tiyatroya hazırladıēı sırada Binoy'un İngilizce yetenekleri ortaya çıkar ve Lolita bundan etkilenmeye başlar. Lolita içinde Binoy'a karşı duygularını beslediēi sırada Haran Babu ile Gora'nın hakkı için hapse girdiēi ile alakalı bir tartışma yaşanır ve tiyatroya yarım bırakıp Binoy ve Lolita vapurla Kalküta'ya dönerler. Bu olay ise Lolita'nın eleştirmesinin nedeni olur. Binoy'un isimi artık Lolita ile eklendirilmiştir. Binoy karakterinde zayıf ve korkak birisidir. Ve bu yüzden toplumun onun karşına olmaya bařladıēını grdēğinde kendisi geri çekilir fakat Anandamoyi'den motivasyon aldıktan sonra Gora'nın ihtirazı ve toplumun bütün yasaklarını iēneyerek Lolita ile evlenmeye karar verir. Toplumundan dışında bir kızla evlendiēi için Binoy'un tarafından onun evliliēine sadece Anandamoyi katılır böylece Binoy ve Lolita dini bir kenara bırakıp sadece insan olduēunun hakikatini kabul ederek evlenirler.

2.3.4.3. Suçarita

Suçarita ocukluēunda anne babasını kaybetmiştir. Sonra büyük amcası Pareş Babu tarafından yetiştirilmiştir. Pareş Babu ve Barodasundari Suçarita ve küçük kardeşi, Satış'ı kendi öz çocuklarından hiç ayırmadan bytmştler. Suçarita'nın en yakın arkadaşı onun amcası Pareş Babu'nun büyük kızı Lobonya'yıdı. Kendi z ocuk olmamasına raēmen Pareş Babu için Suçarita en aziz ve en yakındı. Suçarita'nın ilk görüşme Binoy'la olmuştur ve yazar burada Suçarita'dan söz eder.

“Ne kadar güzel gözleri vardı! Büyük ya da küçük, siyah ya da kahverengi olabilirlerdi, Binoy buna dikkat edecek hâlde deēildi. Kızın itenliēi ilk bakışta

gözlerinden belli, oluyordu. Bu gözlerde en ufak bir utanç ya da çekingenlik belirtisi yoktu, dingin bakışları onun gücünü yansıtıyordu. (Tagore, 2007: 7)

Suçarita iyi eğitilmiş, sakin bir kızdır. Gora ile ilişki yaşamadan önce Haran Babu ile evlenmek üzereydi. Ve o zamanlarda Suçarita'nın kalbinde hiç kimse olmadığı için Suçarita da bu kararına kabul etmiş gibiydi. Gora ile Suçarita'nın ilk karşılaşması Gora'nın onun evine geldiğinde olmuştu. İlk karşılaşmada kendi gururla dolu Gora Suçarita'nın evine gelip evdekilerini küçümsemişti bundan dolayı Suçarita Gora'ya çok sinirlenmişti. Ama buna rağmen Gora'nın Hindistan'ı savunmasını dinleyip onun millet sevdasından etkilenmiştir. Görüşmeden sonra olumsuz bile olsa güçlü şahsiyetin hakimi olduğundan dolayı Suçarita bütün gece Gora'yı düşünmüştür. Birkaç görüşmeden sonra artık Gora'nın inandığı kast sistemine, Hindu dinine meyletmeye başlamıştır Suçarita. Ama Gora'ya karşı bu ilgisinin tam zirvede olduğu sırada Gora'nın Hindistan'ı yakından keşfetmek için bir yolculuğa gitmesinin haberi Suçarita'yı üzmüştü. Suçarita bu aralarda Gora'nın çıkardığı makaleler, kitapları okumaya başlamıştır ve Hindu dinini benimsediğini açıklamıştır. Bu sırada yeni gelen teyzesi kendisi bir Hindu olduğu ve Suçarita'yı kendi kayınbiraderi ile evlendirmek isteğinde bulunduğu için bu haberi duyunca çok mutlu olmuştu. Ancak artık Suçarita'nın kalbinde Gora'nın özel bir yeri olduğu için Suçarita ne teyzesinin kayınbiraderi ne de Haran Babu ile evlenmek istiyordu. Sonunda Gora Pareş Babu'nun muritliğini dile getirdiğinde Suçarita da Gora ile beraber onun talebesi olur.

2.3.4.4. Lolita

Lolita Pareş Babu'nun ikinci öz kızıydı. Lolita, ne Suçarita kadar sakin birisidi ne de onun kadar akıllı biriydi. Yazar, Pareş Babu'nun kızlarını sıraya göre tanıtırır: en büyük kız Lobonya ve sonrasında Lolita'dan bahs eder.

“Onun bir küçüğüünün adı Lolita idi. Ablasına hiç benzemiyordu. Daha uzun boylu ve inceydi, ten rengi koyuydu, başına buyruk davranmayı severdi. Fazla konuşkan değildi, ama konuştuğunda çok kırıncı şeyler söyleyebilirdi. Annesi, için için ondan korkar ve onu sinirlendirmemeye çalışırdı”. (Tagore, 2007: 52)

Lolita'dan bahis açılınca Binoy'la onun ilişkisi en öne çıkar. Lolita'nın Binoy'la ilk görüşmesi annesinin Binoy'un önünde Lolita'yı övdüğü zaman olur. Lolita Pareş Babu'nun bütün çocuklarında en akıllı ve bilgilidir. Üstelikte İngilizceyi de en iyi

seviyede o biliyordu. Genelde Lolita çok sessiz bir kızdı ve herkese saygılı davranırdı. Fakat Gora'nın nazırhaneye girme haberini duyunca Haran Babu'ya patlayan da o olmuştu. Lolita her hangi konuda fazla düşünmeyip insanlara dikkat etmeden başına buyruk hareket eden bir kimsedir. Eve dönmesi ve sonra bütün toplum tarafından eleştirilerin merkezi hâline de bu özelliğinden dolayı gelmiştir. Evlenme meselesi çıktığı zaman Binoy'dan fazla Lolita'nın cesareti gözden kaçırılmamalıdır. Bir anlık Pareş Babu ve Suçarita'nın Lolita ile evlenmeden önce Binoy'un Brahmo toplumu kabul etmeye gerek olduğunu düşündüğü sırada da Lolita hiçbir zaman buna ihtiyaç duymamış ve Binoy üzerine de dinini değiştirmek için hiç bir baskı yapmamıştı. Hatta Binoy'un bunu hiç yapmaya gerek olmadığını ve onu sadece insan olarak kabul ettiğini de önce Lolita söylemişti. Toplumun tenkidinden korkan Binoyla kıyasladığında Lolita hiçbir zaman korkmamıştır hatta bu sırada kızlar için yerel bir okul açmayı planlıyordu. Bunlardan Lolita'nın cesur, saf kalpli, toplumu dikkate almayan bir kız olarak görmek mümkündür.

2.3.4.5. Anandamoyi

Romanın ana karakterlerindendir. Gora'nın annesidir, yazar tarafından hümanist bir bakış açısıyla yaratılmıştır. Krişnadayal ile genç yaşta evlenmişti, aşırı bir Hindu ailesinin kızıydı bundan dolayı kendisi de katı bir Hindu'ydu. Hindu dininin geleneklerini takip ederdi, örneğin kast sistemine ve dokunulmama geleneğine inanıyordu. Krişnadayal, bir memur olduğu için her kısa aralıklarda farklı yerlerde görevlendirilir ve Anandamoyi de onunla gitmek zorunda kalırdı. 1857 isyanı sırasında bir gece hamile bir İris kadın Anandamoyi'nin evine sığınır, Bu isyanda çocuk doğar doğmaz anne ölür ve kocası da isyanda katledilmiştir. Anandamoyi Gora'yı benimsediği o andan itibaren Hindu aşırıcılığından vazgeçti. Çoğunluk, Hindu dini tarafından sıklıkla yanlış anlaşılan modern ve açık saçık kıyafetler giydiği için toplumunun eleştirisini gördü, ancak dayanıklı birisi olduğu için hiçbir şey söylemezdi.

Romanda özgür fikirli, iyi huylu ve zeki bir insan olarak temsil edilir. Zaman zaman Binoy'a danışırdı, örneğin Gora'nın ağabe Mohim'in kızı Shashimuki'ye evlenme teklif edildiğinde, Binoy'a "evlenmek için acele etme" diyerek, onu durdurdu. Suçarita ve Binoy'a öğüt vermesine rağmen Gora'ya hiçbir şey söylemezdi, onu asla üzme

istemezdi ve onu kaybetmekten korkardı. Tagore'un hümanizm ve annelik unsuru da Anadamoyi karakteri üzerinden romana katkı sağlıyor. Çocukluğundan beri Binoy'u kendi çocuğu Gora gibi sevmiştir ve Binoy ile Lolita evlilik hazırlıklarını tamamlarken Suçarita'yı da anne sevgisiyle etkilemişti.

2.3.4.6. Pareş Babu

Pareş Babu, kendi üç kızı ve iki evlatlık çocuğun babasıdır. Bunlar, Suçarita ve küçük erkek kardeşi Satiş'dir. Kalküta'ya yeni gelen Pareş, yaşlı bir adamdır ve Gora'nın babasının arkadaşıdır. Romanda iki hümanist karakter olarak yer verilenlerden biri, Pareş Babu'dur. Pareş Babu, karakter özelliklerinde Anadamoyi'ye çok yakındır. Pareş, modern eğitiminin yanı sıra evde de çocuklarına din eğitimi verirdi. Hindu dinin bir parçası olan ve Hindularla karşılaştırıldığında daha liberal olan Brahmo topluluğunun bir takipçisiydi. Bu özelliğe dayandığı için aşırı değil ve din veya başka bir konu üzerine bahse girmezdi, örneğin Gora ve Haran, Pareş'in huzurunda din ve daha sonra ırk hakkında tartışılırsa da, Pareş ne bu tartışmaya girer ne de onları durdurmaya çalışır. Kendi topluluğundan birine hakaret ettiğinde de gergin olmazdı. Bir kişiye gereksiz tavsiye veya rehberlik yapmaya inanmadığı için kendi eşi Barodasundari, Gora ve Haran hiç kimseye tavsiyede bulunmaz, ancak bir konuda fikir almak istediğinde her zaman doğru yolu gösterirdi. Gora'nın Pareş ile din üzerine konuşması ve romanın sonunda Gora'nın Pareş'e gelip onun öğrenciliğini kabul etmesi bunları kanıtlıyor.

2.4. GORA ROMANINDA ÖNE ÇIKAN TEMALAR

2.4.1. Arayış

Necip Fazıl'ın *Aynadaki Yalan*'ından farklı olarak Tagore'un Gora'daki kendini arayışı ikinci plandadır. Ancak olaylar ilerledikçe romanın başkışisi Gora'nın arayışı önem kazamaya başlar. Yazar, romanda kahramanını din ve milliyetçilik yolundan çıkararak içsel arayış yoluna genişletiyor. Tagore iki kahramanı, Gora ve Binoy'u iki farklı şekilde yönetiyor.

Lolita'nın eleştirileri Binoy ile bindiği tren yolculuğundan kaynaklanıyor. Lolita toplum tarafından eleştirildiği halde asla kendini kaybetmez ve Lolita'nın bu gücü Binoy'u etkiler ve Onun için kalbinde aşka yer verir.

“Buharlı vapurun kaptanı tekrar tekrar düdüğü öttürerek yolcuları çağırıyordu. Hareket saati gelmişti. Üst güvertede duran Binoy, tayfalar borda iskelesini çekmek üzereyken telaşla vapura doğru koşan Bengali bir hanım gördü. Binoy ve giyimiyle Lolita'ya benziyordu. Binoy önce gözlerine inanamadı. Ama kız vapura yaklaşınca onun Lolita olduğundan kuşkusu kalmadı. Önce oraya onu almak için geldiğini düşündü, ama sonra kızın da o akşam yargıcın evine gitmeye karşı olduğunu anımsadı. Lolita son anda vapura bindi. Tayfalar alarga ederken Binoy büyük bir heyecanla onu karşılamak için aşağıya indi. "Üst güverteye gidelim." dedi Lolita.” (Tagore, 2007: 202-203)

Lolita'yı bu eleştirilerden kurtarmak ve ona aşık olduğu için Binoy onunla evlenmeye karar verir, ancak bu karar nedeniyle en yakın arkadaşı ve tüm toplum ona karşı durur. Binoy, Anandamoyi ve Pareş Babu gibi dinden, toplumdan, mezhepten sıyrılıp, zeki ve düşünebilen insanlar sayesinde tüm topluma ve Gora'ya karşı durabilme gücünü kazanır. Toplumla ve kendisiyle boğuşan Binoy bazen bıkip hikâyeden vazgeçer ve dinini değiştirmeye hazır olur. Sert önlemler alamaz ama her halükarda aşkından vazgeçmek istemeyecektir.

Öte yandan Gora, kendine güvenen bir Hintli olmaktan her zaman gurur duyan sert bir kişiliğe sahiptir. Kendini Hindu toplumundan sorumlu olarak gören Gora, Hindu toplumunun gençlerini eğitmek amacıyla haftalık bir dergi yayınlıyor. Çevrede meydana gelen her haksızlığa ilk karşı çıkan hep o olur, kendi dilini, dinini, milletini ve katmanını en üstte tutar ve milletin Allah katında özel bir yeri olduğuna inanırdı. Gora, Hindu dinine inanan gençlere ders veren ve onları dine bağlamaya çalışan biriydi. Ve kendi arkadaşı olan Binoy'un başka dinden bir kızla evlenmesine engel olur. Ülkeyi tanıma yolculuğuna çıkan Gora, burada mazlum bir adama yardım ettiği için hapse girer ve hapisneden annesine bir mektup yazar. Mektubu duyduktan sonra Anandamoyi duygulanır ve Binoy ve Gora için endişelerini dile getirir. Bunun üzerine Binoy onu teselli eder ve Gora'nın güçlü bir insan olduğunu belirtir.

"Cezaevinde sizin Gora'nıza hiçbir şey olmaz, ama bu sizi üzerse, buna bir an bile katlanamaz. Sizin üzüntünüz onun için en büyük ceza olur; yargıç ona bundan daha kötü bir ceza veremez. Anne, lütfen yalnızca oğlunuzu düşünmeyin. Orada başka annelerin suçsuz çocukları da var. Onlarla aynı koşullar altında yaşayacak ve acılarını paylaşacağım. Dediğimi yapmayı

başarabilerseniz, bunun sizi fazla yıpratmaması için dua edin.” (Tagore, 2007: 214).

Gora, Hindistan'ı daha yakından tanımak için bir köy yolculuğuna çıkmayı planlar ve Suçarita'nın aşık olma ihtimali olduğu için ulusa (Hindistan) ve aşktan daha büyük olan Hindu toplumuna hizmet etmeye ve kendini ondan uzaklaştırmaya karar verir. Bu yolculuk Gora'nın aşırı özgüvenli düşüncelerini değiştirmesine neden olur ve şimdi Hindistan, Hinduizm'den, milliyetçilikten daha büyük olan insanlığı ve insan haklarını önemsemeye ve hak için mücadele etmeye başlar.

“Yaptığı görüşmenin sonunda, ülkeyi tanımak için Grand Trunk Yolu boyunca bir yolculuk yapmaya karar verdiler. Yanlarına hiç para almayacaklar ve gittikleri yerlerde onlara verilen şeylerle yetineceklerdi”. (Tagore, 2007: 145).

Hapishaneden yeni çıkmış ve bir geziden dönmüş olan Gora, biraz değişmiş bir şekilde eve geri döner. Şimdi annesine daha çok saygı duyar, Suçarita'nın aksine Hindistan'ın tüm kadınlarını görürdü, ama yine de din aşırıcılığı ve Hindistan aşırı sevgisiyle bir ipliğe bağlıydı, ama çoğu zaman bu ulusal ve dini aşırıcılıktan şüphe duyuyordu. Yolculuğundan dönen Gora hala kendi arkadaşıydı ve din dışı evliliğe karşı çıkıyordu. Böylece yazar Gora gibi gururlu, inatçı, aşırılık yanlısı birinin gururunu yok etmek için sonunda gururlu Hintli, Hindu, Bengalli kimliğini kaybettirir ve onu sadece bir insan, isimsiz, dinsiz, ulussuz bir insana dönmüştür.

Romanın sonunda Gora kendini temizlemek için kutsal bir tören düzenlettirir. Tören devam ederken Gora'nın öğrencisi Abinaş gelir ve babasının aniden kalp krizi geçirdiğini haber verir. Gora haberi duyar duymaz evine koşar. Evde, babası Krişnadayal, onun gerçek çocuğu olmadığını ve aslında bir İris ailesinin çocuğu olduğu sırrını açıklar. Bir gece çatışmada annesi, o doğar doğmaz Krişnadayal'ın evinde ölmüştür. Ve o sırada Anandamoyi onu kucağına almıştı. Bu açıklama Gora'ya ağır bir yük gibi geldi. Öyle bir yük ki Gora onun altında kendini kaybeder. Bu, romanın sonunda aşağıdaki gibi gösterilir.

“Ben onun oğlu değil miyim?” diye sordu Gora şaşkanlıkla. “Hayır.” diye karşılık verdi Anandamoyi. Patlayan bir yanardağ gibi kükreyen Gora bir sonraki sorusunu sordu:

“Anne, siz benim gerçek annem değil misiniz?”

Yüreği kan ağlayan Anandamoyi kuru bir sesle soruya yanıt verdi: "Gora, çocuğum, sen benim tek oğlumsun. Ben kısır bir kadınum, ama kendi kanımdan bir çocuğum olsaydı, onu senden daha çok sevemezdim.

"Beni kimden aldınız?" diye sordu bakışlarını tekrar "Büyük Hindistan Ayaklanması sırasında," diye söze başladı Krişnadayal, "Etava'daydık. Hintli askerlerden Krişnadayal'a çeviren Gora.

"Büyük Hindistan Ayaklanması sırasında," diye söze başladı Krişnadayal, "Etava'daydık. Hintli askerlerden korkan annen bir gece bizim evimize sığındı. Baban bir önceki günkü çatışmada öldürülmüştü. Adı." "Adını söylemenize gerek yok!" diye kükredi Gora. "Onun kim olduğunu öğrenmek istemiyorum." Gora'nın öfkesinin karşısında susmak zorunda kalan Krişnadayal yalnızca: "Baban İrlandalıydı." dedi. "O gece annen seni doğurduktan sonra öldü ve o zamandan beri sana biz bakıyoruz." (Tagore, 2007: 505-506).

Sonunda hikaye, annesinin Anandamoyi'yi tüm Hindistan'dan, tüm dinlerden, sınırların dışındaki tüm katmanlardan sadece bir insan olarak kabul etmesi ve Laçmiya'nın elinden su istemesiyle sona erer, böylece Gora kendini tek bir insan kimliğinde bulmayı başarır.

2.4.2. Din Duygusu

Gora romanında Tagore, dinin çok büyük bir şey olduğunu ama asla insanlıktan daha büyük olmayacağını aktarmaya çalışır. Dini aşırı derecede takip eden Gora'nın yazarı, zaman zaman özgür fikirlerine güvenen ve insanlığa dinden daha çok önem veren Anandamoyi ve Pareş Babu'i karşısına alır. Yazar, romanın başında aşırı dindar Gora'ya büyük bir alan sağlar ve bunu yaparak özgüvenini genişletir, ancak roman ilerledikçe yazar bu gururu kırar ve kendi iç sesini dinleterek ne kadar yanlış olduğunu düşündürür.

Burada yazar karşıtlığı kurar ve radikal Gora'nın en iyi arkadaşı Binoy'u karşısına çıkarır. Yer yer Gora'nın bir yanlış anlaşılma olduğu gösterilmekte ve din konusunda ona karşı çıkanlara üstünlüğü verilmektedir. Gora tüm gücüyle Binoy'un bir kızla evlenmesini engellemeye çalışır ama hayatı boyunca Gora'ya hiç itiraz etmemiş olan Binoy onunla yüz yüze gelir. Evliliği durdurmaya çalışan Gora bir şeyi bile yakalayamaz ve tüm bunları yaptıktan sonra annesinin evliliğine gitmemesini istese de bir şeyden yararlanamaz ve burada da kaybeder.

Gora, Binoy'u annesinin odasında oturup Laçmiya'nın elleriyle yaptığı yemekleri yemesini yasaklamasına rağmen, Binoy o anda ona itiraz etmez ve sonra iç sesini dinler. Ertesi gün Anandamoyi'ye gidip odasına oturur. ve Laçmiya'nın pişirdiği yemekleri yer. Kast sistemi üzerine inşa edilen tüm kuralların kaldırdığını gösterilmektedir.

"Anneciğim, ben açım." dedi Binoy onun karşısına otururken. "Bana yiyecek bir şey verin. "Kötü bir zamanda geldin!" dedi Anandamoyi kaygıyla. "Brahmoman aşçı az önce gitti ve sen..., "Buraya bir Brahmoman'ın yemeğini yemek için geldiğimi mi sanıyorsunuz?" diye haykırdı Binoy. Benim de bir Brahmomin Cimin olduğunu unuttunuz mu? Ben sizin yemeğinizi paylaşmak istiyorum anne. Laçmi bana bir bardak su verir misiniz?" (Tagore, 2007: 45-46)

Gora'nın dinî aşırılıkçılığını gösteren bir olay, Krişnadayal'ın eski arkadaşı olan babası Pareş Babu, Kalküta'ya yeni gelişinin haberini duyduğunda gerçekleşir. Buraya geldiğinde Binoy'un daha önce de burada olduğunu öğrenir. Pareş Babu ile konuşmakta hiçbir sorun göremeyen Gora, daha sonra karısı Baroda ile kast sistemi üzerinde tartışır. Baroda Gora çayı teklif ettiğinde, Gora kast sistemine inandığı için teklifini reddeder. Gora'nın bu yaptığı Baroda'nın hiç hoşuna gitmez ve Gora'ya kızar.

*"Gora'ya bakan Bayan Baroda kendini tutamayarak anlaşılan bizim Soframızdan bir şey almaya niyetiniz yok
"Evet." Dedi Gora kararlı bir sesle.
"Neden?" Diye üsteledi Baroda. "Kastınızdan çıkarılmaktan mı korkuyorsunuz?"
"Evet." yanıtını verdi Gora.
"Demek kast sistemine inanıyorsunuz?"
"Kast sistemini yaratan ben değilim, ona inanıp inamamak bir şey değiştirmez. Ama topluma bağlilam göstermek için kasta saygı duymam gerekir.
"Siz her konuda topluma boyun eğer misiniz?" de sordu Baroda.
"Topluma boyun eğmeyen onu mahveder."
"Toplum mahvolursa ne olur?"
"Bir insan bindiği dalı keserse ne olur?"*

"Anne," diye söze karıştı Suçarita bezginlikle, "bu lamsiz tartışmanın kime ne yaran var? Bizimle yemek yemiyor, bu konuyu kapatın artık!" (Tagore, 2007: 60).

Aşırı bir Hindu olmanın bir başka örneği, bir İngiliz'in Hindu dinine karşı yazdığı bir gazetede görülebilir. Bir İngiliz yorumcu kendi dinine karşı çıkınca Gora çok sinirlenir ve gazetede İngiliz'in yazısına karşı olarak yazmaya başlar ve konu üzerine kalemle tartışmaya girer. İngilizlerin kınadığı bütün kötülüklerden hiçbirini kabul etmeyen Gora, bu tartışmadan sonra Hindu dinine ait bütün kitaplarından İngiliz'in attığı iftirayı temizlemeye çalışır.

"Felsefe çalıştığı dönemde, bir İngiliz misyoner, gazeteler için yazdığı yazılarla Hindu dini ile toplumuna saldırmaya ve onlarla tartışmaya çağırmaya başlamıştı. Bu Gora'yı öfkeden deliye döndürmüştü. Kutsal metinlerle gelenekleri kötüleyen karşıtlarının huzurunu kaçırmak için her zaman fırsat kollayan delikanlı, bir yabancının Hindu dinine böyle saygısızca davranmasına asla dayanamazdı. Onun için hiç düşünmeden İngiliz'e savaş açmış ve savunma pozisyonuna geçmişti. Hindulara yapılan suçlamaların en küçüğünü bile kabul etmiyordu. Karşılıklı birçok mektup yazdıktan sonra yayıncı yazışmaya son vermişti". (Tagore, 2007: 35).

Gora, romanın sonunda gerçeği öğrendiğinde, kızılderili olmaktan gurur duyduğu ve inandığı şeyin kimliğinin aslında sahte olduğu noktasına gelir ve aniden kendi varlığını kaybeder. Hümanizm denilen nihai kimliğine ulaşır. Roman boyunca Tagore, hayatımıza ne kadar önem verirsek verelim, dinin hiçbir zaman insanlıktan üstün olmayacağını göstermeye çalışır. Gora'nın yolculuk sırasında hakikat için ayaklanması, kendi Brahmin diniyle mücadelesi ve Binoy ile Lolita'nın evliliği buna kanıtlıyor.

Anandamoyi, önce Gora gibi dindar biri olduğunu, Gora'yı ilk kucağına aldığı anda bütün dinini unuttuğunu ve sadece insanlığını fark ettiğini anlatır. Kendi kocasının odasına girdiğinin izini bile anlamayan Anandamoyi asla sinirlenmiyor ve tüm bu kötülüklerle ve aksiliklerle dayanacak güce sahip olması onun sabırlı bir hümanist olduğunu gösteriyor.

Pareş Babu hemen hemen aynı özelliklere sahiptir. Suçarita'nın Teyze Harimohini'yi sığınmak için evine geldiğinde Pareş tereddüt etmeden evinin kapısını açar

ancak karısı Baroda Hindu inancına sahip olduğu için onu evinde tutmak istemez. Onu evden atmak için tüm gücünü kullanır. Suçarita, Pareş'e din hakkındaki fikrini sorduğunda, Pareş sakin bir sesle, insanları bölen dine ve insanlara karşı nefret uyandıran dine nasıl boyun eğebileceğini yanıtı. "Bir insan Tanrı'ya ibadet etmek için alt kasttan doğdu diye tapınağa girmesi yasak olan bir dine nasıl inanabilirim?" yanıtladı Pareş.

"Pekâlâ," dedi Suçarita, "size bir şey soracağım, biz neden kast ayrımını eleştiriyoruz?"

"Bir kedinin senin yanında oturup seninle yemek yemesinde bir kötülük yoktur," diye söze başladı Pareş Babu, "ama o sırada odaya kediyi hor gören biri girerse, yemeği atmak zorunda kalırsın! Bir insanın başka bir insanı aşağıladığı kast sistemi nasıl eleştirilmez? Bu adaletsizlikten başka bir şey değildir. Kendi vatandaşlarını küçümseyenler hiçbir zaman büyük insan olamazlar, onlar da başkaları tarafından küçümsenirler." (Tagore, 2007: 152).

"Ben ülkemizde insanın insana karşı beslediği nefretten ve bu nefretin parçaladığı bir toplumdan başka bir şey görmüyorum. Bu koşullar altında, düşünürünü bir 'gerçek'e bağlanarak kendimizi avutmanın kime ne yararı olur?"

"Yansız bakış açısı akılcı bir gelişmeydi, vicdanla ilgisi yoktu. Duygusallığı aşıyor, sevgiye ve nefrete yer vermiyordu. Ama böyle soyut kavramlar, insan gibi duygusal bir yaratığın gereksinimlerini karşılamaktan uzaktır. Bugün ülkemizde kavramsal bir esitlik var, buna karşın, aşağı kastın Tanrı'nın tapınağına girmesine bile izin verilmediğini görüyoruz. Eğer Tann'nın evinde eşitlik sağlayamazsak, felsefemizde böyle bir kavramın bulunup bulunmaması neyi değiştirir?" (Tagore, 2007: 153).

Suçarita Gora'ya olan duygularından dolayı onun yazdığı makaleleri okumaya başlar. Suçarita'nın teyzesi Harimohini de Suçarita'nın Brahmo toplumundan ayrılmasını ve Hindu dinini benimsemesini ister. Kendini Hindu ilan ettiği an, teyzesi çok sevinir ve kendi kayınbiraderi Kailaş'ı onunla evlenmeye davet eder. Ancak Suçarita onu reddeder. Suçarita dinini terk edince annesi Baroda çok sinirlenir ve Lolita Binoy'un dinini kabul etmeden onunla evlenmeyi razı olur. Bu nedenle Lolita'nın evliliğe katılmayacağını söyler ve Suçarita ile ilişkisini keser. Bu nedenle, Pareş dışında ailesinden hiç kimse evliliğe katılmaz. Öte yandan Binoy tarafından aynı nedenle kendi öz amcası ve tüm

arkadaşlarından sadece Anandamoyi evliliğine katılır. Böylece din her adımda önemli olsa da, Tagore dini hümanizmin üzerine koymaz.

Konusu Hindu din olduğunda, insanlar tarafından en çok merak ettiği konu putperestliği de romanda değinilir ve iki kahramanın (Binoy ve Gora) iki farklı görüşü ortaya çıkarılır.

Lolita, Binoy'a putlara inanıp inanmadığını sorduğunda Binoy inanmadığını söylüyor, idollerin bir din olmadığını, belki sadece Hindu dininin bir sembolü olduğunu açıklıyor ama Suçarita Gora'ya idollere inandığını sorduğunda, Gora “Evet” diye inandığını bildiriyor ve açıklamada bulunuyor. Teyzesini bir puta taptığına baktığında belki sadece bir toprak parçası görebilirsiniz fakat ben teyzenin inancını görebildiğini söylüyor. Bir idoli sadece bir toprak parçası olarak görmek çok yanlış olur, çünkü bir putun toprak parçası olduğunu bile bile onu tanrı olarak şekillendirdik ve böyle yaptığında kendimizi ona daha yakın hissediyoruz.

Lolita bir süre başını öne eğerek oturdu. Sonra sevgi dolu gözlerini Binoy'a çevirdi ve sordu: "Putlara bütün kalbinizle inanıyor musunuz?" "Hayır, inanmıyorum!" diye yanıt verdi Binoy hiç duraksamadan. "Benim için put tanrı değil, yalnızca dinî bir semboldür." (Tagore, 2007: 347).

Suçarita, Gora'yı aşağıdaki oturma odasına götürür götürmez sordu: "Siz o puta inanıyor musunuz?" "Evet, tabii ki inanıyorum!" dedi Gora alışlagelmemiş bir sertlikle. Suçarita hiçbir şey söylemeden başını öne eğdi. (Tagore, 2007: 400).

"uzun zamandır bir mezhep üyesi olduğunuz için olayları bütün açıklığıyla göremiyorsunuz. Teyzenizin odasındaki puta baktığınız zaman yalnızca bir taş görüyorsunuz, ama ben teyzenizin sevgi dolu kalbindeki inancı görüyorum. Bunu gördükten sonra ona nasıl öfke ya da nefret duyabilirim? Siz kalbin tanrısallığının taşın tanrısallığıyla bir olduğunu mu sanıyorsunuz?" (Tagore, 2007: 401).

Hindu dinine ait dokunulmaması gereken bir başka adet de romanda yer almaktadır. Gora yolculuğa çıkmadan önce babası Krişnadayal'a gider. Babası banyodan yeni çıkmıştır. Hindu dinine göre Gora, babasından duasını almak için ayağına dokunur dokunmaz babası ayağını çeker ve duasını uzaktan yapar. Gora babasının uzak durmasına bir anlam veremez. Krişnadayal emekli olduğundan beri, kendini tamamen dine adadı.

Dinine o kadar inanıyordu ki, kendi hanımın bile evindeki ibadethaneye girmesine izin vermiyordu.

“Gora daha önce Krişnadayal'ın bu konuda ondan kaçacak kadar dikkatli davrandığının farkına varmamıştı. Kirlenmekten o kadar çok korkuyordu ki her tür temastan kaçınıyordu. Sanki bir yabancıymış gibi, karısı Anandamoyi'yi bile kendinden uzak tutuyordu. Her zaman dışarıda olan Mohim'in yanına hiç yanaşmıyordu. Ailede yakın ilişkide bulunduğu tek kişi, Sanskritçe metinleri ezberlettiği ve ibadet törenlerini öğrettiği torunu Saşiydi. Krişnadayal'ın kendini nasıl sakındığını gören Gora yalnızca gülümsemekle yetindi. Onun ölçülerine göre annesi yeterince dindar değildi, ama babası kendini dine verdikten sonra yavaş yavaş ondan uzaklaşmaya başla yınca bütün sevgisini, gelenekleri hiçe sayan annesine vermeye başlamıştı.” (Tagore, 2007: 145-46).

2.4.3. Milliyetçilik

Tagore'un hayatına baktığımızda milliyetçiliği hiçbir zaman desteklemediğini görüyoruz. Dini ve milliyetçiliği insanlık için en büyük tehlike olarak görürdü. Gora, romanın kahramanı Gora'yı büyük bir milliyetçi ve gençlik lideri olarak tanımlar. Gora bazen arkadaşı Binoy'la, bazen sevgili Suçarita ile ve bazen de aşırı genç Haran Babu'yla dini tartışır. Gora, ulusunun gençlerini eğitmek için haftalık bir dergi yayınlar. Romanın başında, bir İngiliz gazetede milleti aleyhine konuştuğunda, Gora gazetede fikirlerine Hindu kutsal metinlerinden alternatif pasajlarla cevap vererek onun yanıldığını kanıtlamaya çalışır.

Pareş Babu'nun evinde bir tartışma daha yaşanır. İşte İngiltere'de eğitim görmüş ve Bengalce'ye dönen bir çocuğun meselesi, buraya sık sık gelen Haran Babu, bir Bengalli'nin Gora'nın huzurunda asla bir şey yapmayacağını söylediğinde, Gora topluluğu hakkında Haran Babu'nun sözlerine dayanamaz. Bunun üzerine Gora, genelleme yapmayı bırakın diyerek onunla tartışmaya başlar.

“Ya Bengallilerin kişiliklerinin olumsuz yönlerini değiştirecek bir şeyler yapın ya da gidin ve kendinizi asın!” diye yanıt verdi Gora. “Ulusumuzun hiçbir şey başaramayacağını söylemek kolay, değil mi? Nasıl oluyor da bunu söylerken ekmeğiniz boğazınıza dizilmiyor!”

Gerçekleri söylemek yasak mı?” diye sordu Haran Babu.

"Kusura bakmayın," dedi Gora öfkeyle, "ama söylediğimize gerçekten inansaydınız, bu konuda rahatça atıp tutamazsınız. Dudaklarınızdan böyle akıcı bir biçimde dökülen sözcüklerin doğru olmadığını siz de biliyorsunuz. Size bir şey söyleyeyim mi Haran Babu Babu, Yalan söylemek günahdır birini karalamak daha da günahdır. Bir insanın kendi vatandaşlarına hor görmesi ise en büyük günahlardan biridir!" (Tagore, 2007: 62-63).

Vapurla seyahat ederken ikinci katta bulunan bir İngiliz, özel bir odada oturup aşağıda oturan kızılderililere kötü sözler söyleyince Gora sinirler ve yukarı çıkıp ikisine O İngiliz ve onunla dalga geçen kızılderiliye de iyi bir ders verir. Ancak Gora, hem dini hem de milliyetçiliği beslemek amacıyla birkaç arkadaşıyla bir cemiyet kurmuş ve kızılderililerin İngiliz devletine karşı ayaklanmasını destekliyordu. Bütün bunlar Gora'nın büyük bir milliyetçi olduğunu kanıtlıyor.

Gora'nın Suçarita ile yaptığı konuşmalarda, Hindistan'ı kınama hakkına sahibiz, ancak ona sadece dışarıdan saldırmamalıyız, belki kınamadan önce, Hindistan'ı tüm kötülükleri ve eksiklikleri ile ülkemiz olarak kabul etmeliyiz ve sonra içeriye girip bu mevcut kötülükleri ve eksikliklerini eleştirmeliyiz ve kaldırmaya çalışmalıyız, der. Hindistan, binlerce yıl süren dünyanın ilk uygarlıklarından biridir. Bu topraklar dünyaya yön vermiş büyük insanların doğduğu, zengin bir tarihe sahip, mazlumların sığınmaya hazır olduğu ülkemizdir. Yuzlarca dili, dini ve kültürü tek çatı altında koruyan, büyük bir dayanıklılığa sahip bir milletiz, der. Ancak onları ayrı ayrı gördüğünüzde sadece eksikliklerini görebilirsiniz, oysa Hindistan'ın güzelliğini tüm bu farklılıklar ve değişimlerle yüksek bir yerden gördüğü zaman bulabiliyorsunuz. Dünyada bu kadar çok değişimi ve farklılığı kucaklayan tek milletimizdir der. Allah'ın bizi her zaman önde tuttuğunu, bu yüzden ne kadar çabalasalar da asla kaybolmayacağını ve mahvolmayacağını gururla açıklar.

Haran Babu'nun ayrılmasından sonra Suçarita ve Gora bir araya gelirler ve Suçarita Gora'ya ulusun onun için ne manada geldiğini ve ona göre Hindistan'da bir eksiklik olup olmadığını sorar. Gora Suçarita'ya göre bu bizim ulusumuz, Hindistan'ımız, dünyanın en eski uluslarından biridir. Mutlaka eksiklikleri vardır ama dışarıdan izleyip eleştirerek hiçbir şeyi düzeltmeyeceğini ifade eder, bu yüzden önce onu tüm eksiklikleri ile kendi milleti olarak kabul etmeliyiz, sonra eksiklikleri ile mücadele etmeliyiz der:

"Sonunda Suçarita'ya: "Aklınızda tutmanızı istediğim bir şey var." dedi. "İngilizlerin gücünden etkilenir ve onlar kadar güçlü olmak için tıpkı onlara benzememiz gerektiğini düşünürsek büyük bir hata yaparız. Çünkü öykünmecilikle hiçbir yere varılamaz ve imkânsız gerçekleştirilemez. Sizden bir şey rica ediyorum. İnsanlarımızın arasına karışın ve Hindistan'ı iyisiyle, kötüsüyle olduğu gibi kabul edin. Eğer bir yozlaşma varsa bunu kendi gözlerinizle görün, üzerinde düşünün, anlayın, onunla yüzleşin ve bütünleşin; sonra da sorunu içeriden gidermeye çalışın. (Tagore, 2007: 137).

Gora Suçarita'ya kendi ülkenizin halkına aptal diyorsunuz, onlara putperest diyorsunuz, ama bugün size bağırarak ve bu insanların Hindistan'ın temsilcisi olarak ve gerçek anlamıyla gerçek dindar olduklarını söylemek istiyorum. Gora, Suçarita'ya, seninle tanışmadan önce ne kadar yanlış olduğunu ve Hindistan'ı bir taraftan gördüğünde, sadece erkekleri daima Hindistan'ın halkı olarak düşündüğünü söylüyor. Ancak çok derin ve karanlık bir karanlığın içinde olduğunu söyler. Hindistan'a anne olarak beslendiğini, doktorluk yaptığını, asker olunca gardiyan olduğunu, bir kadının varlığını göz ardı etmediğini, bunun yaptığı büyük bir hata olduğunu, anlatıyor. Ne Hindistan ne de dünyadaki hiçbir ulus kadın olmadan tamamlayamaz çünkü Hindistan'ın kadınsız güzelliği asla bütünleştiremeyeceğini söylüyor.

"Bugün size bunun için geldim. Sizi tanıdıktan sonra kafamda yeni bir fikir belirdi, daha önce farkında olmadığım bir gerçeği gördüm. Hindistan'ı bir erkek toplumu olarak düşünürsek onu tam olarak anlayamayız. Onun gerçeğini anlamak için kadınlarımızla birlikte ele almamız gerekir. Sizin yanınızda olmak ve ülkemi sizinle aynı gözle görmek istiyorum. Ben bir erkek olarak Hindistan'ım için çalışabilir ve gerekirse ölebilirim, ama siz onu yaşatacak ışığı yakabilirsiniz. Eğer Hindistan'a karşı umursamazca davranırsanız, o güzelliğini hiçbir zaman size göstermez." (Tagore, 2007: 403).

Başka bir durumda yazar, Hindistan'daki din konusundaki bölünmeleri milliyetçilikle bağlantılı olduğunu gösterir. Gora bir yolculuk sırasında bir köye gider ve alt kasttan bir Hindu'dan ezildiği Müslüman bir ailenin hikayesini öğrenir ve Hindu'nun kalan Müslüman'ın tek çocuğunu büyüttüğünü görür. Yazar burada kast sistemi ve dini ayrımlar olsa da insanların Hindistan duygusu sayesinde bir arada

yaşadıklarını göstermeyi amaçlamaktadır. Geziden sonra geri dönen Gora, Hindistan'da büyük bir ayrımcılık olduğunu ve tüm bunların temelinde eğitimsizliğin temelinde cehaletin yattığını fark eder. Bunları düşünerek asla normal bir insan gibi bir ev sahibi olmayacağına karar verir ve Suçarita'nın aşk ateşinden kurtulmaya çalışır. Aşktan ve aileden daha büyük bir millet için çalışarak geleceği için kendini feda etmeye karar verir:

“Bu bir berberin eviydi. Adam Brahmoman konuklarını çok sıcak karşıladı. İçeri girince aile üyelerinden birinin evlat edindiği bir Müslüman çocuğu olduğunu öğrendiler. Aşını dindar bir insan olan Ramapati bundan hiç hoşlanmamıştı. Gora berbere Hinduizm'e aykırı bir şey yaptığını söylediğinde "Bu neyi değiştirir efendim?" yanıtını aldı. "Biz ona Hari diyoruz, onlar Allah diyorlar. Aradaki tek fark bu.” (Tagore, 2007: 177).

Gora, Pareş'in evine ilk kez gittiğinde, Gora, Haran Babu ile önce din ve kast sistemi, ardından ulus hakkında tartışmaya başlar. Suçarita, din konusunda tartışırken Haran Babu'u ona karşı destekler, ancak Gora'nın ulusun gelişi sırasında ulusunu güçlü bir şekilde savunduğunu görünce ondan etkilenir ve onu desteklemeye başlar. Gora din ve kast konusunda ne kadar aşırıysa, Hindistan ve ulus için o kadar duygusal ve şefkatliydi. Böylece din konusunda Suçarita Gora'ya karşı olsa da, mülkiyet ve millet konusunda onunla hemfikirdi. Gora, Hindistan'ı tüm eksiklikleri ile olduğu gibi kabul etti ve Hindistan'ın kalbinde orantısız bir yer vardı. Hindistan'a duyduğu gurur ve güven o kadar büyüktü ki muhâlifler bile ona katılmak isterdiler.

Tagore ayrıca Hindistan'ın din konusunda cahil insanlarına veya dinde ayrımcılık yapan dar görüşlü insanlara da değindi. Binoy ile bu konuyu konuşurken, Gora Binoy'a, bu Batıl inançları nedeniyle öyle bir noktaya geldik ki, kendi milletini kendi elleriyle bölüyoruz ve bunun farkında bile değiliz. Bu dokunulmazlar gibi hurafeler bizi her yönden kuşattığı için onlardan kurtulmak artık kolay bir şey değildir. Toplumun bilgili ve bilgili insanları bile onun etkisinden uzak kalama diye izah eder:

"Binoy, ben bu işin peşini bırakmayacağım. O şarlatanın Nanda'ya yaptıkları beni kahrediyor, onun gibi insanlar bütün ülkeyi kahrediyorlar. Onun başına gelenlerden sonra hiçbir şey olmamış gibi davranmamam.”

“Ben kendimi hiçbir zaman bu sefaletin sonsuza kadar süreceğine inandırmayacağım.” diye karşılık verdi Gora. “Dünyadaki bütün iç ve dış güçler bize saldırıyor, Binoy, sana tekrar tekrar söylüyorum, hiçbir zaman ülkemizin bağımsızlığa kavuşmasının olanaksız olduğunu düşünmemelisin. Özgürlüğü kalbimizde hissederek hazır beklememiz gerekir. Sen, zamanı geldiğinde Hindistan'ın özgürlük savaşının başlayacağına kendini inandırmak istiyorsun. Oysa savaş çoktan başladı ve her an bir ilerleme kaydediliyor. Böyle bir dönemde ülkenin sorunlarına kayıtsız kalmaktan daha korkakça bir şey olamaz.” (Tagore, 2007: 108).

Gora, Binoy'a belki sen bu sorunu pek algılamıyorsun ama ben bunu yapamam ve ülkemize zarar veren her inancın karşısındayım. Gora, bu zarar verici şeylerden kurtulmanın çaresini milletin birliğinde gördü. Binoy, bu büyük soruna karşı koyabileceğini hayal bile edemediğini ifade ediyor. Buna karşı, karanlık ne kadar büyük ve ne kadar derin olursa olsun, bir mumun ufacak aydınlatması için başımı eğiyorum. Gora, Binoy, ülkemizin bu hurafelere olan inancı şeytana tapmaktan başka bir şey değildir. Özgürlüğümüzü kazanacağımızı düşünmek bile büyük bir hatadır çünkü bu düşünce bağımlılık bizim bağımlılığımızdan daha güçlüdür, çünkü inançlarımız kafamızın içindedir. Kurtuluş savaşını bekliyorsunuz ama savaş çoktan başladı ve her an oluyor, biz hurafelerin kölesiyiz diyerek sinirler. Gora, Binoy'a bu inançların artık hayatımızın bir parçası olduğunu söyler.

2.4.4. Hümanizm

Tagore doğduğunda Hindistan'da İngiliz devletine karşı bir halk isyanı vardı ve bu milliyetçiliğin zirvesindeydi, ama Tagore buna karşı çıktı. Onun için vatanseverliği hiçbir zaman ilk seçimde olmadı, önce Tanrıyı sonra hümanizmi öne çıkardı. Tagore milliyetçilik, vatanseverlik, dindarlık, tabakalaşma, ırkçılık gibi tüm kavramların tehlikeli patlamalar olduğuna inanıyordu ve bu nedenle insanlık için tehlikeli olan her kişiliğe ve anlayışa karşıydı. Gora romanı, insanlığın ve hümanizmin en üstte olduğunu o dönemin isyancılarına anlatma çabası olarak da değerlendirilmeliyiz ve romanda her vakanın altında hümanizmin yer almasına dikkat çekmektedir.

Romanda Tagore, Anandamoyi'yi hümanizmin bir sembolü olarak kullanır. Anandamoyi'nin Binoy'u kendi çocuğu gibi sevmesi, hatta kendi çocuğu Gora'yı hiç

dinlemeyip Lolita ve Binoy'un evliliğine katılmaması ve yeni doğmuş annesiz küçük Gora'yı eline aldığı anda tanrının tek din insanlığa inanması, hepsi Anandamoyi'nin bir hümanist tasvirini ortaya çıkarır.

Gora, annesinin başta büyük bir dine bağlı olduğunu öğrendiğinde, ona dini neden görmezden geldiğini ve kim sizi kandırırdı diye sorar. Anandamoyi bu sorunun cevabı, "Bana seni veren bu fikri de verdi" diye yanıtlar.

"Neden ısrarla bana kurallardan söz ediyorsun?" diye sordu Anandamayı bezginlikle. "Onların ne demek olduğunu bilmediğimi mi düşünüyorsun? Attığım her adımda kocamla ve çocuğumla çatışmanın beni mutlu ettiğini mi sanıyorsun? Biliyor musun, ben seni kollanma aldığım gün gelenek ve göreneklerden koptum. İnsan küçük bir bebeği emzirirken, bu dünyada hiç kimsenin bir kastın üyesi olarak doğmadığını hissediyor. O günden sonra, insanları aşağı kasttan oldukları ya da Hristiyanlığı seçtikleri için hor görürsem, Tanrı'nın seni benden alacağına inanmaya başladım. Bebeğimi evimin ışığı gibi kollarımın arasında bırakırsan, bu dünyada herkesin elinden su içerim diye o'na dua ettim!" (Tagore, 2007: 21).

Romanın sonunda Gora, Anandamoyi'nin öz annesi olmadığını öğrenir ve yanına gelir ve davranışlarında hiçbir zaman ayrımcılık hissetmediğini söyler. Anandamoyi hümanizm özelliği taşıdığı için yazar onu daha kibar ve nazik bir insan olarak gösterir.

"Anne, siz benim annemsiniz!" diye haykırdı Gora. "Bunca zamandır odamda oturup beklediğim annemsiniz. Sizin kastınız yok, insanlar arasında ayırım yapmaz ve hiç kimseden nefret etmezsiniz. Siz bizim dirliğimizin simgesisiniz! Siz Hindistan'sınız!" "Anne!" diye sözünü sürdürdü Gora kısa bir suskunluktan sonra. "Laçmiya'yı çağırıp bana bir bardak su getirmesini söyler misiniz?" (Tagore, 2007: 512).

Bütün bunlar, Tagore'un okuyuculara insanlığın en yüksek olduğu, annesine geldiği, kastın olmadığı ve asla ayırım yapmadığını, onu her zaman kendi çocuğu gibi, tıpkı bir insan gibi sevdiği mesajıdır.

Tagore önce Gora'yı o kadar güçlü bir karakterin özellikleriyle besler ki, Gora'ya karşı tüm karakterleri göz ardı edilir, ardından Onu adım adım küçültür ve hümanizmi yükseltir. Kendisini küçümsemesine rağmen, Ondan hiç hoşlanmayan Suçarita,

kişiliğinden etkilenmeden kendini kurtaramaz ve her zaman onu düşünür ve gözlerini alamaz.

Arkadaşı Binoy en başından ona itiraz edemez ve büyüklüğü karşısında karakteri solmuş bir çiçek gibidir. Gora'yı bu kadar dev bir karakter olarak kurmasına rağmen, hümanizm ışığında her zaman yanlış temsil edildi. Önünde bir ses bile çıkarmayan Binoy, kendi iç sesini duyar ve insanlık inançlarına aksin Gora'nın dini ve milli anlayışından utanır. Binoy'un Gora'yı dinlemeden, Lolita'nın tüm ailesini ve cemaatini hiçe sayarak, kendi dine inanarak Binoy'u kabul etmesi, Gora gibi tüm dindar ve milliyetçiler karşısında bir tokattır ve romandaki insanlığın zaferinin simgesidir.

"Artık kendi ayaklarımın üzerinde duruyorum!" diye haykırdı Binoy. "Bundan sonra insan yiyen bir canavardan farksız bir toplumun açlığını gidermek için her gün ona bir kurban vermeyeceğim. Bunun sonunda ölüm olsa bile, hiç kimsenin beni boyunduruk altına almasına izin vermeyeceğim." (Tagore, 2007: 411).

Böylece günlerdir Gora'yı dinleyen Binoy, kendi kalbinin sesini dinler ve Gora'nın milliyetçiliği ile iç sesi arasındaki rekabette kendini bulur. Anandamoyi, Binoy'un Gora kadar dar görüşlü olacağı korkusundan kurtulur.

Anandamoyi Suçarita'ya gittiğinde Binoy'un Lolita ile evlenmek isteyip istemediğini sorar ve ardından Brahmo topluluğuna kabul edilip edilmeyeceğini sorar. Bunun üzerine Anandamoyi, Binoy'un böyle bir şey yapmasına gerek olmadığını söyler. Anandamoyi'nin söyledikleri, insanı dinin ötesinde bir insan olarak gördüğünü gösteriyor.

"Lolita'nın buna göstereceğinizden emin olabilirsiniz." dedi üzerinden büyük bir yükün kalktığını hisseden Suçarita. "Ben onun kalbinin içini okurum. Peki Binoy Babu dinini değiştirmeye hazır mı?" "Gerekirse bunu yapacağından hiç kuşku yok, ama bu aşamada bundan söz etmenin anlamı var mı? Bu çok mu gerekli?" "Siz ne demek istiyorsunuz anne?" diye haykırdı Suçarita. "Binoy Babu'nun bir Hindu olarak bir Brahmoms kızıyla evlenebileceğini mi söylemeye çalışıyorsunuz?" (Tagore, 2007: 333).

Romandaki bir diğer hümanist de Pareş Babu'dur. Kız, Lolita'yı dinden başka biriyle evlendirmeyi kabul ettiğinden; Bu evliliğe izin verirse toplumdan dışlanacağına dair bir tehdit mektubu alır. Ancak Pareş bu mektupla hiç uğraşmaz ve kızın rızasını ve

mutluluğunu tercih eder. Pareş'in kızıyla din dışında evlenmek zorunda olmaması ve dinden dışlanma tehdidinden korkmaması onun hümanist kişiliğini göstermektedir.

“Bu arada Pareş Babu Babu, Brahmo Toplum komitesine yanıt yazmak için odasına gitmişti. Mektubuna şunları yazdı: "Lolita'nın düğün törenini ben yapmak zorundayım. Bu yüzden beni cemaatinizden çıkarırsanız sizi kınamam. Böyle bir durumda, bir gün bütün cemaatlerden aforoz edilsem kendi ayaklarının dibinde bana bir yer vermesi için Tanrı'ya dua etmekten başka bir şey yapamam. (Tagore, 2007: 453).

Romanda Gora'nın köylere yaptığı yolculuk büyük önem taşır. Gora'nın bu yolculukta Hindu dindar bir adam tarafından Müslüman bir çocuk yetiştirmesi, dinleri ve mezhepleri aşarak insanlığının büyüklüğünü göstermektedir.

Gora kendi karakterinde bu kadar dindar ve milliyetçi olmasına rağmen, hak ve adalet konusundaki isyanı ve hatta hapse girmesi, hak ve insanlığı kazanmak için var olduğu karakterinde gösterilir. Gora'nın sokakta müslüman bir yaşlıya yardım etmek için koşması, onun nezaketini ve hayırseverliğini kanıtlıyor. Romanın sonunda kendi gerçeklerini öğrenen ve kişiliğini kaybeden Gora, Pareş Babu'nin yanına giderek onun sadece bir insan olduğunu söyler. Bütün bunlar hümanizmin fatihi ve Gora'nın arayışının tamamlanmasıdır.

2.4.5. Kadın

Gora romanı iki aşk hikayesi içerir. Bu iki aşk hikayesinin kadın kahramanları Lolita ve Suçarita'dır. Tagore romandaki karakterleri bir karşıtlık üzerine kurmuştur. Lolita, Pareş'in kendi çocuklarının en büyüğüdür. Suçarita ise evlat edindiği çoçuktur ve Lolita'dan daha büyüktür. Suçarita'ya karşı Lolita, biraz esmer tonlu bir kızdır ve Suçarita, Lolita'dan daha zeki ve düşüncelidir. Pareş ağabesiyinin oğlu olan Suçarita'nın bir küçük erkek kardeşi de vardır. Romanın başında Binoy, Suçarita'yı görür görmez aşık olur ve bu ilişki zamanla kardeşliğe dönüşür. Lolita, Suçarita'nın tam tersi ve işini fazla düşünmeden yapan, Suçarita'dan daha güçlü daha özgür fikirlere dayanan bir karakterdir. Bu tezatla, iki kardeş her zaman bir aradadır ve fikirlerini paylaşırlar. Lolita, Binoy'a olan duygularını önce kardeşi Suçarita'ya ifade eder.

Lolita'nın cesareti ilk kez tiyatroya hazırlanırken ortaya çıkıyor. Büyüklere her zaman saygı duyan ve Haran Babu'un önünde asla konuşmayan Lolita, Gora'nın hakları

ve adaleti için hapse girdiğini öğrenir ve Haran Babu'un Gora'yı hor gösterince onunla kavga eder ve Binoy'u destekler. Lolita, Binoy ile aynı fikirde olduğu için halkını düşünmeden bir yabancıyla Kalküta'ya gelir ve bu durum romanın ana vakasına dönüşür. Yazar, Lolita ve Binoy'u tüm topluma ve aileye karşı suçlar ve hümanizmle sonuçlanır. Bu olay Lolita'nın herkesin gözü önünde düşmesine nedeni olur ve hikayenin güçlü bir kadın karakter olmasının sebebidir. Yazar bu olayla Lolita'nın fikirlerini ortaya çıkarma fırsatı bulur ve Suçarita'dan daha cesur ve özgür olduğunu açıklar.

Suçarita ise Gora'yı inatçı, aşırı bir Hindu olduğu için başta sevmez ama Haran Babu'la ikinci tartışmasında onun Hindistan'ı bu kadar güçlü şekilde savunduğunu görünce, Gora'dan etkilenmiştir ve bir tartışmaya girerek onu desteklemiştir. Ancak kadınları pek umursamayan Gora, Suçarita'ya ilgi göstermez ve evden çıkarken Pareş'le selamlaşmasına rağmen arkasında duran Suçarita'ya bakmaz bile. Saatlerce önünde oturan ve ona destek olan Suçarita'nın sorunu Gora'nın ona karşı bu ilgisizliği idi ve kız geceleri saatlerce bunu düşünür. Suçarita, Binoy ile sık sık bir araya gelen Gora'ya ilgi duymaya başlar ve Gora ile temasa geçtikçe bu ilgi giderek artarak aşka dönüşür. Gora gibi bir muhafazakar, daha önce hiçbir kızla Suçarita'yla konuştuğu gibi konuşmamıştır. Gora daha önce Hindistan'ın zengin ve geniş resminde bir kadını hiç öne çıkarmamıştır. Gora, kadınların hayatta sadece evin dört duvar içinde sınırlı olduğu anlayışına inanır ve bu nedenle kadınların ne duygularını ne de varlıklarını önemser. Ancak Suçarita ile tanıştıktan ve kadın hakkında Binoy ile tartıştıktan sonra, şimdiye kadar karanlıkta olduğunu ve Hindistan'ı bir gözü kapalı gördüğünü fark eder. Şimdi Suçarita'ya baktığında, onun içinde şefkatli, çalışkan, zeki, fedakar kadınlar gördü ve onun çok yanıldığını düşünür:

“Gora derin düşünceye daldı. Onun gözünde Suçarita özel bir birşey değil, bir fikirdi. Ona baktığında Hindistan'ın bütün kadınlarını görüyordu ve onu ana vatan ailelerinin, tatlılığın ve saflığın, sevginin ve erdemin simgesi olarak kabul ediyordu. Hindistan'ın çocuklarına ışık tutan, hastalara bakan, acı çekenleri avutan ve sevgisiyle sefilleri bile kutsayan bu tanrısal varlığı annesinin yanında otururken görünce kalbi mutlulukla dolmuştu. O, kötüler bile zor ve acılı günlerinde yalnız bırakmayan, tapınmayı hak ettiği hâlde, aramızdaki en değersiz insanlara bile sevgi veren bir güçtü. Güzel ve becerikli elleriyle her işlemize özveri damgasını basan bu varlığı, sınırsız sabrin ve güçlü sevginin

örneği olarak bize Tanrı'nın armağan ettiğini düşünüyor ve kendi kendine şöyle söylüyordu: "Biz bu yüce armağa'nın farkına varamamışız. Onu herkesten gizlemiş ve gereken önemi vermemişiz. Mutsuzluğumuzun bundan başka bir nedeni olabilir mi? Kadının ana vatanla bir tutulması gerekir, o yüz taç yapraklı nilüferin üzerinde oturuyor ve Hindistan'ın kalbinin içinde yaşıyor. Biz yalnızca onun hizmetkârlarıyız. Onu aşağılayanlar ülkeyi felakete sürüklediler. Bu aşağılamaya kayıtsız kaldığımız için erkekliğimizden utanmamız gerekir. (Tagore, 2007: 354).

Bu iki kahramanın yanı sıra Tagore Anandamoyi gibi azimli ve bilge şefkatli bir anneye de sahiptir. Baroda ve Harimohini (teyzesi ve evlat edinen annesi), her karakterin zıttı olarak yaratılmıştır. Gora'nın annesi Anandamoyi, Hindu dininin büyük bir takipçisi ve kast sistemine inanan biridir. Hiç kimsenin verdiği şeyi yemez, kendisine alt kastı olan biri dokunduğunda hemen kendini temizler. Ancak oğlu Gora'yı eline aldığı andan beri büyük bir değişim geçirmiş ve tüm bu dünyevi sınırlardan kurtulmuştur. Gora'nın arkadaşı olan Binoy, Anandamoyi'yi de annesi olarak görmüş ve ona söylemeden hiçbir şey yapmamaya başlamıştır Roman boyunca Anandamoyi, büyük bir şefkate sahip bir kadın olarak herkesin irili ufaklı sıkıntılarına, acılarına ve sorunlarına çözüm bulacaktır. Herkes için bir çözümü olan kadın, kendi oğlu Gora ile herhangi bir şey hakkında çok fazla tartışarak onu üzme korkusuyla kendini asla bırakmaz. Aslında Gora'yı hem incitmekten hem de kaybetmekten korkan annesi, oğlu herhangi bir dine inansa da onunla kalmak istiyordu. Roman boyunca, ne zaman bir sorun çıksa, Binoy her zaman onun tavsiyesini arar. Lolita ile geldiği için sorunun çözümü için ona da danışır ve Anandamoyi Lolita'nın evlenmesini destekler. Ama din değiştirmeye gerek olmadığına inanır.

Harimohini ve Baroda Anandamoyi gibi basit fikirlere sahip değildirler. Harimohini geldiğinde onunla asla tek bir çatı altında yaşamayacağını söyleyerek onu Pareş Babu'dan kovdurmayı ister. Bu Onun Katı bir dindar olduğunu gösterir. Lolita ve Anandamoyi ile tüm topluma karşı koyabilecek güce sahip güçlü bir karakter yaratılmış ve ayrıca Anandamoyi'yi hem şefkatli, hem zeki hem de kendi kendine yeten bir kadının portresi yapmıştır. Anandamoyi'nin herhangi bir tabakaya, ırka, ulusa veya topluma katılmaması, onun hümanizm tasvirini göstermektedir.

Hristiyan Laçmiya ile yaşayıp yemeğini yemesi, Binoy'un dinini değiştirmeye gerek olmadığına dair nasihatı, bütün sorunlara karşı Binoy'un evliliğine katılması, onun

hümanizm açısından yarattığını gösteren simgelerdir. Tagore'un eserlerinde kadın her zaman çok önemlidir. Bu romanda tüm kadın karakterleri zıtlık içinde barındırmasına rağmen hiçbirinin zayıf olmaması dikkat çekici bir unsurdur. Tagore, özellikle kadınlar için bu özelliği yarattığı için övgü almıştır.

Gora kadını düşünmeye başladıktan sonra, bu kez Binoy'un Gora'dan Pares Babu'nun evine gitmesini istemesi bu fikir değişikliğini gösteriyor:

“Daha önce zihni hiç böyle bulunmamıştı. Aslına bakılırsa, kadınlar hakkında hiç derinlemesine düşünmemişti. Ama Binoy ona dünyanın sorunlarının arasında kadınların da olduğunu kanıtlamıştır. Başlanamayacak kadar önemli olan bu soruna bir çözüm ya da uzlaşma yolu bulunması gerekiyordu.

Ertesi gün Binoy: "Benimle Pares Babu Babu'nun evine gel. Sık sık seni soruyor." dediğinde bunu hiç duraksamadan kabul etti. (Tagore, 2007: 131)

Tagore Gora'nın aracılığıyla Suçarita, kadınların büyüklüğü ve kadınsız asla bir toplumun zirveye ulaşamayacağı mesajını iletir. Gora, Binoy'a ülkemizi hep yarım gördük ve bu hâliyle asla kalkınamayacağını açıklıyor. Binoy'a tepki gösteren Gora, kadını geceye, erkeği gündüze benzeterek gecenin yok olmasının günün bozulmasına etki edeceğini, böylece gecenin ne güzel olduğunu anlatarak toplumun bozulmasına işaret eder. Kadını toplumun bir parçası bile sayılmayan Gora Binoy'un fikirlerini kabul etmese de dinler ve düşünür. Burada Gora'nın kadınlarla ilgili fikirleri nedeniyle ilk kez bu konuyu düşünmeye başladığı bildiriliyor.

Tagore, Gora'yı kadınları pek umursamayan biri olarak tasvir ediyor ve ancak yolculuk sırasında bir değişim yaşadı ve kadınların toplumdaki yerini ve değerini anladı. Suçarita ve Anandamoyi gibi kadınların varlığından Hindistan'ın birleştirici gerçekliğini anlıyor. Aslında Gora'da meydana gelen tüm bu değişimlerin arkasında yazarın dindarlığı milliyetçiliği azaltmak ve insanlık kazanmak amacındadır.

2.4.6. Eğitim

Gora romanında kahraman Gora'nın eğitiminden zaman zaman bahsedilmez ve romanın başında eğitim hakkında bilgi verilir. Romanın kahraman Gora, bir Hindu toplumu sürdürmekte ve Hindu gençliğine dini eğitim vermektedir. Bir başka olayda ise bir İngilizin, Hindu dinini eleştirmek için gazetede yazılarına yanıt olarak yazılarını

yayınlandırır. Gazetelerde makaleler, gençlere yönelik din eğitimi ve bir Hindu toplumu yayınladığına göre Gora'nın yüksek bir eğitim düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

“İki arkadaş, çocukluk yıllardan okul dönüşü bu terasta oyun oynamıştı; Öncelerden önce deliler gibi bir aşağılık sınavları yukarıda derslerini bu terasta ezberlemişlerdi. Sıcak günün akşamı akşam yemeklerini orada yemişler, yerel sabahın ikisine kadar tartışmışlar ve do- ğa güneşle birlikte şaşkınlık içinde uyanıp gezin üzerinde yerde serili vardır. Fakülteyi bitirdikten sonra, Hindu Vatanseverler Birliği'nin başkanı ve günlükleri olarak toplantılarını yine bu terasta yapmışlardı. Başkanın adı Gourmohan idi, ama ailesi ve arkadaşları ona Gora derdi.” (Tagore, 2007: 11).

Romanın iki ana kahramanı var. Romanda eğitim açısından bakıldığında Binoy'un çok iyi huylu, yüksek tahsilli ve Gora'dan daha çalışkan olduğu aktarılır. Binoy'un bazı kitaplarının yayınlandığı, zaman zaman Gora'la Gazetelerde yazıları bastırıldığını belirtiliyor. Başka bir yerde Harimohini'nin Binoy'dan Yargıç için hazırladığı tiyatroya katılmasını istediği, Lolita'nın İngilizce yeteneklerinden etkilendiği Binoy'un iyi derecede İngilizce bildiğini açıklıyor.

“Arkadaşı Binoy, bütün iyi eğitilmiş Bengalliler gibi zeki ama alçak gönüllü bir insandı. İnce yapısıyla kıvrak zekası, yüzüne farklı bir anlam kazandırır. Fakültede her zaman yüksek notlar almış ve burslar kazanmıştı. Okumayı onun kadar çok sevmeyen Gora okulda onunla boy ölçüşemezdi. Belleği Binoy'un ki kadar güçlü olmadığı için dersleri çabuk kavranamazdı. Binoy bütün fakülte sınavlarında sadık dostu Gora'ya destek olmuştu.” (Tagore, 2007: 12).

Gora romanının dört ana karakteri vardır. Gora, Binoy, Lolita ve Suçarita ve Pareş Babu ve Anandamoyi de yanlarında götürülür. Karakterlerin eğitimleri incelenirken yazarın romanında Gora ve Binoy dışında hiç kimsenin eğitim düzeyinin net olarak ortaya çıkmadığı ancak yazarın bize ipuçları verdiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, Suçarita'nın Pareş Babu'ya gidip "Neden bana eskisi gibi öğretmiyorsun?" sorduğunda üniversite gibi bir yüksek öğrenimi almadığını, bunun yerine babasından eğitim aldığını ima ediliyor. Aynı şekilde Lolita'nın eğitiminden de bahsedilmemektedir, ancak Lolita'nın mahallede kızlar için özel bir okul açma isteği ve kız kardeşiyle birlikte kızlara ders vermesi, yeterli eğitim aldığı anlaşılmaktadır.

Eğitim açısından bakıldığında romanda Necip Fazıl din eğitimi yani İslami eğitimin yanında yer almakta, ancak Tagore tüm eğitimlerin en önemlisinin hümanizm olduğu fikrine dayanmaktadır. Ona göre insanlığa insanlığı öğretmeyen eğitim, eğitim değildir. İnsanlığın katılımı olmadan hiçbir eğitim tamamlanamaz. Gora'nın insanlığa inanan Pareş Babu'ya karşı onun müridi olma arzusu bunun kanıtıdır.

Bir başka açıdan bakıldığında, kişi ne kadar eğitilmiş olursa olsun, din konusunda aklını yitirmiş olması da hikaye aracılığıyla bir mesaj olarak verilmektedir. Romanda Anandamoyi'nin Suçarita'nın Lolita ve Binoy'unla evlenmeye razı olduğunu öğrenmesi ve Binoy'un Brahmo toplumunun ne zaman kabul edeceğini sorması Suçarita gibi açık fikirli ve eğitilmiş bir insanın akıl yemesinin örneği olarak algılanabilir. Son olarak, Tagore hiçbir eğitime karşı veya taraf tutmaz, ancak herhangi bir eğitimin en önemli dersinin hayırseverlik olması gerektiğini vurgular.

2.4.7. Aşk

Romandaki her olayın ve her karakterin zıtlıklar oluşturmaları romanın en önemli özelliklerinden biridir. Bu nedenle aşk denildiğinde romandaki iki aşk hikayesinin başlangıcı aşk yerine nefret duygusuyla başlar. Babasının isteği üzerine Gora, ilk kez Kalküta'ya Radikal kılığında Pareş'in evine gelir ve onların yerine gider ve kast sistemine inandığı için onları hor görür. Suçarita'nın kendi evinde olması ve herkesin Gora tarafından hür görülmesi Gora'ya karşı bir nefret kaynağı olur.

Yazar Lolita ve Binoy'un aşk hikayesi, Lolita'nın sürekli onunla alay etmesi ve sürekli Gora'nın gölgesi olduğunu söylemesiyle başlatır. Baroda'nın Binoy'un Yargıç için hazırladığı tiyatroya gitmesi için ısrar etmesiyle başladı ve burada Lolita, Binoy'un İngilizce becerilerinden o kadar etkilendi ki, ona karşı diyalogları söylemekten bile kaçınırdı. Lolita Pareş Babu'nın kızlarının en yeteneklisi olmasına rağmen kendini Binoy ile kıyasladığında kendini yok sayar. Kendinden o kadar utanır ki, böyle yetenekli bir adamla her zaman dalga geçtiği için ve Binoy'a karşı özel bir his beslemeye başlıyor.

Lolita karşılık vermeden gülümsemiş ve kısa bir suskunluktan sonra şu sözleri söylemiştir:

"Sanırım arkadaşınız Gour Babu bir bölge yargıcının çağrısını hiçe saymanın kahramanlık olduğunu sanıyor ve İngilizlerle böyle savaşmaya çalışıyor."

"Arkadaşımın ne düşündüğünü bilmiyorum," diye yanıt vermişti. (Tagore, 2007: 150).

Daha sonra, Gora'nın hapsedildiği haberiyle ilgili Haran Babu ve Binoy arasındaki tartışmada onu destekler ve kimseye haber vermeden onunla Kalküta'ya gelir. Bu yüzden herkes Binoy ile adını eklese de Lolita fazla gerginliğe girmez, hatta toplumda eleştiri olunca kız arkadaşına mektup yazar ve mektupta Binoy ile evlenme konusunda çekincesi olmadığını açıklar. Binoy'a özgür düşünceli bir kız olduğu için dinini değiştirmesine gerek olmadığını söyler ve Onu olduğu gibi kabul eder.

Binoy ve Lolita hikayesinin bu tren yolculuğu asıl konu olarak karşımıza çıkıyor. Lolita'yı bu eleştiriden kurtarmak için Binoy onunla evlenmeye karar verir, ancak Lolita'nın babasına bu kararı anlattığında Binoy, Lolita'nın onu sevip sevmediğinden şüphe eder. Bunun üzerine Pareş, Babu Binoy'un tedirginliğini anlar ve ona Suçarita'dan Lolita'nın onu sevdiğinin sırrını söyler. Bu sırrını öğrenen Binoy'un kalbinde binlerce çiçek açar. Aileleri de dahil olmak üzere tüm toplum buna karşı çıktığı halde Binoy ile Lolita evlenir, böylece tüm sorunlarına rağmen bu aşk hikayesi başarıyla sonuçlanır.

"Hiç tartışmadan ya da duraksamadan, alçak gönüllülük ve olgunlukla, kalplerinin birlikte çarptığını ve yaşamlarının akışının, tıpkı Ganj ve Jumna gibi, kutsal bir noktada birleşmek üzere onları birbirine yaklaştırdığını kabul ettiler. Onları birleştiren belli bir görüş ya da toplum değildi; aralarında yapay bir bağ yoktu. Bunu konuşurlarken, ilişkilerinin temelinde dinin yattığını hissettiler. Bu öyle gerçek ve köklü bir dindi ki, gereksiz yere tartışma konusu olamaz ve hiçbir pankhayat' başkanı ona karşı çıkamazdı. Gözleri parlayan Lolita söze başladı: "Benimle evlenmek için sizi kendi gözünüzde küçültecek bir şey yapmanıza dayanamazdım. Artık kararsızlığı bırakmanızı ve olduğunuz gibi kalmanızı istiyorum." "Siz de değişmek zorunda değilsiniz." dedi Binoy. "Eğer sevgi farklılıkları kabul etmeseydi, dünya farklılıklarla dolu olmazdı." (Tagore, 2007: 393).

Suçarita, Gora'nın radikal bir dindar olmasına rağmen, vatanseverliği ve özgüveni karizmatik kişiliğinden etkilenir. Gora'nın uzun boyu, açık tonu, geniş alnı, iri gözleri, geniş göğsü ve derin sesi Suçarita'nın gözlerini kaçıırır, ama daha da önemlisi, ona Gora'yı düşündüren şey, ona hiç ilgi göstermemesidir Suçarita gibi güzel bir genç kız saatlerce

önünde oturdu, hatta onu destekledi ama erkek ona bakmaz bile. Bu, yavaş yavaş Suçarita'nın Gora'yı düşünmesini sağlar ve Suçarita, onunla neden bu kadar gurur duyduğunu öğrenmek için makalelerini ve kitaplarını okumaya başlar ve Gora, Suçarita ile sohbet etmekten giderek daha fazla zevk almaya başlar ve artık her gün Suçarita ile fikir alışverişinde bulmak için evine gider.

“Bunun mantıklı bir açıklama olmadığını bilen genç kız başka bir neden arıyordu ve gerçek nedeni anladığında utançtan kıpkırmızı kesildi. O delikanlıyla iki üç saat yüz yüze oturmuştu, arada bir onu savunarak tartışmaya katılmıştı ama Gora kızla hiç ilgilenmemişti, giderken ona selam bile vermemişti, başından sonuna kadar onun varlığının farkında değilmiş gibi davranmıştı. Kendisini bu kadar çok üzen şeyin ilgisizlik olduğundan artık emindi.” (Tagore, 2007: 68).

Yazar, Gora'yı sert, gururlu, kendine güvenen ve aşırı biri olarak çizmiştir. Bir aşırılık yanlısının evine gelmesine ve kast sistemine inandığını söyleyerek Suçarita'yı ve ev halkını küçümsemesine rağmen, Suçarita Haran Babu'la yaptığı tartışmada ona katılır. Böylelikle yazar, birbirine tamamen zıt iki karakter arasında bir bağlantı kurmaya çalışmıştır. Böylece, bir suçlayıcının Suçarita kafasına saldırmasının nedenini araştırırken Gora'nın Onu hiç fark etmediği sonucuna varır. Suçarita bütün gece, bir kıza nasıl davranacağını bile bilmeyen birisini bütün gece düşündü. Binoy gibi bir kızla konuşurken oluşan tereddüt Gora'nın davranışlarında hiç belirgin değildir.

Gora ve Binoy'un Pareş Babu'nun evine gittiklerinde, Haran Babu'la Bengal dili ve Bengal halkının İngilizlere karşı olan saygısızlığı konusunda başka bir tartışmaya girerler. Bu tartışma sırasında Suçarita da oraya gelir. Son birkaç gündür Binoy ile Gora hakkında konuştuğu için, bugün Gora'dan farklı bir insan olduğunu anlar ve onu izlemeye çalışır:

“Tartışma böyle sürüp giderken, Suçarita yelpazesinin arkasından Gora'yı inceliyordu, ama söylediği hiçbir şeyi anlamıyordu. Gora'ya baktığının farkında olsaydı, hiç kuşkusuz çok utanırdı, ama o anda kendinde değildi, Karşısında oturan Gora güçlü kollarını masaya dayamıştı. Aşağılayıcı kahkahalar atarken ve öfkeyle kaşlarını ca. Tarken lambanın ışığı geniş, beyaz

alnına yansiyordu. Davranışında büyük bir ciddiyet vardı” (Tagore, 2007: 132).

“Yumuşak bir sesle sorulan soru, Gora'nın kulağına çok tatlı geldi. Suçarita'nın ona bakan gözlerindeki ifade, Sesini daha da tatlılaştırıyordu. Yanıt verdi "Bir ülkeden önemli olan, onu aşan sey, ancak o ülkede kendini gösterebilir. Tanrı, sonsuz birliğini bize çeşitli biçimlerde göstermiştir. Ama tek bir 'gerçek'in olduğunu ve yalnızca bir dinin gerçek olduğunu söyleyenler, yalnızca bu gerçeğin, yani 'gerçek'in tek olduğunu kabul eder ve bizi o gerçek'e götüren sinirsiz gerçekleri göz önünde bulundurmazlar. Sinirsiz 'birlik' kendini sinirsiz 'çokluk' ile gösterecek. Ama biz günde Hindistan'dan güneşi koyabiliriz. Bunun için okyanusu geçmek ve Hristiyan kilisesine gitmek gerekmez.” (Tagore, 2007: 138).

Suçarita ile konuştuktan sonra, Gora'nın kalbi ilk kez bir kıza eğilir ve nehir kenarında oturur ve onu düşünür. ancak amacından geri çekileceği korkusuyla başı dik olarak eve gelir. Evde de rahatsızlığı yaşayamaz ve Suçarita'yı düşünerek uykuya dalar. Sabah aynı düşünceler kafasına hücum eder ve bu düşüncelerden kurtulmak için şehri terk etmeyi planlar.

Ancak Suçarita'ya karşı duygularını hissetmeye başlayan Gora, kendince aldatılma korkusuyla ondan uzak durmaya karar verir ve köyleri ziyaret etmek ve Hindistan'ı daha yakından tanımak için bir yolculuğa çıkar. Suçarita'nın rüyalarından kaçan Gora hapse girince rüyaları Gora'nın kafasına daha çok hücum eder. Hapisten çıktığında, Suçarita'nın kendisi Gora'yı ziyarete gelir ve orada Suçarita'ya baktığında, Hindistan'ın tüm kadınlarını huzurunda gördüğünü hisseder. Nihayetinde gerçeği öğrenen Gora, Pareş'in evine gelir ve ona her şeyi anlatır. Bu durumdan haberdar olunca Suçarita da yanına gelir ve ikisi birlikte başlarını eğerek Pareş'in öğrencisi olurlar ve roman sona erer.

2.4.8. Annelik

Gora'nın annesi Anandamoyi, romanda büyük bir konuma sahiptir. Anandamoyi, Gora'yı evlat edindiği ve Binoy'u kendi çocuğu gibi sevdiği için Naci'nin annesiyle aynı şefkate sahiptir.

Gora, din konusunda annesini hiç dinlemez. Ne annesinin odasına gider ne de onunla yemek yer ama romanın sonunda annesini tüm dini sınırların ötesinde bir yerde bulur ve değerini anlar. Her bakımdan ayırım yapmaksızın onun en saf aşkı olduğunu fark eder. Tagore'un romanlarında olduğu gibi Anandamoyi hem annelik özelliklerini sergiler hem de hümanist karakter boyutunu anneliği açısından gösterir.

Romanda, Gora'ya karşı Binoy'un Anandamoyi ile daha sık olan bağı gösterilmektedir. Bir gün Binoy, Gora'nın evine geldiğinde Anandamoyi ona yemek ısmarlarken, Gora'nın Binoy annesinin odasında oturup yemeğini yemesini yasaklar.

“Birini istemediği bir şey yapmaya zorlamak doğru değildir. Gel Binoy benimle benim odama gel bir şeyler ye”. (Tagore, 2007: 19)

Burada Gora'nın Binoy üzerinde etkisi olduğu ve Binoy'u bir şeyler yapmaya zorladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, Anandamoyi'nin kendi oğlu Gora'ya karşı Binoy savunması, onun ve Binoy'un sevgi ilişkisini ve Anandamoyi'nin sadeliğini vurgular.

Bütün tartışmadan sonra Gora annesine *“Lütfen bana kızma anne”* der.

Anandamoyi ise *“Bunu nereden çıkardın” “Ben sana neden kızayım?”* Der. (Tagore, 2007: 22)

Sadece seni öyle yetiştirmek için derin bir üzüntü hissettiğini ve Gora'nın ne yaptığının farkında olmadığını söyleyerek konuyu kapatır.

Bütün bu yemek tartışmasından sonra Anandamoyi Binoy'a gülerek, hadi tamam seni asla kutsal metinlere karşı gidip beslenmeyeceğim deyip gitmiştir ancak Binoy bütün gün rahatsızlığında kalır ve Anandamoyi'nin üzülmüş olduğunu zanneder. Yalnız odasında bunu düşünerek sadece bunu diyebilir:

“Sonra sessizce ona, "Anne," diye seslendi, "hiçbir kutsal metin bana senin sunduğun yemeğin tanrıların içkisinden farksız olduğunu kanıtlayamaz.” (Tagore, 2007: 24).

Gora yüzünden Binoy o gün yemek yemediği döner ama Anandamoyi'nin ayrılık şüphesi yüzünden bütün gün endişelenir ve ertesi sabah ilk uyandığında yanına gidip onunla yemek yer. Bu iki terimli endişe, Anandamoyi'yi Gora'dan daha çok sevdiğini ve umursadığını gösteriyor.

“Anandamoyi'nin odasına giren Binoy onun önünde saygıyla eğildi ve gülleri ayağının dibine bıraktı. Anandamoyi onları alarak: "Bunları nereden buldun

Binoy?" diye sordu. Soruyu yanıtlamayan Binoy şöyle söyledi: "Ne zaman güzel bir şey bulsam, size duyduğum hayranlığı göstermek için onu sizin ayağınıza getirmek istiyorum. *Anneciğim, çok düşünceli görünüyorsunuz.*" (Tagore, 2007: 147).

Anandamoyi ile ilk tanışmaya geldiğinde Lolita ve Suçarita, Gora ve Binoy'un Anandamoyi'de yetiştirilmelerinin kaynağını bulur. Ve bu buluşmada onunla derin bir yakınlık hissederler.

Lolita'nın Binoy ile evlenmesi üzerine Lolita'nın öz annesi Baroda onun düğününe katılmaz ve bu durumda Anandamoyi düğün gününde onun için üzülür ve kızı desteklemek için annesinin yerini alır. Ve bir annenin yapması gereken tüm işleri kendi elleriyle yapar.

"Anandamoyi, Lolita için çok üzülmüyordu. Kızın annesi vardı, ama yaşamının en önemli gününde ona sırt çevirmişti. Bu nedenle Lolita'nın kendini kötü hissetmemesi için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Kıza annelik yapacak ve onu kendi elleriyle giydirecekti. Damadı konuk edecek ve davetlilerden gelen olursa, onları dostça karşılayacaktı. Onların evini o kadar güzel yerleştirecekti ki, Lolita içeri girer girmez oraya ait olduğunu hissedecekti". (Tagore, 2007: 458).

Anandamoyi, düğünü hazırlamak için Suçarita'yı yanına alır ve annesi olmayan Suçarita Ona o kadar çok sevgi duyar ki, her fırsatta Anandamoyi'yi annesi olarak çağırmaya çalışır. Çocukluğunda annesini kaybeden Suçarita evlat edilmiştir ve annesini kaybettikten sonra Baroda'da Onu kendi çocuklarıyla birlikte büyüttü ve daha sonra teyzesi ona hep kuzenim derdi ama bu birkaç gün içinde Anandamoyi'den aldığı sevgi Suçarita, şimdiye kadar kimseden almamıştır. Bu yüzden bir anlık Gora ile evlenirse, her zaman onun sayesinde olacağını düşünür.

Bu arada Suçarita'yı evine geri götürmek için gelen teyzesini Suçarita o gün hiç sevmemiştir ve ertesi gün Anandamoyi'ye döneceği sözünü alarak isteksizce onunla gitmeyi razı olmuştur. Bütün bunlar Anandamoyi'nin harika bir anne sevgisine sahip olduğunu gösteren vakalardır.

Ancak Tagore burada da durmaz ve Anandamoyi'yi daha da zengin bir karakter olarak ortaya çıkarır. Binoy, her bir sorun çıktığında Anandamoyi'ye koşardı. Gora ile

kavga ettiğinde, sürekli gelip Gora'nın ağabeyi olan Mohim'in kızıyla evlenme teklifini, toplumun Lolita'yı kurtarmak için alması gereken önlemleri ve Baroda'nın ondan istediği gerçeği ona danışırdı. Evlenmeden önce dinini kabul etmek. Bu da Anandamoyi'nin zeki bir kadın olduğunu gösteriyor. Binoy'un dinini değiştirmesini isteyenlerden biri de Suçarita'dır ve Anandamoyi ile konuşurken Anandamoyi açıkça Binoy'un bunu yapmaması gerektiğini söyler ve burada onun mütevazı olduğunu görmek mümkündür.

Ayrıca iki sevgili arkadaşın dostluğu Anandamoyi sayesinde iki kez kurtulur. Anandamoyi Gora'yla Binoy arasındaki mesafeyi hemen anlar ve Gora'yı ikna edip ve Binoy'la olan ilişkisini birleştireceğini söyler.

"Gora, sevgili oğlum!" diye söze başladı Anandamoyi. "Lütfen beni dinle ve Binoy ile kavga etme. Bana hâla kardeş olduğunuzu söyle. Ben sizin aranızın açılmasına dayanmam. "Eğer arkadaşım kendini akıntıya bırakmaya karar verirse, onun peşinden koşarak zamanımı boşa harcayamam." dedi Gora. (Tagore, 2007: 90-91).

"Oğlum, aranızdaki sorunun ne olduğunu bilmiyorum, ama sen kendini Binoy'un aranızdaki bağı koparmak istediğine inandırırsan, bu dostluğunuzun yeterince güçlü olmadığını gösterir."

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu Anandamoyi. "Binoy'a."

"Önce karnını doyurursan daha iyi olmaz mı? Yermek hazır."

"Binoy'u buraya getireceğim, yemeği birlikte yeriz" (Tagore, 2007: 92).

Binoy ve Gora'nın dostluğunun üzerine çöken kara bulutlar geçer ve Anandamoyi sayesinde iki arkadaş yeniden bir araya gelir. Burada yazar bize dostluğunun tarihini verir ve çocukluğundan beri bu çatıda birlikte vakit geçirdiğini, konuştuğunu, uyuduğunu, oynadığını, okuyucunun dikkatini çekmek için anlatır.

Bir sabah Binoy Anandamoyi'ye gelir. Anandamoyi Onu görür görmez rahatsız olduğunu tahmin eder ve konuyu değiştirerek dikkatini dağıtmak için Gora'nın yolculuğundan ona bir mektup gönderdiğini söyler. Mektupta kendisinden daha çok bir köyde yaşadıklarını ve oradaki adaletsizlikten bahsettiklerini söyler. Bunu duyan Binoy bir anda kovuluyor ve Gora'nın toplumda var olan bu adaletsizliği ancak görebildiğini ama bizim yaptığımız adaletsizliği göremediğini söyler.

“Gora'nın etkileyici mektubu okunduktan sonra üçü de bir süre suskun kaldı. Anandamoyi birkaç damla gözyaşını sildi. Bunlar bir annenin yalnızca acı değil, aynı zamanda mutluluk ve gurur gözyaşlarıydı. Onun Gora'sı nasıl bir insandı! Yargıca kendini bağışlatmak için kendini alçaltmamıştı. Cezaevi yaşamının zorluklarını bile bile bütün suçu üzerine almıştı! Bu yüzden hiç kimseye sorun çıkarmamıştı. O, yakınmadan buna katlanabiliyorsa, annesinin de katlanması gerekirdi!”. (Tagore, 2007: 234).

2.4.9. Mürşid

Tagore romanında Gora'ya, rehberlik edecek ve manevi destek verecek olan Pareş Babu'yu romanın ana karakterlerinden biri olarak koyar. Gora romanında Gora ile Pareş Babu arasındaki ilişki çok güçlü değildir. Bunun nedeni Tagore'un Pareş Babu'u fazla sakin olma ve kimseye gereksiz telkinlerde bulunmama özelliği ile yaratmasıdır. Pareş Babu'nun ilişkisi ve etkisi Gora, Binoy, Suçarita, Lolita üzerinde olmak üzere daha geniş yer alır. Pareş, kendisine gelen herkese doğru yolu göstermeye çalışır. Tagore, Pareş Babu üzerinden özgür ve açık hümanizm anlayışını, Gora Romanı'nda zaman zaman her olaya ilişkin düşüncelerini ortaya koymaya çalışır. Romanda Gora, sert özellikleri nedeniyle kimseye boyun eğmez ve bu nedenle herkesle kavga eder, ancak hemen her şey hakkında tartışmaya başlayan Gora, Pareş ile asla tartışmaya girmez. Pareş'e ilk gittiğinde Baroda ile tartışan Gora, sakince konuşan Pareş'i dinler.

Suçarita'nın sürekli tartışan Gora ve Haran Babu gibi insanlara Pareş'i asla din hakkında nutuk atmamasının nedenini bulmaya çalıştığında, Pareş ona bu aşırılık yanlılarının nedenini az bilgisi olduğu için değil, belki kendisinin fazla bildiği için tartışmasını söyler. Ve aslında anlamak istemiyorlar, belki anlatmak istiyorlar. Bunlar Pareş'in dahi bir adam olduğunu açıklayan vakalardır:

“Pareş Babu'nun söylediklerini anlamaya çalışan Suçarita bir süre sessiz kaldı, sonra sordu: "Neden bunu Binoy Babu ile arkadaşına söylemediniz baba?" Pareş Babu yüzünde belli belirsiz bir gülümsemeyle yanıt verdi: "Aptal oldukları için değil, anlamak istemeyecek kadar zeki oldukları için bunu kavrayamazlardı. Onlar başkalarına söylev vermeyi seviyorlar! Bir gün büyük gerçeği kavrar ve olaylara yeni bir bakış açısıyla, erdemli bir bakış açısıyla bakmaya başlarsa, o zaman senin babanın açıklamalarına gereksinimleri

kalmaz. Şu anda her şeye tamamen farklı bir açıdan bakıyorlar. Ben ne söylersem söyleyeyim, onlara bir yararı olmaz." (Tagore, 2007: 161).

Gora'nın hapsedildiği haberini aldığı anda, ne kadar radikal ve inatçı olsa da karakterinin huysuz olmadığını ve suç işlemeyeceğini ifade eder, Pareş. Bu onun rasyonel hem de insan olduğunu gösterir.

Romanda Pareş Babu, Binoy'u kızıyla evlendirmeyi düşündüğünde, farklı bir dine mensup olduğu için kendisine uygun olup olmadığı konusunda şüpheye düşer ve bu da dahi karakterine soru işareti koyar. Tagore'un bunu kurmaktaki niyeti, bazen akıllı ve özgür bir insanın bile dinin etkisine girip yanlış yola girmesidir.

"Pareş Babu bir de uzaktan kurtulmuş gibi rahatlardı derin bir soluk aldı. Her zaman Tanrı'sına dürüst davranırdı. Tanrı'nın insanları tarttığı terazinin sonsuz gerçeğin terazisi olduğuna inanırdı ve kendi toplumunun ürünü olan yapay ağırlıklarla dengeyi değiştirmeye çalışmadığı için yaptığı hiçbir şeyden pişmanlık duymazdı. Bu kadar açık bir gerçeği uzun süre göremediği ve bu yüzden acı çektiği için kendine kızmıştı. Elini Suçarita'nın başının üzerine koydu ve şöyle söyledi: "Bugün senden bir ders aldım küçük anne." (Tagore, 2007: 315-16).

Romanın kahramanları Binoy ve Gora'nın yolculuğu Pareş Babu'nin sayesinde tamamlanır. Brahmo topluluğunun bir üyesi olan Pareş, evliliği desteklemek için bir mektup yazar ve onları evlendirir, ancak kendisine kızının Binoy ile evlenmesine izin vermesi hâlinde Pareş'e hariç tutacağına dair bildirim gönderilmiştir. Bu, Pareş'in sadakate inanmaktan gelen gücünü gösterir.

"Bu arada Pareş Babu, Brahmo Toplum komitesine yanıt yazmak için odasına gitmişti. Mektubuna şunları yazdı: "Lolita'nın düğün törenini ben yapmak zorundayım. Bu yüzden beni cemaatinizden çıkarırsanız sizi kınamam. Böyle bir durumda, bir gün bütün cemaatlerden aforoz edilsem kendi ayaklarının dibinde bana bir yer vermesi için Tanrı'ya dua etmekten başka bir şey yapamam". (Tagore, 2007: 453).

Gora, Krishdayal'ın kendi çocuğu olmadığını öğrenir ve aniden kişiliğini kaybeder. Bu durumda Gora hiçbir şey düşünemez, yapacak bir şey bulamaz ve gidecek bir yer bulamaz. Böyle bir durumda akla gelen tek kişi ve sığınacak tek çatı Pareş

Babu'dur. Bu nedenle Gora, Pareş'e gider ve öğrenciliğini kabul etmek istediğini ifade eder.

"Çünkü siz bu özgürlüğün mantrasını biliyorsunuz," diye karşılık verdi Gora, "onun için hiçbir cemaatte yeriniz yok. Beni müridiniz yapın! Bugün bana Hindu, Müslüman, Hristiyan ve Brahmo aynmı yapmadan herkese ait olan, tapınağının kapılarını her kasttan insana açan Tanrı'nın mantrasını verin. O yalnızca Hinduların değil, bütün Hindistan'ın Tanrı'sıdır!"

"Suçarita," dedi gülümseyerek, "ben artık sizin gurunuz değilim. Şimdi lütfen yakanişima kulak verin ve beni elimden tutup sizin gurunuza götürün!" Bunu söyledikten sonra sağ elini ona uzattı. Yerinden kalkan Suçarita sağ eliyle onun elini tuttu, sonra Gora, Pares Babu'ya döndü ve birlikte onun önünde saygıyla eğildiler". (Tagore, 2007: 512).

Nitekim Tagore, Pareş Babu sayesinde iki hikayeyi tamamlıyor. Gora'nın arayışı ve Binoy'un evliliği ile hümanizm kazanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ROMANLARIN YAPI VE TEMA AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Rabindranath Tagore Gora romanında, Hindistan tarihinde ilk kez 1905 yılında İngiliz hükümetinin Bengal'i din temelinde bölme yasasını getirmesi üzerine o dönemin koşullarını açıklamak ve o dönemki bir anlayışını ortaya koymaya çalışmıştır. İngilizlere göre, Bengal büyük bir bölge olduğu için hükümet eyalet yasalarını uygulamada daha fazla sorunla karşı karşıya geliyormuştur. Bu yüzden Bengal'i müslümanların ve hinduların çoğunlukta olduğu yaşam alanlarına göre ikiye ayrılması daha doğru bir karar olacaktır. Bu, Bengal'deki Hindular ve Müslümanlar tarafından deneyimlenen ilk darbe oldu. Ayrıca bu, İngiliz Hindistan hükümetinin böl ve yönet politikasının başlangıcıdır. Mezhepler arasında ve Hindu dini ile müslümanlar arasındaki çatışma İngiliz devletine karşı halkta yeni bir milliyetçilik bilinciyle geliştirmiştir. Tagore, o dönemin İngiliz hükümetine karşı yapılan protestolara bizzat katılarak, yazıları ve hitabetleriyle yeni kurulan cemiyetlere güç vermiş, yeni okulların açılmasına da yardımcı olmuştur. O dönemin bir diğer büyük sorunu da Hindu dinine mensup kişilerin dinde daha fazla baskı altında olması ve kast sınırlarının daha fazla olması nedeniyle birçok kişinin Hindu dinini terk edip Hristiyanlığı kabul etmeye başlamasıydı. Bu nedenle Hindu dininde de reformcu ve düzenleyici olmak üzere iki sınıfa zemin hazırlanmıştır. Bu soruna çözüm olarak birçok örgütleyici tarafından Dharam Sabha (1830), Arya Society (1875) gibi yeni topluluklar ortaya çıkmıştır. Romanda Hindu dini ile Brahmo toplumu arasında bir çatışma yaratılmıştır. Brahmo toplumu aynı zamanda Hindu dininin bir reformisti olan Raja Ram Mohan Roy tarafından 1828'de kurulan Hindu dininin bir koludur. 1905 tarihli bu kanun nedeniyle, bu kanundan sonraki durum bu iki toplum arasındaki ihtilafa dönüşmüştür. Tagore, Gora adlı romanında, o dönem insanının özellikle genç toplumdaki ideolojik çatışmasını ve yeni doğan milliyetçiliğini yazar. Ancak Tagore bu milliyetçiliği romanda aşk tesadüfleri ve kahramanın kendini keşfetme yolculuğuyla sunar.

Roman, ön planda Gora ve Suçarita ile Binoy ve Lolita'nın aşk hikayesini, arka planda Hindu dininin temsilcisi olarak Gora'yı ve Brahmo toplumunun sorumlusu olarak Haran Babu'yu betimliyor. Ancak Gora ve Haran Babu mezhepsel aşırılığın rengiyle boyanırken, ulusal bir gençlik aktivisti olarak Gora ve kendi milletini küçümseyen biri olarak Haran Babu birçok olaylı ve renkli resim çizildi. Hindu dininden Gora ve Brahmo topluluğundan Haran Babu, Hindu Hümanist Anandamoyi ve Brahmo olan Pareş Babu

bu resme karşı çıkararak bu resmin güzelliğini büyütmek için ortaya atıldı. Anadamoyi ve Pareş Babu, yıllar önce tarikatın sınırlarını kaldıran ve insanlığa önem veren iki sabırlı ve zeki karakterdir. Romanın kahramanı Gora, İngilizleri Hindu dininin en büyük düşmanı olarak görüyor ve kendisini Hindu ve Hindistan'ın vekili olarak algıladığı için kendisini mülk ve millet için yasaklıyor. Asla genel bir insan olarak yaşamaya devam etmeyeceği için, ama sonunda, ne Hindu ne de Hintli olduğunu öğrenir ve aniden kendini kendi başını bulur. Geçmişini ve geleceğini yitirir ve nitekim ilki ve sonuncusu yalnızca bir insana ve insanlığın en mükemmel kimliğine ulaşır.

Necip Fazıl Kısakürek, Aynadaki Yalan'ı 1980'de yayımlandı. 19. yüzyılın son yıllarından itibaren Türkiye'de Batı'nın etkisi hakim olmaya başlamış ve bu etki Türkiye'yi her yönden kuşatmıştır. Batılılaşmanın edebiyat üzerinde de büyük etkisi olmuş, Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem, Mehmet Rauf gibi Türk şairleri halk tarafından sevilmeğe, Batılılaşma hikayeleri, romanları ve şiirleri yoğun bir şekilde yazılmaya başlanmıştır. Buna karşı Batılılaşmayı eleştiren Şemsettin Sami, Namık Kemal ve Ahmet Mithat gibi sanatçılar sahneye çıktı. Böylece Türk Edebiyatını iki korumaya bölünmüş olarak görmek mümkündür ve Batılılaşmayı savunan ve eleştiren konular arasında Divan Edebiyatı gibi Eski Türk Edebiyatı kendine yer bulamamış, tasavvuf, din ve ahlak gibi konular Türk edebiyatı sahnesinden kaybolmuştur. Tasavvuf ve din konuları artık yerini materyalizm, pozitivizm ve akıl gibi kavramlara bırakıyor ve birçok edebi akım başlıyor.

Batı'da Aydınlanma ve Rönesans gibi devrimlerden sonra zihin merkezi bir özne olarak algılanmaya başlamış ve etkisi Türkiye'deki genel halka ve Türk Edebiyatına yansımaya başlamıştır. Türk Edebiyatının ilk şairi olan Şinasi, zihni merkezleyerek "münacat" başlığı altında bir şiir yazar. Şiirde Şinasi zihni övüyor ve akıl yoluyla Tanrı'ya ulaşma fikrini savunuyor. Ancak Divan Edebiyatı döneminde şiirlerinde Tanrı'ya ulaşmanın tek yolu sevgi olarak ele alınmıştır. Türk edebiyatındaki bu akıl ve din çatışması daha da ilerleyerek Doğu-Batı çatışması şeklini alır. Bu bakımdan Necip Fazıl'ın Aynadaki Yalan'ının edebiyatın Doğu ve Batı, akıl ve din, İslam ve Hristiyanlık, akıl ve ruh, maddi ve manevi gibi kavramlar arasındaki çatışmasının arka planından ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Türk Edebiyatında bu roman Batılılaşmayı eleştiren eserlerde yerini alır.

Romanda Necip Fazıl'ın kahramanı Naci, "İslam Tasavvufu ve İnsanlığın Beklediği Nizam" başlıklı teziyle İslam'ı Batı'ya karşı savunuyor, İslam ve Tasavvufun

yardımıyla yeni bir düzenin kurulmasını vurguluyor. Necip Fazıl romanda zaman zaman İslam'ı ve mistisizmi övüyor, Batı'yı eleştiriyor. Romanda İslam'a karşı komünizm, pozitivism ve materyalizm gibi hareketler küçümsenmekte ve her hareketin temeli zaten İslam'da ifade edilmektedir. Necip Fazıl, eserinde bir ampulün ışığını Batı'ya, İslam'ı ebedi güneş'e benzetiyor ve bunun farkında olmadığımızı söylüyor.

Bunun yanı sıra romanda Naci kendisinden büyük olan Belma Hanım'a aşık olur ve aşkını reddetmesi nedeniyle İslam'a sığınır ve kendi içinde bir arayış yolu açar. Tezin reddedilmesi ve ardından nefsin kaybedilmesi bu araştırmayı daha da hızlandırıyor. Ancak Aynada Yalan romanında Necip Fazıl'ın "Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu" ve "İdeolokya Örgüsü" gibi eserlerinde de aynı temaları işlediği görülmektedir. Dolayısıyla yazarın bu romanda bu konuyu canlandırıldığını söylemek haksızlık olmaz.

Romanda Necip Fazıl, Naci'ye bohem hayatını yaşadığı gibi yaşatır ve 1934'te Abdül Hakim Arvasi ile tanıştıktan sonra kendi hayatına getirdiği değişiklikler gibi Husmen Hoca ile tanıştıktan sonra da Naci'ye değişiklikler yaşatır. Nitekim hayatının yansımalarını hikaye arasında aktardığını söylemek yanlış olmaz. Bir diğeri ise İmam Rabbani, Mevlana ve Rumi gibi ünlü ve azimli Sufilerin sözlerinin Tasavvufun genel bakış açısına dayanan fikirleriyle sıklıkla romanda yer almasıdır.

Nitekim gerek Rabindranath Tagore gerekse Necip Fazıl eserlerinde din, ahlak, Batı, Batılılaşma, spiritüalizm, arayış gibi ortak kavramları barındırmaktadır. Necip Fazıl'ın spiritüalizmi daha çok tasavvuf ve İslam'ın aydınlanmasında iken, Tagore inandığı hümanizmin ahlaki değerlerini aldığı eğitime göre, yani vedalar ışığında okuyucuya aktarır.

İngiliz devletinin 1905 yılında getirdiği yasadan, Hint halkı ve gençliğinde ve özellikle Bengal bölgesinde ortaya çıkan yeni milliyetçilik, mezhep ve tabakalar adına dini ayrımcılık yapan İngiliz devletinin mezhebi ve amacıdır. Gora romanında Tagore, o dönemin kahramanı Gora'nın yardımıyla yıllarca birlikte yaşayan insanları ele alır. Gençliğinin düşünce tarzını ortaya çıkarmayı başarmıştır. Necip Fazıl ise 1980 yılında eski Türk edebiyatı'nın İslam ve mistisizm kavramını *Aynada Yalan*'la canlandırmış ve uzun bir süre sonra bu romanıyla Tanzimat Edebiyatı'ndan sonra başlattığı birçok hareket ve yazarların savunduğu Batı kavramının Batılılaşmayla bağlantılı akıl ve materyalizm gibi eleştirileri yeniden masaya koymaya çalışılmıştır. Her iki yazarın da romanında kahramanları olan Gora ve Naci'yi psikolojik bir hayat yaşamaya zorlayış ve

kahramanlarının bir tür iç savaşa dönüşüp kendilerini keşfetmelerini sağlamaya çalışmıştır. Böylece, kendini arama "Aynada Yalan" romanında ana konu olarak yazılır, ancak Gora romanında bu arama arka plandadır, bu yüzden çoğu zaman geride kalmış gibi hissedebilir, ancak yazar yavaş yavaş arayışını ön plana çıkarır. Hikaye ilerledikçe. Milli ve dini fikirlerine her zaman güvenen Gora, zaman zaman annesi Anandamoyi ve Pareş Babu ile tartışırken psikolojik baskı altında ve kendi görüşlerinden şüphe duymaktadır. Bu tereddütlü durumlar her zaman kendilerini sona erdirir ve Gora'yı arayışına doğru iter. Romanda Naci için Husmen Ağa ve Gora için Pareş Babu ahlak öğretmeni ve rehber olarak yer almaktadır.

Necip Fazıl, *Aynadaki Yalan* adlı romanında bu arayış için İslam'ın ve mistisizmin yolunu seçer. Orada Gora'da Tagore, hümanizmin panzehirinde din ve mezheplerin çözümünü arıyor. Böylece Naci kendini İslam yoluyla bulur ve onun yardımıyla Allah'a kavuşur, kendini keşfeder ve dünyanın yalan olduğu sonucuna varır. Öte yandan Gora kendi gerçeklerini öğrenir ve birden tüm kişiliğin yalan olduğunu hayal kırıklığına uğratar ve kendisini her katmandan, mezhepten, ırktan, millettten, dinden önce ancak bağımsız bir insan olarak bulur.

İki romanda aşkı ayrı ayrı yönden ele alınmıştır. *Aynadaki Yalan* romanında Naci'nin üç farklı kadın karakterle ilişkisi gösterilir ve hiçbir ilişkinin başarılı olmayacağı belirtilir. Necip Fazıl, sırf arayışa odaklandığı için romanı bu şekilde yapıyor, dolayısıyla bu romana başarılı bir aşk romanı diyemeyiz. Bu yüzden *Aynadaki Yalan* romanında aşk ilişkisi olmasına rağmen hiçbirinden yeterince bahsedilmiyor ama Gora'da iki aşk hikayesi var ve roman boyunca bu ilişkinin devamını görmek mümkün. Böylece, Tagore'un Gora'sı iyi bir aşk hikayesi denilebilir.

Diğer bir fark ise, Naci'nin *Aynadaki Yalan* romanında aşkı geçici ve maddi aşk olarak kurduğu için hiçbir kadınla ilişkisinin tamamlanamaması ve Mine'nin intiharı, Hatice'nin kanserden ölmesi ve Belma'nın artık Naci'ye ait olmamasıdır. Belma'dan kendisine ve o mutlak gerçeğe ulaşmaktır. Bu nedenle Naci, Belma'yı kabul etmez ve bu da Naci'nin benliğini ele geçirdiğini gösterir. Ancak Gora romanında aşk merkezli bir özne olduğundan Tagore kendini arama konuyu aşta buldurur ve arayışını Binoy'un Lolita ile evlenmesiyle tamamlar ve İnsanlığın mezhebin üstünde olduğunu gösterir.

Her iki romanda da zaman ve mekandan ziyade davaya vurgu yapılır. Gora ve Necip Fazıl'ın *Aynadaki Yalan*'ından olaylar daha azdır ancak Tagore'un Gora'sı daha

çeşitli karakterlerle ve kıyaslandığında daha fazla olayla doludur. Romanın kahramanı, Gora'ya benzeyen Haran Babu, onun gibi sert ve kendini toplumdan sorumlu sanıyor, aksine Gora'nın arkadaşı Binoy daha yumuşak, anlaşılır ve iyi huylu. Romanda Gora, Suçarita ve Binoyla Lolita'nın iki aşk hikayesi var. Suçarita akıllı, düşünceli bir kişidir, oysa Lolita biraz inatçıdır ve işi daha fazla düşünmeden yapar. Hem Anandamoyi hem de Pareş Babu, her iki toplulukta da sakin, özgür, sabit fikirli, deneyimli eşit zihinlere sahiptir. Anandamoyi'nin kocası Krişnadayal ve Pareş'in karısı Baroda da neredeyse aynı tavırla eski moda bir karakter. Böylece, Gora romanı Aynadaki Yalan'a karşı biraz daha büyük bir vaka resminesahiptir.

Gora romanının tüm bu ortak noktalarının yanı sıra kendine has noktaları da vardır. Bunlardan biri Gora ve Binoy'un arkadaşlığıdır. Aynadaki Yalan tek kahramanı olan bir hikaye olduğu için bu unsuru orada bulamıyoruz, ancak Naci'nin bir veya iki arkadaşı olan ressam Abbid'den söz ediliyor. Ancak arkadaşlığı bir ilişki olarak kabul etmek zordur ve kabul edilirse Gora romandaki dostluk ilişkisini hiçe sayar.

Tagore Gora romanında bu dostluğu çok güçlü bir şekilde yaratır. Gora ve Binoy'un ara sıra ilişkilerinde baloncuklar çıkması ve bu ilişkinin Anandamoyi sayesinde yeniden kurulması, bu ilişkinin yeniden canlandığını kanıtlıyor. İkisi arasındaki ideolojik fark da konuşulmalı. Bu ideoloji, Binoy'un evliliği meselesi gündeme geldiğinde aradaki farka dikkat çekiyor. Hikaye boyunca Gora'nın etkisinde kalan Binoy, bu kez Gora ile karşı karşıya gelir. İdeolojide farklılık gösteren küçük bir olay, Lolita'nın Binoy'a putlara inanıp inanmadığını sorduğunda inanmadığını söyleyerek putların bir din değil, belki sadece Hindu dininin bir sembolü olduğu anlayışını açıklıyor, ancak Suçarita Gora'ya putlara inandığını sorarsa, bir puta sadece ülke için inanabilirsin. Bir parçası olarak bakıyorsun ama ben idolün aracıyla teyzen Gora'nın inancını gördüğünü söylüyorum. Bir idolü sadece bir toprak parçası olarak görmek çok yanlış, çünkü biz insanlar, idolün bir toprağı olduğunu bildiğimiz için, onu bir tanrı olarak şekillendirdik ve evet diyerek bir açıklama yaparak ona daha yakın hissediyoruz.

Tamamen farklı iki ulusun kültür, tarih, fikir, kavram ve anlayış sorunlarından oluşan bu iki romanda farklılıklar vardır. Ancak anlayış bakımından birbirine az çok benzeyen iki yazarın bu önemli eserlerindeki ortak kavramlar yakalanmıştır. Necip Fazıl'ın Aynadaki Yalanı'nın temel kavramlarından biri kendini aramaktır ancak Gora'da bu arayış arka planda yer alır, Ancak romanın sonlarına doğru ön plana çıkmaya başlar.

Aynı şekilde Gora'da olumsuz milliyetçilik ve dindarlık ön plandayken Yalandaki Yalan romanında Doğu-Batı konusu işlenir. Gora, Türkiye'de Batılılaşma ve Aynadaki Yalan tartışılırken yazıldığında, Hindistan'da yeni doğan milliyetçilik ve dindarlık bu eserin kaynağı olmuştur.

Ayrıca iki romanın hikayelerini devam ettirmek için dahil ettikleri karakterler de birbirine çok benzer. Romanların kahramanları ve sahnedeki diğer karakterler birbirine o kadar yakındır ki okuyucu aynı anda iki roman okurken karakterlerin özelliklerini karıştırabilir.

Gora'da aramaya başlangıçta çok az yer verdiğinden, bazen okuyucuya romanda bir arama planı yokmuş gibi gelebilir, ancak yavaş yavaş hikaye birbirine bağlı hisseder ve hikaye yavaş ilerler. Her olayın altında bir arayış olduğu anlaşılmaya başlar. Aynadaki Yalan'da Naci, hikaye başlar başlamaz hep arayışa yönelir ama Gora'nın romanında, Gora'nın yolculuğundan döndükten sonra, arayışın varlığı hikayede güçlenir ve daha da ön plana çıkar.

Romandaki diğer karakterlere geçecek olursak Mine ve Lolita birbirine çok benzerler. Aynadaki Yalan, Mine'nin Naci ve düşünmeden intihara teşebbüs etmesi ve Lolita'nın düşünmeden tek başına Binoy'la Kalküta'ya gitmesi benzer durumlardır. Böylece her ikisinde de cesur olmak, insanlara fazla ilgi göstermemek, açık sözlü olmak gibi aynı sıfatları görmek mümkündür.

Naci'yi toplayan annesi Gora'daki Anandamoyi ortak özellikleri paylaşıyor. Ancak Anandamoyi, Naci'nin annesine karşı akıllı, özgür fikirli ve hümanizme inanan özelliklere sahip olduğundan daha güçlü ve anlayışlı bir kadındır. Anandamoyi, yazarın ele aldığı karakterler arasında en güçlü karakter ve ayrım yapmadan insanları kucaklayan ideal bir anne olur. Husmen Ağa Naci'ye her zaman rehberlik eden ve tavsiyelerde bulunan Pareş Babu'ya eşdeğerdir. Husmen Ağa sadece Naci'yi yönetirken Pareş Babu, Gora ve Binoy, Lolita ve Suçarita'ya fikir verirken Husmen Ağa'dan daha fazla etki yaratan karizmatik bir özelliğe sahiptir.

Ayrıca *Aynadaki Yalan*'daki Necip Fazıl, Naci'nin kendisini dine, İslam'a ve tasavvufa olumlu bir şekilde yönlendirmesine izin verirken, Tagore'un dine yaklaşımı tamamen olumsuzdur. Romanda hümanizmin tarafını tutan ve Hindu dininin kast sistemini eleştiren Tagore, Gora, Krişnadayal, Harimohini, Baroda, Haran Babu gibi aşırı dinci karakterlerini utanç verici olarak göstermekte ve onlara bir kazanç

sağlamamaktadır. Gora da kendini kaybettiğinde ve artık bir dini ya da ulusu kalmadığında, ancak insan olarak fethedilir. Romanda önemli bir olay Binoy ve Lolita'nın evliliğidir. Burada da Tagore, insanlığı koruyan Pareş ve Anandamoyi'yi, evliliği durdurmaya çalışan tüm ulusal ve dini karakterlere karşı çıkar ve hümanizme ulaşmanın bir sembolü olarak evliliklerinin onlar aracılığıyla tamamlanmasını gösterir. Aynadaki Yalan'da ise tam tersi bir durum yaşanıyor. Necip Fazıl, romanında aşkı olumsuz olarak ele aldığından, bunun materyalizmden başka bir şey olmadığını kanıtlamak için, Naci'nin üç kadınla ilişkisi olmasına rağmen hiçbirinin tamamlanmadığı ve dünyadaki tüm bağların sahte olmasının gerçeğiyle sonucuna varır. Bununla birlikte, Gora romanında Tagore, aşk ve hümanizm iç içe olduğundan, aşkın zaferini ve dinin yenilgisini gösterir.

Diğer bir fark ise Necip Fazıl'ın *Aynadaki Yalan* romanında Naci'nin arayışında benliğinin önemli bir rol oynamasıdır. Naci'nin roman boyunca içinden gelen bir duyguyla savaşta olduğu göz ardı edilmez. Nihayetinde Naci'nin Belma'yı reddetmesi Naci'nin bu savaşı kazandığını gösterir ancak *Gora*'da böyle bir karşılık yoktur. Ancak iki romanın da psikolojik özellikler sunduğuna şüphe yoktur. Zaman zaman iki yazar, karakterlerin iç düşünce dünyasını okuyucuya sunar. Nitekim *Gora* romanı *Aynadaki Yalan*'dan daha geniş bir sahneye hükmediyor ve Tagore çok fazla karakter ve çok fazla vaka oynuyor.

Bir yer olarak, *Aynadaki Yalan* İstanbul'un dışında, kısmen Avrupa'da ve Gora, Kalküta ve bazı bilinmeyen köylerde kuruldu. Eserlerin yazıldığı dönemde hem Hindistan'da hem de Türkiye'de büyük siyasi yenilikler ve değişimler yaşanıyordu. İstanbul, Türkiye'nin en gelişmiş şehri ve yine aynı dönemde toplumsal ve siyasi hareketlerin merkezi olan Hindistan'ın Bengal bölgesiydi. Bu nedenle Romanların mekânları İstanbul ve Bengal olarak seçilmiştir. *Aynadaki Yalan* bir konum olarak İstanbul'un dışında, kısmen Avrupa'da, Gora ise Kalküta ve bazı tanımlanamayan köylerde mekân olarak geçer.

Zamana gelince, *Gora*'yı 1910'da, bazı yerlerde 1909'da da tamamladığı söylenir. *Aynadaki Yalan*'ın 1980'de yayınlandığı kayıtlara geçmiştir. Dolayısıyla aradan yaklaşık 70 yıllık uzun bir süre geçmiştir. İki romanın da siyasi hareketlerden etkilendiği ve yazıldığı açıktır. İki yazarın bu eserleri bu dönemin güncel siyasi meseleleri üzerine yazmaları, her ikisinin de kendi milleti ve toprakları için tedirginlik hissettiklerini kanıtlamaktadır.

SONUÇ

Tagore ve Necip Fazıl, dil ve edebiyat sahasının seçkin isimleri arasındadır. *Aynadaki Yalan* ve *Gora*'nın her iki yazarın dikkat çekici eserlerinden olduğu söylenebilir. Tagore, 1905 yılında Bengal'de dünyaya geldi ve İngiltere'de tüm Hindistan halkının devlete karşı isyan etmesine ve milliyetçilik uyandırmasına neden olan ayrımcı yasaların getirilmesi nedeniyle bu yasaya isyan etti. *Gora* romanı, Hindistan tarihindeki bu olaydan kaynaklanmaktadır. Necip Fazıl ise tüm yaşamının Batı'ya karşı olduğunu ve Türkiye'nin Batılılaşmasından bir şey kazanamayacağını ilan ederek asıl gelişmenin Doğu'da olduğunu savundu. Ancak o, dine kuvvetle inanan ve tasavvufun mutlak hakikate ulaşmanın yolu olduğu kavramlarına dayanan araştırmacı bir yazar ve şairdir.

“Sonralar bu illetten kurtulmak için nefsiyle mücadeleye kalkışan şair ‘Babiali’ eserinde yazar: ‘Gözlerim kaldırımlarda, ‘Kaldırımlar’ şiirini içimde biriktire-biriktire otele gittim. Odama çıktım. Aynanın karşısına geçtim, ucları simsiyah tırnaklarımla yanaklarımı kanatırcasına tarayarak, ağlamaya başladım: - Allahım, beni kendi kendimden kurtar” (Babayeva, 2020: 84).

Bunun etkisini hemen hemen tüm eserlerinde görmek mümkündür ve bunun etkisi yaşamının son yıllarında yazdığı *Aynadaki Yalan*'da açıkça görülmektedir.

Bunun yanında Tagore, yaşamı boyunca insanlığı savunmuş ve Tanrı'yla tanışma arzusuna güvenmiş ve milliyetçiliğin ve dinin insanı böldüğüne inandığı için her zaman mahkum edilmiştir.

“Ben hiçbir dini mezhebe mensup değilim ve belirli bir inanca bağlı değilim. Tanrımın beni yarattığı an Bunu öğrendim, O kendini benim yaptı. O benim varlığımın ortaya çıkmasında her zaman aktiftir. Bu dünyanın çeşitli güçleri ve güzellikleri ile yaşamının ve onu kuşatmanın deneyimleri... Varlığımın gerçeği sonsuz bir sevgi garantisi taşıyor (Sud, R. 1962: 5).

Nitekim iki yazar Tagore ve Necip Fazıl'ın bu iki romanda inandıkları anlayış kadar insanlara da bir mesajı olduğunu anlayabiliriz.

Necip Fazıl, Arvasi ile tanıştıktan sonra İslam ve tasavvuf ile yakınlaşmış ve ideolojisinin en önemli düşüncesi olarak yaşamıştır. Öte yandan, hümanizm ve hayırseverlik, Vedantaizm, Vaishvaizm, Baul Şarkıları ve eski Hint mistik yazarlarının sosyal kötülüklerini açıkça eleştiren fikirlerden yetiştirildiği için Tagore'da kökleşmiştir.

Kabir, Mira, Raja Ram Mohan Roy gibi sosyal reformcu ve yazarların din ve milliyetçilik eleştirileri, Tagore'un anlayışını etkilemiş ve daha sonra Tagore, dinin kötü ve karanlık tarafını gördüğü için bu iki kavramdan çok uzak ve onları asla desteklememiştir. İngiltere'nin saltanatı sırasında da milliyetçiliği insanlığın kardeşliği için en büyük tehdit olarak gördü. Milliyetçilik 20. yüzyılda dünyada yeni doğan bir kavram olduğu ve dünyada en çok etkilenen kavram olduğu için her millette ve özellikle gençlerde bu duygu mevcuttu ama milliyetçilik zirvedeyken Tagore her köşeye gitti ve milliyetçiliğin tehlikelerinden bahsetti. Ona göre gerçek özgürlük, zihinsel özgürlüktür. İnsanları sevmek, ayrımcılık yapmamak, birbirimizin hakkını yememek, birbirimize yardım etmek, birbirimize destek olmak, kişinin rengini değil kalbini görmek, hakikatin çetin yolunda yürümek, arkasında durmak. Gerçek ne olursa olsun, gerçek özgürlük demektir.

Bir din olarak Tagore, insanlığı en büyük din olarak görüyordu. Onun için insan hizmeti en büyük onuruydu. Hindu, Müslüman ya da dünyanın herhangi bir dininde ihtiyacı olanlara yardım eden, hastalarına hizmet eden çaba, onun için her türlü amaç, ibadet ve sadakadan daha büyüktür. Necip Fazıl'a kıyasla o, İslam'ın en büyük olduğuna ve İslam dininde her şeyin ilacı olduğuna inanıyordu. Allah'ın zatının her şeye hakim olduğunu ve İslam'ın onun yolu olduğunu söylerdi. Tasavvufun İslam'ın dalı olduğuna ve İslam şeriatının iç içe, yani kesintisiz bir dal olduğuna inanıyordu. İslam'ı daha kapsamlı bir şekilde uygulamak için önce tasavvufu anlamak ve uygulamak önemlidir. Necip Fazıl için İslam her sorunun çözümüdür. Dünyada var olan marksizm, liberalizm ve komünizm gibi bütün anlayışların köklerinin İslam'da olduğunu söylerdi. Necip Fazıl'ın 1935'te Arvasi ile tanışması onun hayatı için bir dönüm noktası oldu. Ama Tagore'un hayatında bu kadar belli bir değişim noktası yaşadığını görmüyoruz. Tagore'un hayatı Hindu mistik felsefeleri ve inançları üzerine inşa edilmiştir ve hayatı boyunca geliştiğini görmek mümkündür. Her ikisinin de hayatındaki orta nokta, her iki yazarın da eğitim hayatlarında başarılı olamamaları ise, Tagore o dönemdeki eğitim sistemini bile eleştirmiştir. Necip Fazıl ve Tagore üniversitelerini yarım bıraktılar. Necip Fazıl'ın Türk siyasetiyle bu kadar meşgul olmasının nedeni Büyük Doğu dergisiydi. Ancak 1905 yılında Hindistan'da Bengal bölgesini ayıran yasanın ardından Tagore, milliyetçiliğin kötü tarafını ve insanlığın kanını gördüğü için siyasetten uzak durmaya karar verdi. Necip Fazıl, siyasi faaliyetleri nedeniyle birkaç kez hapse girmek zorunda kaldı. Böylece yaşadıkça siyasetten uzaklaşan ya da siyasete yakınlaşan birinin olduğu gözden kaçmaz.

Araştırmacılar, Aynadaki Yalan'nın kahramanı Naci'yi "kendini arama" açısından Necip Fazıl'a benzeterek, romanının da Necip Fazıl'ın düşünce dünyasından oluştuğunu söylediler. Ama bence bu eserde Necip Fazıl'ın fikirleri olduğu kadar kendi hayatında birlikte yaşadığı gerçek kişiler de var. Bu, Naci'nin romanda yer alan arkadaşı ressam Abbid'in varlığından ve Necip Fazıl'ın gerçek hayatında onun arkadaşı olmasından söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında Naci'nin Aynadaki Yalan'daki vaka ressamı Abbid sayesinde Belma Hanım ile tanışmış olması ve Necip Fazıl'ın kendi hayatında bir olay yaşamış olması kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca Husmen Ağa sayesinde Naci'nin tasavvuf ile yüz yüze gelmesi ve Necip Fazıl'ın Arvasi ile tanışması romanda onun tasavvuf ve İslam'a yaklaşımına benzer bir durumdur. Gerçek hayatında Arvasi ile tanışacak olan Necip Fazıl, arkadaşı ressam Abbid'i de yanına alır. Yani tüm bu durumlarla yazar aynı isimli ve aynı özelliklere sahip karakteri kendi hayatından seçmiştir.

“Haftalar geçtikten sonra Necip Fazıl, uzun yıllar hasretini çektiği kişiyi daha yakından tanımak için ressam arkadaşı Abbidin Dino ile beraber Eyüpsultan'a Abdülhakim Arvâsî'nin dergâhına gider. Abdülhakim Arvâsî sohbetinde ilk olarak ona tasavvuf hakkında malumatı olup olmadığını ve bu konuda herhangi bir kitap okuyup okumadığını sorar. Necip Fazıl, Bahriye Mektebi'nde iken Semerâtü'l-Fuâd ve Dîvân-ı Nakşî adlı tasavvufî içerikli eserleri ve son olarak da Ma'rifetnâme'yi okuduğunu belirterek bu suali cevaplar”. (URL 1)

Necip Fazıl romanda mutasavvıfçının elini tutarken ruha daha çok önem verir. Ruhu merkezine alıp hem Naci arayışını hem de nefsin yenilgisini ve nefsin akla aykırı konumunu anlatmaya çalışılmıştır. Işıltı aynı zamanda Erdemli Doğu'nun sembolü olan ruhu seçer, karanlıkta kalır ve Batı kentine karşı en çok aydınlatır. Batı'daki birçok icadı nedeniyle dünya Batı'ya hayran kaldı ve Doğu da felsefe, ideoloji ve yaşam tarzını benimsemeye başladı. Böylece Batı'nın icatları sayesinde bütün dünya Batı'yı bir kahraman ve ideal olarak görmeye başladı ve bu da Doğu'yu ikiye bölmeye neden olarak karşımıza çıktı. Doğu tarafını tutanlar dine, Batıyı destekleyenler ve bilimi seçenlere sığınır. Bu ayrım gelişim konusundan kaynaklandı. Necip Fazıl, romanda bu modernleşme yarışmasını ruhun aydınlatılması şeklinde ele alır. Necip Fazıl, tüm bu Doğu-Batı, materyalizm, akıl, Allah, İslam, tasavvuf, nefis konularının yanı sıra çalışmalarında dünya ve ahiret konusuna değer vermektedir. Naci'nin maddi ve sahte aşka inkar etmesi, yazar Batı yerine Doğu'yu ve akıl yerine ruhu seçilmiş olarak gösterir,

romanda şu ifade ile izah edilir: *"Hayır Hatçe, seni yaratan Allah'ı istiyorum!"* (Kısakürek, 2019: 200) bu cümleyi bunun kanıtı olarak değerlendirilmelidir.

Burada dikkati çeken bir diğer unsur da romandaki diyaloglardır. Bir örneğe göre, Arvasi ile ilk kez görüşmeye giden Hz. Necip Fazıl, Arvasi ile tasavvuf hakkında konuşmaya başlamış ve ona Semaratül Fuad, Divan-e Nakşi ve Marifetname gibi tasavvufi eserleri okuyup okumadığını sormuştur. Bu soruya cevaben romanındaki olay, Naci'nin imama gidip tasavvuf ve din hakkında soru sorduğunda verdiği cevaba benzer.

"Bu iş kitapla olmaz. Akılla da varılmaz.

Hiç yemeğin lezzeti çatal ve bıçakla bulunabilir mi" (URL 1)

"Bu iş ne akılla olur ne de akılsız" (Kısakürek, 2019: 70).

Türk edebiyatında Doğu-Batı üzerine birçok eser kaleme alınmıştır. Bu tür romanlarda Batı'nın bazı zenginlik, gelişme, yaşam, refah, rahatlık ve Doğu'nun tepkisi, hurafeleri, zor yaşamı, işsizlik, yoksulluk ve eksiklikleri arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. Bazı eserlerde Doğu, bazı eserlerde Batı'yı görmek mümkündür. Bu Doğu-Batı karşılaştırmasına ek olarak, "kendini Aramak" konusunu da içeren *Aynadaki Yalan*, bir örnek olarak sayılabilir. Aynı Doğu-Batı meselesini ele alsa da, kendi içinde bir ayrıma sahiptir. Doğu'yu Batı'ya karşı yükseltmeye çalıştığı eserlerinde, Doğu sevgisi, din, vatanseverlik, tasavvuf gibi konuların desteğiyle, Batı'dan daha iyi olduğu çoğu zaman kanıtlanmıştır. Ancak Necip Fazıl'ın *Aynadaki Yalan* adlı romanındaki ruh sayesinde karizmatik bir hava yaratılır. Bu karizmatik özelliği onun Türk Edebiyatında Doğu ve Batı konulu eserlerine katkı sağlar. Necip Fazıl'ın diğer eserlerinde dediği gibi, Batı'nın sadece materyalizme sahip olduğu iddiası bu romanda da zaten açıktır. Naci'nin tasavvufu imama giderek öğrendiği, imamın tasavvufu anlatırken akıldan bahsettiği, aklının hiçbir zaman tasavvufa geçmediği ve gerektiğinde sadece tasavvufa sığındığı rivayet edilir. Yazar, Allah'ın yolu olan İslam'ı ve İslam'ın yolu olan tasavvufu akla karşı seçmektedir. Bu zincir, yazarın Allah, İslam ve tasavvufun iç içe olduğuna dair inancının izleri olarak kabul edilebilir. Tasavvufla ilgilenenler için bu roman, okuyucularına tasavvuf öğrenmenin temel ilkelerini sunar. Akla güvenmek kendini aldatmak demektir, Resulün en ideal ahlâkı olmak ve hayatımızı güzelleştirmek için Hz. Muhammed'i taklit etmek lazım, Allah'ta yok olmak, tasavvufun temel unsurları olarak kabul edilebilir. Bu romanda öne çıkarılan bir noktadır.

KAYNAKÇA

- Aikant: C. (2010). "Reading Tagore: Seductions and Perils of Nationalism". Asiatic: IIUM Journal of English Language and Literature, 4(1), 52-64.
- Akdağ, A. B. (29.07.2019) "Fikrî Bir Otobiyografik Roman Olarak Necip Fazıl'ın "Aynadaki Yalan" İnda "O ve Ben" İn Yansımaları". Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl:7, Sayı: 94, Temmuz 2019: 517-539.
- Babayeva, E. (2020) "Necip Fazıl'ın Eser Adlarının Simgesel Anlamı". Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 4(1), 81-95.
- Baz, İ. (2003). "Necip Fazıl Kısakürek (ö. 1983) ve Tasavvuf ". İlim ve Akademik Araştırma Dergisi.
- Brodowicz, A. (August 12 2018). Self-Consciousness and Self-Knowledge in Plato's Charmides and Contemporary Philosophy of Mind (Master's Thesis). Utrecht University.
- Bulak, Ş. (2016). "Necip Fazıl'ın Şiirlerinde Kullandığı Zamirler Üzerine". Journal of International Social Research, 9(46), Sayı: 46
- Collins, M. (2008). "Rabindranath Tagore and nationalism: An interpretation". Heidelberg Papers in South Asian and Comparative Politics, sayı. 42.
- Collins, M. (2013). Empire, Nationalism and the Postcolonial World: Rabindranath Tagore's Writings on History, Politics and Society. NY 10017, Routledge.
- Es-Sülemî Ebû Abdirrahmân, (1981), Tasavvufun Ana İlkeleri, Sülemî'nin Risâleleri, Çev: Süleyman Ateş, Ankara: Ank. Üniv. Basımevi.*
- Gupta, U. D. (2010). "Using a Poet's Archive to Write the History of a University: Rabindranath Tagore and Visva-Bharati". Asian Studies, (1), 9-16.
- Güven, R. (2000). Rabindranath Tagore ve Ateş Böcekleri. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hancıoğlu, H. (2016). "Necip Fazıl'ın Şiirlerinde Kadın". Journal of International Social Research, 9(44).
- Ho, D. Y. (1995). "Selfhood and Identity in Confucianism, Taoism, Buddhism, and Hinduizm: Contrasts With the West". Journal for the Theory of Social Behaviour, 25(2), 115-139.

- Karabulut, M., & Biricik, İ. (2021). “Oksidentalizm ve Necip Fazıl Kısakürek’in “Aynadaki Yalan” Romanında Oksidentalizm Algısı”. *Academic Knowledge*, 4(1), 17-31.
- Kısakürek, N. (1975). Bâbîâli. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. (2019). *Aynadaki Yalan* (35th ed.). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. (1998). Çile. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. (2000). İdeolocya Örgüsü. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. (2006). O ve Ben. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. (1993). Kafa kâğıdı (4. Baskı). Büyük Doğu Yayınları.
- Beyaz, Y., n.d. (2013). Necip Fazıl'ın Düşünce Dünyası. Ankara: İşaret Yayınları.
- Bardakçı, M. N., (2015). Doğuştan günümüze Tasavvuf ve Tarikatlar. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Nas, H. (2017). “Necip Fazıl'ın Çerçevesinde Mizah Anlayışı”. *Journal of Türklük Bilimi Arastırmaları*, (42).
- Noyan, S. (2013). “Necip Fazıl'ın Aynadaki Yalan’ Romanında Din ve Tasavvuf/Religious and Mystic Elements in The Novel Aynadaki Yalan (The Lie in the Mirror)”. *Journal of History Culture and Art Research*, 2(3), 215-236.
- Rabindranath Tagore and Nationalism: An Interpretation (2008), (Paper No. 42). Retrieved 16 September 2021, from.
- Sözen, M. (2008). “Anlatıcı Kavramı, Sinematografide Anlatıcı Tipolojisi ve Örnek Çözümlemeler”. *Selçuk İletişim*, 5(2), 167-182.
- Sud, R. (1962). *Homage to Gurudev Rabindranath Tagore* [Ebook]. Printed at the Mahajan Press, Retrieved 14 September 2021, from.
- Şahin, M. And Çetin, M. (2014). Necip Fazıl Kısakürek. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Şahin, O. E. (2019). “Necip Fazıl Kısakürek’in Düşünce Eksenini ve Siyasi Aksiyonu”. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(04), 1-16.
- Şen, C. (2018). “SEZAI KARAKOÇ’UN PİYESLERİNDE NECİP FAZIL KISAKÜREK ETKİSİ”. *Art-Sanat*, (9), 351-365.

- Şener, S. (1990). Tiyatro Eserlerimizde Kadın İmajı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 33, 467-475.
- Das Gupta, U. (2015). Rabindranath Tagore (1861-1941) a Biographical Sketch. Retrieved, 15, 2015.
- Tagore, R. & Tayga, M. (2007). *Gora*. Ankara: Elips Kitap.
- Tekin, S. (2015). "Self, Philosophical Considerations". Encyclopedia of Clinical Psychology R. Cautin and S. Lilienfield.
- Mehrad, A. (2016). Mini literature review of self-concept. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 5(2), 62-66.
- Yıldız, M. A. (2019). "Necip Fazıl Kısakürek ve Bazı Tasavvufi Görüşleri". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(10), 219-249.

İnternet Kaynakları

- URL 1. Fikriyat.com (ty). Necip Fazıl tasavvufla nasıl tanıştı? (Erişim Tarihi: 13.02.2021).
- URL 2. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6278217/> (Erişim Tarihi: 17.03.2021).
- URL 3. <http://hdl.handle.net/10603/280690> (Erişim Tarihi: 16.03.2021).
- URL 4. <http://hdl.handle.net/10603/106984> (Erişim Tarihi: 11.03.2021).
- URL 5. <http://hdl.handle.net/10603/177232> (Erişim Tarihi: 27.02.2021).
- URL 6. <http://hdl.handle.net/10603/137464> (Erişim Tarihi: 03.03.2021).
- URL 7. TDV İslâm Ansiklopedisi (ty), Necip Fazıl Kısakürek, islamansiklopedisi.org.tr, (Erişim Tarihi: 20.03.2021).
- URL 8. Wikipedia (ty). Necip Fazıl Kısakürek - (Erişim Tarihi: 22.02.2021).
- URL 9. Wikipedia, Rabindranath Tagore - (Erişim Tarihi: 28.02.2021).
- URL 10. Britannica.com (Erişim Tarihi: 09.12.2021).